

ბიულეტენი

№ 52
2001
მარტი

საქართველოს
სტრატეგიული კვლევებისა
და განვითარების ცენტრი

ISSN 1512-0813

თბილისის ბიუჯეტი

საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის
ინფრასტრუქტურის ინსტიტუტი

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

C 02 - 00941

საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა
და განვითარების ცენტრი

გიორგი ნანობაშვილი
განმარტება

თილისის ბიუჯეტი 2

თინათინ მკინარიშვილი

საქართველოს ფასიანი მართლმართვის ბაზრის
ინფრასტრუქტურის მსაზღვრებელი 41

„Etat der Stadt Tbilisi. Infrastruktur des Wertpapiermarktes in
Georgien“;

Bull 52; März 2001

Auflage: 1000
Verfasser: Zentrum für Strategische Studien und Entwicklung Georgiens
Seitenzahl: 54
Sprache: Georgisch
Originaltitel: 'tbilisis biujeti, saqartvelos pasiani qagaldebis bazris
infrastruqturis institutebi`

© საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი

© FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

C 02 - 00941

გიორგი ნანობაშვილი
ბესო ბრეგაძე

ბიუჯეტის ცეკვა

„ბიუჯეტი არის სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების განხორციელებისათვის საჭირო ფულადი სახსრების მობილიზაციის და განაწილების ძირითადი ფინანსური გეგმა“. მისი არსი უმინიმუმ შენელებს ხასიათს ატარებს როგორც, სახელისუფლო ორგანოებისათვის, ასევე საზოგადოებისათვის და მთლიანად ქვეყნისათვის. მოხსენების მიზანია ქვეყნის დაგვარად აისახოს ფისკალური პოლიტიკის და თბილისის ბიუჯეტის მაგალითზე ადგილობრივი ბიუჯეტების რეალური საფრთხი 1998-2000 წლების მიხედვით, რათა მაქსიმალურად თვალსაჩინო გახდეს ის პრობლემები, რომლებიც საბიუჯეტო სისტემის სრულყოფისათვის ხელისშემშლელ ფაქტორებს წარმოადგენენ.

ზემოთ აღნიშნული საბიუჯეტო სისტემა, მოიცავს საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტს, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკებისა და სხვა ტერიტორიული ერთეულების (მათ შორის ქ. თბილისის) ბიუჯეტებს, რომლებიც სრულიად დამოუკიდებელი არიან. 1998 წლის 15 ნოემბრის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების შედეგად საქართველოში ფუნქციონირებს 900-მდე სხვადასხვა სახისა და დონის ბიუჯეტი. ჩამოყალიბდნენ საკრებულოები, რომელთა საქმიანობის ძირითად მიმართულებას წარმოადგენს ადგილობრივი ბიუჯეტის შედგენა, დამტკიცება და საბოლოო ანგარიში, აგრეთვე საბიუჯეტო შემოსავლების წყაროების განსაზღვრა თუ სხვა. რაც შეეხება გამგეობებს, მათ უშუალოდ სისრულეში მოჰყავთ საკრებულოების მიერ დამტკიცებული ბიუჯეტი. საკრებულოს მიერ დამტკიცებულ ბიუჯეტს საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობის და ადგილობრივი თვითმმართველობის ევროპის ქარტიის შესაბამისად ყველა ეს ბიუჯეტი დამოუკიდებელია. მათი დამოუკიდებლობის გარანტია ისიც, რომ ისინი არ შეიძლება იყვნენ რომელიმე სხვა, უფრო მაღალი დონის ბიუჯეტის შემადგენელი ნაწილი, ან შექმნან სხვა ასეთივე ბიუჯეტითან ერთად რაიმე ერთობლივი ბიუჯეტი და ა.შ. საქართველოს კანონმდებლობით ადგილობრივ ბიუჯეტებს განსაზღვრული წესით ადგენენ ადგილობრივი საფინანსო ორგანოები და იგი ემყარება: „შემოსავლების საკუთარ წყაროებს, დამატებით შემოსავლებს, რომლებსაც გამოქმნიან ადგი-

ლობრივი მმართველობის ორგანოები და ეკონომიკური და სოციალური განვითარების ღონისძიებების დაფინანსებისათვის საჭირო სახსრების მოთხოვნილებებს“.

მმართველობის ადგილობრივი ორგანოების საბიუჯეტო უფლებები რეალამეტირებულია ქვეყნის კონსტიტუციითა და საბიუჯეტო სისტემისა და საბიუჯეტო უფლებამოსილებათა შესახებ კანონით.

საქართველოს კანონმდებლობით (კერძოდ „საქართველოს კანონით საბიუჯეტო სისტემისა და საბიუჯეტო უფლებამოსილებათა შესახებ“) ტერიტორიული ერთეულების ბიუჯეტების შემოსავლის წყაროებია:

- საერთო სახელმწიფოებრივი გადასახადები:
 - საშემოსავლო გადასახადი;
 - მოგების გადასახადი;
 - მიწის გადასახადი;
 - ქონების გადასახადი;
 - გადასახადი ქონების გადაცემისათვის;
 - გადასახადი მავნე ნივთიერებებით გარემოს დაზიანებებისთვის;
 - გადასახადი ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის;
- და აგრეთვე ადგილობრივი გადასახადები:
 - სამეწარმეო საქმიანობის გადასახადი (ეკონომიკური საქმიანობისათვის);
 - სათამაშო ბიზნესის გადასახადი;
 - საკურორტო გადასახადი;
 - სასტუმროს გადასახადი;
 - რეკლამის გადასახადი;
 - გადასახადი ადგილობრივი სიმბოლიკის გამოყენებისათვის;

საბიუჯეტო სისტემის და გამოყენება.

საქართველოს კანონმდებლობით რეგიონალური ბიუჯეტების შემოსავლების ფორმირება წარმოებს ადგილობრივი გადასახადებითა და მოსაკრებლებით; არასაგადასახადო შემოსავლებით, ზემდგომი ბიუჯეტების ანარიცხებით. ამ წყაროებს შორის თანაფარდობა დამოკიდებულია მართვის რეგიონალურ ორგანოებზე და კისრებულ ფუნქციებზე, ადგილობრივი გადასახადების აპოლენების პოტენციური შესაძლებლობებზე, აგრეთვე ცენტრალური ხელისუფლების ფინანსურ შესაძლებლობებზე.

ტერიტორიული ერთეულების შემოსავლების გამოყენების საკითხს დამოუკიდებლად წყვეტენ ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგა-

ნოები, გარდა მიზნობრივი ტრანსფერებისა და იმ სესხებისა, რომლებიც შეიძლება გადაეცეს მათ სხვა დონის ბიუჯეტებიდან, ძირითადად ცენტრალური ბიუჯეტიდან. ხოლო საქართველოს კანონით „საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადებიდან აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკებისა და საქართველოს სხვა ტერიტორიული ერთეულების ბიუჯეტებში ანარიცხების გრძელვადიანი ეკონომიკური ნორმატივების შესახებ“ ადგილობრივი შემოსავლების წყაროები 2000 წლამდე იყო მოგების გადასახადის 60% და საშემოსავლო გადასახადის 60%, ხოლო 2001 წელს აღნიშნული გადასახადებიდან ადგილობრივ ბიუჯეტებს ეკუთვნით 85%.

ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ერთ-ერთ ძირითად ფუნქციას წარმოადგენს შემოსავლების დამატებითი წყაროების გამოძიება. შემოსავლების საკუთარი წყაროები ერთის მხრივ მოიცავს იმ საგადასახადო შემოსავლებს, რომლებიც განსაზღვრულია საგადასახადო კოდექსით და ასევე არასაგადასახადო შემოსავლებს. დამატებით შემოსავლებს კი წარმოადგენს ის სხვა შემოსავლები, რომლებსაც გამოქმნიან ადგილობრივი მმართველობის ორგანოები, აგრეთვე ის ტრანსფერები, რასაც ცენტრალური ბიუჯეტი გადასცემს ადგილობრივ ბიუჯეტებს ეკონომიკური და სოციალური განვითარებისათვის აუცილებელი ღონისძიებების დაფინანსებისათვის.

ქ. თბილისის ბიუჯეტი შედგება რაიონული და საქალაქო ბიუჯეტებისაგან. ქ. თბილისში ბოლო წლებში მიმდინარე საბიუჯეტო პროცესები ნათლად მეტყველებენ, რომ საბიუჯეტო-საგადასახადო სფეროში ადგილი აქვს სერიოზულ ხასიათის ნაკლოვანებებს, რაც იწვევს ცენტრალურ, თბილისის საქალაქო და რაიონულ ბიუჯეტებს შორის შემოსავლების არასწორ გამოყენებას და ბიუჯეტებით დაეგმილი ხარჯების სტრუქტურის დაუცველობას, რითაც უაღრესად რთულდება საბიუჯეტო პროცესის მართვა.

მნიშვნელოვანი საკითხია ბიუჯეტის შედგენა, რაც გულისხმობს შემოსავლების წყაროებისა და მისი განაწილების განსაზღვრას. ეს უფრო მეტად მნიშვნელოვანი ხდება როდესაც რესურსები შეზღუდულია, ხოლო მოთხოვნა კი შეუზღუდავი. ბიუჯეტის შედგენაში უფრო ძვილია, რაც უფრო დიდია განსხვავება რეალურ შემოსავლებსა და იმ მოთხოვნილებებს შორის, რაც საჭიროა რომ დაფინანსდეს.

სახელმწიფო ბიუჯეტი შედგება ცენტრალური და სახელმწიფო ფონდების ბიუჯეტები-საგან, ხოლო საბიუჯეტო სისტემაში გვაქვს სახელმწიფო ბიუჯეტი და აჭარისა და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკებისა და სხვა ტერიტორიული ერთეულების ბიუჯეტები. ამიტომ მნიშვნელოვან ხასიათს ატარებს თითოეული ბიუჯეტის სწორად შედგენა. ბიუჯეტის პროექტი

ექვემდებარება განხილვას და შემდგომ დამტკიცებას, რასაც ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები ახორციელებენ. თბილისის საკრებულომ 2000 წლის 2 თებერვალს მიიღო გადაწყვეტილება, რომელიც ეხება დედაქალაქის ბიუჯეტის განხილვისა და დამტკიცების დროებით წესს, რომლის ძირითადი ნასათივე შემდგომში მდგომარეობს:

ქ. თბილისის ბიუჯეტის პროექტის
ლაპარაკი და განხილვა

ქ. თბილისის პრემიერი, ქ. თბილისის მიმართულებებს, ქ. თბილისის საკრებულოს კომისიებთან შესათანხმებლად წარადგინა მიმდინარე საბიუჯეტო წლის იენისამდე;

ქ. თბილისის საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისია კოორდინაციას და ორგანიზაციას უწევს წარმოდგენილი ბიუჯეტის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების განხილვასა და შეთანხმების პროცესს;

საფინანსო-საბიუჯეტო კომისია ცალკეულ საფინანსო, საგადასახადო, ეკონომიკური სამსახურებიდან, აღმასრულებელი ხელისუფლების სხვადასხვა რეოლენიდან ითხოვს და იღებს საჭირო ინფორმაციას და ამზადებს დასკვნას ქ. თბილისის ბიუჯეტის შესახებ;

საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის დასკვნა შესაბამისი წინადადებითა და შენიშვნებით ეგზავნება ქ. თბილისის პრემიერს წარმოდგენიდან ორი კვირის ვადაში;

ქ. თბილისის საფინანსო სამმართველო ქ. თბილისის საკრებულოს კომისიებთან შეთანხმებული ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების გათვალისწინებით და საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის დასკვნის საფუძველზე ამზადებს ნორმატიული აქტის პროექტს ქ. თბილისის ბიუჯეტის შესახებ, რომელიც ქ. თბილისის პრემიერს განსახილველად წარუდგინება მიმდინარე საბიუჯეტო წლის იენისამდე;

ქ. თბილისის პრემიერი ბიუჯეტის პროექტს ქ. თბილისის საკრებულოს წარუდგენს მომავალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე თვენახევრი თაღე მაინც;

ქ. თბილისის საკრებულოს საფინანსო-საბიუჯეტო კომისია ქ. თბილისის ბიუჯეტის პროექტს იხილავს კომისიის სხდომებზე, რომელზეც ისმენს და ითხოვს განმარტებებს ცალკეული საფინანსო, საგადასახადო, ეკონომიკური და საქალაქო სამსახურებიდან, აღმასრულებელი ხელისუფლების სხვადასხვა ორგანოებიდან, შესაბამისი ორგანიზაციებიდან და საწარმოებიდან.

მ. თბილისის ბიუჯეტის პროექტის
შემაჯობისათვის

□ ახალი საბიუჯეტო წლის ქ. თბილისის ბიუჯეტის პროექტი განიხილება ქ. თბილისის საკრებულოს სხდომაზე ახალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე საკრებულოს კომისიებში წინასწარი განიხილის შემდეგ;

□ ქ. თბილისის საკრებულოს სხდომაზე ახალი საბიუჯეტო წლის ბიუჯეტის პროექტისა და მიმდინარე წლის ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობის შესახებ ანგარიშებს წარადგენს ქ. თბილისის პრემიერი;

□ მისივე მოსწონებულ თანვითავე ქ. თბილისის საკრებულოს ისმენს ქ. თბილისის საკრებულოს სარევიზიო კომისიისა და ქ. თბილისის საკრებულოს საბიუჯეტო-საფინანსო კომისიის მოხსენებებს;

□ ქ. თბილისის საკრებულო ახალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე იღებს ნორმატიულ აქტს ქ. თბილისის ბიუჯეტის შესახებ, რომლის ფარგლებშიც მტკიცდება:

➢ ქ. თბილისის ბიუჯეტი საქალაქო ბიუჯეტსა და ქ. თბილისის რაიონების ბიუჯეტების შემოსავლის (თითოეული წყარო) და ხარჯების (ფუნქციონალური და ეკონომიკური კლასიფიკაციით) მიმართულებით მიხედვით;

➢ ხარჯების შემოსავალზე მეტობის (დეფიციტის) არსებობა;

➢ სარევიზიო, მიზნობრივი და სხვა ფონდების მოძიება, მათი შემოსავლისა და ხარჯების სახეების გამოყოფით;

➢ საბრუნავი სახსრების გარდამავალი ნაშთის სიდიდე;

➢ სხვა დონის ბიუჯეტებში სახელმწიფო გადასახადებიდან ანარიცხების ნორმატივები;

➢ ადგილობრივი ბიუჯეტებზე გამოსაყოფი მიზნობრივი ტრანსფერტების მოცულობები.

□ თუ თბილისის საკრებულო არ მიიღებს ნორმატიულ აქტს ქ. თბილისის ბიუჯეტის შესახებ, ქ. თბილისის საკრებულო შესაბამისი უბრუნებებით არა უმეტეს ორი კვირის ვადაში უბრუნებს პრემიერს ბიუჯეტის პროექტს. პრემიერი ბიუჯეტის პროექტის უკან დაბრუნებიდან არა უმეტეს ორი კვირის ვადაში წარუდგენს საკრებულოს ამ პროექტის შესწორებულ ვარიანტს;

□ თუ ახალი საბიუჯეტო წლის დაწყებამდე ვერ მოხერხდება ბიუჯეტის მიღება, აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოები ადრე ნაკისრ ვალდებულებათა შესასრულებლად აუცილებელ ხარჯებს გასწევნ თვეში წინა წლის ბიუჯეტის ფაქტიური მოცულობის ერთი მეთორმეტედის ოდენობით მიღებული შემოსავლის ფარგლებში;

□ ქ. თბილისის საკრებულოს ნორმატიულ აქტს „ქ. თბილისის ბიუჯეტის შესახებ“ იღებს საკრებულოს სხდომაზე დამსწრე წევრთა უმრავლესობით;

□ ქ. თბილისის საკრებულოს მიერ მიღებულ

ქ. თბილისის ბიუჯეტს ხელს აწერს ქ. თბილისის საკრებულოს თავჯდომარე და საკრებულოს მდივანი;

□ ნორმატიული აქტი „ქ. თბილისის ბიუჯეტის შესახებ“ ქვეყნდება პრესაში;

□ ქ. თბილისის ბიუჯეტის პროექტის განიხილისა და დამტკიცების ვადები შესაბამისად დაზუსტდება საქართველოს სახელმწიფო პროექტის განხილისა და დამტკიცების დადგენილი ვადების შეცვლის შემთხვევაში.

შემაჯობისათვის

1998 წელს ქ. თბილისის ტერიტორიაზე მიღებული შემოსავლებიდან საქალაქო ბიუჯეტში მთლიანად (100%-ით) უნდა ჩარიცხულიყო შემდეგი გადასახადები: 1) მიწის გადასახადი; 2) გადასახადი ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის; 3) რეკლამის გადასახადი; 4) გადასახადი ავტოსატრანსპორტის საშუალებათა პარკირებისათვის; 5) გადასახადი ადგილობრივი სიმბოლიკის გამოყენებისათვის; 6) სახელმწიფო ქონების პრივატიზაციიდან მიღებული ქ. თბილისის კუთვნილი შემოსავლი. აქვე უნდა აღენიშნოთ, რომ 1998 წელს ქალაქის ტერიტორიაზე მიღებული შემოსავლებიდან რაიონულ ბიუჯეტებში მთლიანად (100%-ით) უნდა ჩარიცხულიყო და დარჩენილიყო მათ განკარგულებაში შემდეგი სახის გადასახადები: 1. საწარმოთა ქონების გადასახადი; 2. გადასახადი ქონების გადაცემისათვის, მათ შორის გადასახადი უძრავი ქონების გადაცემისათვის, გადასახადი მექვიდროებისა და ჩუქებისათვის, გადასახადი ავტოსატრანსპორტის საშუალებათა გადაცემისათვის; 3. ასევე გადასახადი მანქანიერებებით გარემოს დაბინძურებისათვის; 4. სათამაშო ბიზნესის გადასახადი; 5. სასტუმროს გადასახადი; 6. მოსაკრებლები და სხვა არასაგადასახადო შემოსავლები.

რაც შეეხება სახელმწიფოებრივი გადასახადების (დღგ, მოგება, საშემოსავლო) გამოიყენება ქალაქსა და ცენტრს შორის შედეგადიარადა იყო: დამატებული ღირებულების გადასახადი - 15% ეკუთვნოდა ქ. თბილისის ბიუჯეტს, ხოლო 85% ცენტრალურ ბიუჯეტს; მოგების გადასახადი - 60% ქ. თბილისის ბიუჯეტს, ხოლო 40% ცენტრალურ ბიუჯეტს; საშემოსავლო გადასახადი - ანალოგიურად მოგების გადასახადისა.

მ. თბილისის ბიუჯეტის 1998-99 წლების
საშემოსავლო ნაწილი

ადგილობრივი (რეგიონალური) ორგანოების არსებობისათვის აუცილებელია ფინანსური რესურსები, რომლის მთავარი წყაროა გადასახადები. გადასახადები წარმოადგენს ფინანსური

და იურიდიული პირების სავალდებულო გადასახადებს, რომლებსაც სახელმწიფო ამოიღებს.

საქართველოში საბაზრო ურთიერთობათა დამკვიდრების გარადამავალ პერიოდში ქვეყანაში მოქმედებს საგადასახადო-საბიუჯეტო კანონმდებლობა და შეუქმნა ქ. თბილისის მერიის სხვა ადგილობრივი ბიუჯეტებთან შედარებით ნაკლები დეფიციტის მქონე ბიუჯეტის შექმნის შესაძლებლობა. ქ. თბილისზე მოდის საქართველოს სამრეწველო პროდუქციის წარმოების თითქმის ერთი მეოთხედი, საცალო ვაჭრობის მოცულობის - 3/5, სამწარმოო სფეროში საქონლის წარმოებისა და მომსახურების განვეც - თითქმის 1/2, აგრეთვე ამავე სფეროში დასაქმებულია - 43%. აქედან გამომდინარე, ქ. თბილისის სხვა ტერიტორიული ერთეულების ბიუჯეტებისაგან განსხვავებით ექნება უფრო მეტი პოტენციალის მქონე საშემოსავლო ბაზა. ქ. თბილისის ბიუჯეტის ზრდის ტენდენციით ხასიათდება (იხ. დიაგრამა №1).

1999 წელს ქ. თბილისის ბიუჯეტის შემოსავლების ხვედრითი წილი მთლიანად ადგილობრივი ბიუჯეტების (ავტონომიური რესპუბლიკების ჩათვლით) შემოსავლების 43-45%-ს შეადგენს, მაშინ როდესაც 90-იან წლებში ეს მაჩვენებელი 30-32%-ს არ აღემატებოდა.

ქ. თბილისის ბიუჯეტის შემოსავლების ზრდა გარკვეულწილად განპირობა 1998-1999 წლებში დამატებული ღირებულების გადასახადიდან ანარიცხების (15%) ამ ბიუჯეტში დატოვებამ, საიდანაც მიღებულმა დამატებულმა შემოსავლებმა 15 მლნ ლარს მიაღწია.

ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის კაბინეტის მიერ ქ. თბილისის ტერიტორიაზე 1998 წელს მისაღები სახელმწიფო შემოსავლების მოცულობა დაიგეგმა 122790.0 ათას ლარის ოდენობით, მათ შორის საგადასახადო შემოსავლების სახით 105550.0 ათას ლარი და არასაგადასახადო შემოსავლების სახით 3400.0 ათას ლარი.

მთლიანმა დაზუსტებულმა გეგმამ შეადგინა 119411.8 ათას ლარი. 1998 წლის თბილისის ფაქტიურმა ბიუჯეტმა შეადგინა 109692.5 ათას ლარი ანუ შესრულდა გეგმა 91.9% (იხ. ცხრილი 1 და 2) მართალია მთლიანი გეგმა არ შესრულდა. გარკვეული გადასახადები გეგმის ზემოთ იქნა შესრულებული მაგალითისათვის საკმარისია მიწის გადასახადი 113.3%, ეს მოხდა იმის ხარჯზე რომ, დაზუსტებული გეგმა ნაკლები იყო ვიდრე დამტკიცებული (4 მლნ ლარი). ეს უკვე იმაზე მეტყველებდარომ, ამ გადასახადის პოტენცილი არ გამოიყენებოდა სრულად. 1999 წელს ამ გადასახადის დამტკიცებული გეგმა შეადგენდა 4545.0 ათას ლარს დაზუსტების დროს ეს მაჩვენებელი არ შემცირებულა და ფაქტიურმა შესრულებამ შეადგინა 5301.7 ათას ლარი რაც აღემატება გეგმას 756.7 ათას ლარით, რის საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ რომ, მიწის გადასახადი მისწრაფის პოტენციალისაგან და გადასახადის ეს სახე შეიძლება შეიძლება

ადგილობრივი ბიუჯეტებისათვის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი გახდეს.

გადასახადი მანქანიერებებით გარემოს დაბინძურებისათვის - 158.0%, ამ გადასახადის გეგმა 1999 წელს გაზდილი იყო 5.5-ჯერ. აღნიშნული მაჩვენებელი ვერ შესრულდა და ფაქტიურმა შესრულებამ შეადგინა 9529.3, რაც გეგმის 70.6%-ს შეადგენს, 1999 წლის ეს მაჩვენებელი კი წინა წლის ფაქტიურ შესრულებას აღემატება 5610.8 ათას ლარით.

ქონების გადაცემისათვის გადასახადს რომელიც დაგეგმილი იყო 300.0 ათასი ლარი, ხოლო დაზუსტებულმა გეგმამ შეადგინა 319.9 ათასი ლარი. ეს უკანასკნელი 263.5%-ით შესრულდა ანუ ამოღებული იქნა 842.8 ათასი ლარი. 1999 წელს ეს გადასახადი დაიგეგმა უკვე 900 ათასი ლარის ოდენობით ხოლო ფაქტიურმა შესრულებამ შეადგინა 1241.0 ათასი ლარი. ამ გადასახადს დიდი პოტენციალი ჰქონდა 1998-99 წლებში - ეს გადასახადი გეგმაზე გადაჭარბებით სრულდებოდა. ამიტომაც მიზანშეწონილი იქნება გადასახადი ქონების გადაცემისათვის ოპტიმისტურად დაიგეგმოს მომავალში.

სავალდებულო და არასაგადასახადო შემოსავლები გეგმა (შემოსავლები ტრანსფერტებისა და კაპიტალური შემოსავლების გარეშე) შესრულდა 86.9%-ით. ფაქტიურად მიღებული იყო 89127.4 ათასი ლარი, რაც 13428.5 ათას ლარით ნაკლებია გეგმასთან შედარებით. ეს მოხდა მეტწილად იმის ხარჯზე რომ, არ შესრულდა საშემოსავლო გადასახადი, მოგების გადასახადი, დამატებული ღირებულების გადასახადი (დღგ), გადასახადი ბუნებრივი რესურსების სარგებლობისათვის, ქონების გადასახადის, სათამაშო ბიზნესის გადასახადი.

საშემოსავლო გადასახადის 1998 წლის გეგმის შესრულებლობის გამო ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილს დააკლდა 8453.6 ათასი ლარი (გეგმის 7.6%). საშემოსავლო გადასახადის გეგმა ამ წელს საქალაქო ბიუჯეტში გათვალისწინებული იყო 24751.5 ათასი ლარი, ფაქტიურმა შემოსავლებმა კი შეადგინა 1714.5 ათასი ლარი, ანუ დაზუსტებული გეგმის 71.4%. 1999 წელს ამ გადასახადის გეგმა რომელიც თითქმის წინა წლის გეგმას უმნიშვნელოდ აღემატებოდა (36324.0 ათასი ლარი) შესრულდა 89.1%-ით. საშემოსავლო ნაწილს ამით დააკლდა 3378.9 ათასი ლარი. 1999 წელს საქალაქო ბიუჯეტში საშემოსავლო გადასახადის გეგმა იყო 22284.7 ათასი ლარი, ამ წელს გეგმა შესრულდა 85.4%-ით, ანუ ამოღებული იქნა 19028.2 ათასი ლარი (იხ. დიაგრამა 4). 1998-99 წლებში საშემოსავლო გადასახადის შესრულებლობა გარკვეულწილად ინფორმაციის ნაკლებობის გამოც მოხდა, ასევე გასათვალისწინებელია პრეზუმციული გადასახადი რომლის ზუსტი იფორმაცია ქალაქში არსებულ არცერთ ინსტანციას არ გააჩნია, რაც გულუარსდა ქმნის აზრს რომ ამ სახის გადასახადის დათვლა ვერ

ხერხდება და შესაბამისად შემოსავლების კონტროლიც ვერ ხერხდება, არადა ამ სახის გადასახადებიდან მოზილიზებული თანხები მნიშვნელოვნად გაზრდიდა საშემოსავლო გადასახადის პოტენციურბაზას.

1998 წელს მოგების გადასახადის გეგმა შესრულდა 90.5%-ით, ამით ქ. თბილისის ბიუჯეტში დააკლდა 1815.8 ათასი ლარი. ამ წელს საქალაქო ბიუჯეტში მოგების გადასახადის გეგმა იყო 14027.5 ათასი ლარი, ამოღებული იქნა გეგმის 88.7%, ანუ 12446.6 ათასი ლარი. 1999 წელს ამ გადასახადის გეგმის მაჩვენებელი ჩამორჩება 1998 წლის მაჩვენებელს (78%), რაც იმითომ მოხდა რომ, გაზრდილი იყო ამ გადასახადის გეგმა (რომელმაც შეადგინა 20520 ათასი ლარი) და ამით ქ. თბილისის ბიუჯეტს დააკლდა 4507.4 ათასი ლარი. 1999 წელს კი საქალაქო ბიუჯეტში მოგების გადასახადის გეგმა იყო 14332.0 ათასი ლარი, ამ წელს მოგების გადასახადით ფაქტიურმა შემოსავალმა საქალაქო ბიუჯეტში შეადგინა 11495.6 ათასი ლარი ანუ გეგმა შესრულებული იქნა 80.2%-ით. მოგების გადასახადის გეგმაში 1998-99 წლებში გარკვეული უმნიშვნელო ზრდა შეიმჩნეოდა, თუმცა ფაქტიურმა შემოსავალმა კი იკლო ისევე როგორც ქ. თბილისის საქალაქო ბიუჯეტში შესულმა თანხებმა. ადმინისტრირების გაძლიერებით, შესაბამისი ინფორმაციული სისტემის შექმნით უფრო ადევილი იქნება ამ გადასახადის მობილიზება და შესაბამისად პოტენციამდე მიახლოება.

დამატებული ღირებულების გადასახადი ორივე წლებში ხასიათდება დაბალი შესრულების მაჩვენებლით (1998 წელს დღე შესრულდა 78.1%-ით, ხოლო 1999 წელს 90.5%-ით და ამ წელს ბიუჯეტის პროექტითვე გათვალისწინებული იყო 16245.0 ათასი ლარი, ნინა წლის გეგმა კი იყო 17785.5 ათასი ლარი). მიუხედავად იმისა რომ, 1998-99 წლებში ქ. თბილისის ბიუჯეტს დამატებით გადაეცა დღე გადასახადის 15%, აქედან გამომდინარე ვერ მოხერხდა სათანადოდ ამ სახის გადასახადის ზუსტი დადგენა, რამაც ასახვა პოვნა ამ გადასახადის გეგმის შეუსრულებლობაში.

საგვემო მაჩვენებლების შეუსრულებლობა ისეთ მსხვილ გადასახადებზე, როგორცაა საშემოსავლო, მოგების და დამატებული ღირებულების გადასახადები, იწვევს დიდ საბიუჯეტო დანაკარგებს. თუ გადავხედავთ 1998-99 წლების ქ. თბილისის საერთო შემოსავლებს ამ სამ გადასახადზე შესაბამისად მოდის მთლიანი შემოსავლების 60% და 54%, თუმცა არა ნაკლებ ზარალიანობა ბიუჯეტის სხვა გადასახადის შეუსრულებლობით.

ბუნებრივი რესურსების სარგებლობისათვის გადასახადი 1998 წელს შესრულდა 27.5%-ით. ამით ბიუჯეტის შესაბამის წელს დააკლდა 322.5 ათასი ლარი. ამის გამო ამ გადასახადის გეგმა 3-ჯერ ნაკლები იყო 1999 წელს, რამაც გამოიწვია თითქმის ხელოვნური გადაჭარბება (გეგმა 179.5%-ით შესრულდა) ფაქტიურად კი ნინა წელთან

შედარებით 5000 ლარით მეტი იყო შემოსული. ყველაზე დიდი შემოსავალი ადგილობრივი გადასახადებიდან მოდის სამეწარმეო საქმიანობის გადასახადზე. 1998 წელს ამ სახის გადასახადით მიღებული იყო 5194.3 ათასი ლარის შემოსავალი, ხოლო 1999 წელს - 6468.9 ათასი ლარი. ამ გადასახადის შესრულება ყოველთვის მაღალი მაჩვენებლით ხასიათდება (1998-99.5% და 1999-104.3%). ამ გადასახადიდან მოზილიზებული თანხა შესაბამისად გაიზარდა საქალაქო ბიუჯეტში. 1999 წელს საქალაქო ბიუჯეტში სამეწარმეო საქმიანობისათვის გადასახადის გეგმა შესრულდა 102.8%-ით, ანუ საქალაქო ბიუჯეტში ამ კონკრეტული გადასახადიდან შემოსულმა ფაქტიურმა შემოსავლებმა 4337.1 ათასი ლარი შეადგინა. მიუხედავად წინა წელთან შედარებით გაზრდილი გეგმისა 1999 წლის გეგმა მაინც გადაჭარბებით იქნა შესრულებული (იხ. დიაგრამა 5).

ალსანიშნავია, რომ სათაბაშო ბიზნესის გადასახადიდან ქ. თბილისის ადგილობრივმა ბიუჯეტმა მიიღო 808.8 ათასი ლარი. მიუხედავად იმისა, რომ ამ გადასახადის შესრულებამ გეგმასთან მიმართებაში შეადგინა 80.4%, 1999 წელს ეს გადასახადი მაინც დაიგეგმა ოპტიმისტურად (2800 ათასი ლარი), ფაქტიურმა შემოსავალმა ვერ შეასრულა 1999 წლის სათაბაშო ბიზნესის გადასახადის გეგმა, თუმცა შემოსავლი წინა წელთან შედარებით 146% ათასი ლარით გაიზარდა.

სასტუმროს გადასახადიდან მიღებული შემოსავალი სტაბილურია. თუ გადავხედავთ ამ გადასახადის გეგმის შესრულებას 1998-99 წლებში შესაბამისად შესრულების მაჩვენებელი მაღალი იყო. ადგილობრივი გადასახადებიდან ყველაზე დაბალი შესრულების მაჩვენებლით ხასიათდება რეკლამის გადასახადი. 1998 წელს ამ გადასახადის ამოღებამ გეგმასთან მიმართებაში შეადგინა 78%, ხოლო 1999 წელს 83.5%.

რაც შეეხება არასაგადასახადო შემოსავლებს, მათი გეგმა იყო 3400.0 ათასი ლარი, დაზუსტებულმა გეგმამ შეადგინა 3823.0 ათასი ლარი, 1998 წლის არასაგადასახადო შემოსავლების გეგმა შესრულდა 102.2%-ით, ანუ ამ სახის გადასახადებისაგან შემოსულმა თანხამ შეადგინა 3908.5 ათასი ლარი. გეგმის შესრულება სრულებით არ გულისხმობს, რომ შემოსავლების ამ სახიდან მაქსიმუმი არის ამოღებული. სხვადასხვა მოსაკრებლებში თუ გადასახადებში არსებული რეზერვების გათვალისწინებით, ნათელია, რომ არასაგადასახადო შემოსავლებიდან მიღებული ციფრი არ შეესაბამება რეალობას (იხ. ცხრილი 4).

თბილისის საკრებულოს მიერ დამტკიცებული ნებართვების გაცემის, შესაბამისი მოსაკრებლების გამოანგარიშებისა და გადახდის წესებით განსაზღვრული მოსაკრებლების თანხების ადგილობრივი ბიუჯეტში ამოღება დაიწყო 1999 წლის პირველი ივნისიდან (წესების ძალაში შესვლისთანავე). თბილისის საფინანსო სამმართველოს 1999 წლის ბიუჯეტის წლიური შემოსავლები შემდეგ

ნაირად გამოიყურებოდა:

ფონდში.

საკრებულოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების მიუხედავად, ზემოაღნიშნული ფონდი არ შექმნილა.

ბიუჯეტში შემოსული თანხები მოსაპრობლეგის სახაზოპის მისამართით (ათ. ათ. ლარი)

მიუხედავად იმისა, რომ სანებართვო (სალიცენზიო) მოსაკრებლებს არ აქვთ ფისკალური ეფექტი, აღნიშნული ნებართვების გაცემისა, თუ ამოღების წესის სერიოზულ დახვეწას საჭიროებს.

თუ ჩაუღრმავდებოდა დავინახავთ, რომ ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ კანონით განისაზღვრა, რომ საკრებულოს მიერ დაწესებული მოსაკრებლის ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს:

ნებართვების მოსაკრებლათა დასახელება	გეგმიური	ფაქტიური	შესრულება %-ით
შენეწვლისათვის	50	56,7	113,4
ვაჭრობისათვის	1 885	810,7	43
გარე რეკლამის გავრცელებისათვის	500	86,1	17,2
სასოფლობაღი ადგილებით სარგებლობის შეზღუდვისათვის	50	59,9	119,8
ადგილობრივი საგზაო-სარეზინასორტი გასასვლისათვის	400	342	85,5
არქიტექტურული ობიექტების სტრუქტურულ-ფუნქციური წესების და იერსახის შეცვლისათვის	20	3,1	15,5
ავტორნასოსპორტის პარკების	500	461,6	92,3
სულ	3 405	1 820,1	50,7

1. ვაჭრობის წლიური ნებართვისათვის 50 ლარს;

2. გარე ვაჭრობისათვის (ვაჭრობა დროებით სადგომებიდან, ავტომანქანებიდან, შენობის გარეთ განლაგებული დახლიდან), ერთ სავაჭრო ადგილზე ყოველ დღე 2 ლარს;

3. ალკოჰოლიანი სასმელებით (გარდა საკუთარი წარმოებისა), თამბაქოს ნაწარმით ვაჭრობისათვის - „1“ და „2“ ქვეშეწვებით გათვალისწინებული მოსაკრებლის გაორმაგებულ ოდენობას.

თბილისის საკრებულომ, ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ კანონის შესაბამისად და ქალაქის ზონირების პრინციპის გათვალისწინებით შეიმუშავა ადგილობრივი მოსაკრებლების ოდენობები კონკრეტული სავაჭრო საქმიანობის მიმართ.

წესში მოსაკრებლის განაკვეთი და მისი გამონაგარიშების პრინციპი საკმაოდ რთულია.

ცხრილი №3 შედგენილია, ჩვენს მიერ, ცალკეული მოსაკრებლის დადგენილი განაკვეთის თვალსაზრისით ნაშრომის საფუძველზე.

ინდივიდუალური მენარმის სტატუსის არქონე ფიზიკური პირების მიერ მხოლოდ საკუთარი ძველმანი ნივთებით გარე ვაჭრობისათვის მოსაკრებლის ოდენობა განისაზღვრება ნულოვან განაკვეთით.

წესის შემუშავებისას ქალაქის ხელისუფლება შეეცადა მაქსიმალურად გაეთვალისწინებინა ვაჭრობის სფეროში ჩამოყალიბებული სიტუაცია და ხელი შეეწყო აღრიცხვიანობის პრობლემის მოგვარებისათვის, ხოლო მეორეს მხრივ ნაწილობრივ მაინც გადაეჭრა ის მწვევ პრობლემა, რომელსაც არასანქცირებული გარე მოვაჭრეები უწყობდა დედაქალაქს. იმ ფაქტზე თუ, რამდენად მიუხედავად დასახული მიზანი დედაქალაქის ხელმძღვანელობის მიღწეულ

გადამხდელი	I ზონა	II ზონა	III ზონა
საეპრო ობიექტები 20 კვ.მ-მდე/1წ. ვადით	120	84	60
საეპრო ობიექტები 20-100 კვ.მ-მდე/1წ. ვადით	240	168	120
საეპრო ობიექტები 100-500 კვ.მ-მდე/1წ. ვადით	360	252	180
საეპრო ობიექტები 500 კვ.მ-ზე მეტი/1წ. ვადით	480	336	240
ნათობაროდუქტები ვაჭრობა/1წ. ვადით	480	480	480
ბაზრების ან ბაზრობების ტერ-ზე განთავსებული ობიექტებისათვის/1წ. ვადით		*	
გარე ვაჭრობა (დღიურად)	0.5	0.3	0.3
ბაზრების ან ბაზრობების ტერ-ზე გარე ვაჭრობა	0.5	0.5	0.5
აღკისიდან სასმელები (გარდა საკუთარი წარმოებისა) და თამბაქოს ნაწარმით ვაჭრობა	**	**	**
აგრარულ ბაზრებზე მოვაჭრეები (დღიურად)	0.3	0.2	0.2
საკუთარი მკვლამანი ნივთებით გარე ვაჭრობა	0	0	0

შედეგებს, მეტყველებს ვაჭრობის ნებართვისათვის მოსაკრებლის თანხების ადგილობრივ ბიუჯეტში მობილიზაციის მონაცემები.

თუკი შევადარებთ ქალაქში არსებულ მოვაჭრეთა რაოდენობასა და მოსაკრებლის იმ მიზერულ თანხებს, რაც 1999 წლის ადგილობრივ ბიუჯეტში იქნა დაგეგმილი და შესაბამისად, შესრულებული 43% ით, შეიძლება დავაკენათ, რომ:

❖ ვაჭრობის სფეროდან ამოსაღები მოსაკრებლის თანხა დაგეგმილი იქნა, ყოველგვარი ეკონომიკური გაანგარიშების საფუძველზე;

❖ ნებართვის სისტემა რეალურად არ მუშაობს, ანუ ქალაქში მოვაჭრეთა უღუდესი ნაწილი საეპრობას ახორციელებს ნებართვის გარეშე.

ექსპერტული შეფასებით, მარტო ე.წ. ვაჭრის რაოდენობის სამ ბაზრობაზე საცალო მოვაჭრეთა რაოდენობა აღწევს 5 500. სულ თბილისის მასშტაბით საცალო მოვაჭრეთა რაოდენობის უმცირესი ზღვარი 20 000 აღწევს. ამ ციფრებზე დაყრდნობით, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ბაზრობებზე ვაჭრობის მოსაკრებლის ოდენობა განსაზღვრულია 0.5 ლარით (არ ვითვალისწინებთ ალკოჰოლითა და თამბაქოს ნაწარმით მოვაჭრეთა კატეგორიას). აქედან გამომდინარე 7 თვის მანძილზე (მოსაკრებლის შემოღებიდან - 1999 წლის მინორულამდე) ბაზრობებზე მხოლოდ საცალო მოვაჭრეებიდან, ადგილობრივ ბიუჯეტში ამოღებული უნდა ყოფილიყო (0.5 * 30 * 7 * 20000 = 2 100 000) 2 100 ათასი ლარი, მოსაკრებლის სახით.

თუ მოვიყვანთ ადგილობრივ ბიუჯეტში, ვაჭრობის მოსაკრებლიდან შემოსავლები დაგეგმილი თანხის მოცულობას, რომელიც 1 885 ათას ლარს შეადგენს, დავინახავთ, რომ ვაჭრობის სფეროდან პოტენციურად ამოსაღები

მოსაკრებლის თანხის მოცულობა გაცილებით აღემატება ადგილობრივ ბიუჯეტში დაგეგმილს. აღვნიშნავთ, რომ ამ ეტაპზე საუბარი ზედმეტად ადგილობრივ ბიუჯეტში მოსაკრებლის თანხების სრულად ამოღებაზე შედეგ მიზნების გამო.

ადგილობრივი ხელისუფლების მხრიდან ვერ ხორციელდება ქვასურად გაზნული გარე მოვაჭრეებისა და ბაზრობების კონტროლი.

იმის გამო, რომ ნებართვის ადგილის პროცედურა ძალზედ გართულებულია, უმარჯეს შემთხვევაში ძნელდება ნებართვის ოპერაციულად და თავისდროულად გაცემა. რის გამოც მოვაჭრეები არიდებენ თავს ნებართვის აღებას. შესაბამისად, მოვაჭრეების მიერ გადახდილი მოსაკრებლის თანხები ადგილობრივი ბიუჯეტის ნაცვლად სხვადასხვა ჩინოვნიკების ჯიბეში ხვდება.

არ არის მკაცრად განსაზღვრული მკონტროლებელი ორგანოს ამა თუ იმ რანგის მოხელეების უფლებამოსილება რაც ნიციერ ნიადაგს ქმნის კორუფციისათვის.

❑ ნებართვის სისტემის შემოღება, ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ, არის კონკრეტული საქმიანობის რეგულირების მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი, შესაბამისად იურიდიულ, თუ ფიზიკურ პირზე ნებართვის გაცემით ადგილობრივი ხელისუფლება ანიჭებს მათ კონკრეტული საქმიანობის განხორციელების უფლებას. შესაბამისად ნებართვისათვის მოსაკრებელი დაბეგვრის ობიექტი უნდა იყოს მხოლოდ საქმიანობის სფერო. აქედან გამომდინარე ნებართვის გაცემა უნდა ხდებოდეს კონკრეტული ტიპის საქონლის ვაჭრობაზე, მაკალითად თამბაქოთი და ალკოჰოლიანი სასმელებით ვაჭრობა და მსგავსი.

* მოსაკრებელი განსაზღვრულია I ზონაში დადგენილი განაკვეთების ოდენობით;
** ამ პრობლემით ვაჭრობისათვის მოსაკრებელთა ოდენობა ირმადება, განსაზღვრულ კატეგორიათა შესაბამისად, ზონების მიხედვით.

❑ აუცილებელია ნებართვის გაცემის პროცედურის მაქსიმალური გამარტივება და ნებართვის მიმღებისადმი წაყენებული მოთხოვნების ლიბერალიზაცია.

❑ ზუსტად უნდა განისაზღვროს ნებართვის გაცემა ორგანოს პასუხისმგებლობა და უფლებამოსილება.

აქედან გამომდინარე, საქმე გვაქვს „ბიუროკრატიულ აპარატთან“, რომლის მეშვეობით შეგნებულად თუ შეუგნებლად ვერ ხერხდება ბიუჯეტში თანხების სრული მობილიზება. ამაში დახარშიწუნებლად კერძოდ ეს მაგალითი საკმარისია.

მთლიანობაში შეიძლება ითქვას, რომ დასარგულირებელია ვაჭრობის სისტემა, რადგან ქვეყანაში დღეისათვის მოვაჭრეთა დაახლოებით 60% არალეგალურად ვაჭრობს. ეს ნიშნავს, რომ ხელისუფლების მხრიდან ადმინისტრირების მექანიზმი არის გაუმართავი და ეს მექანიზმი შორსაა რეალურ მდგომარეობასთან, რადგან არსებული მოვაჭრეები დაახლოებით 6-7 წერტილზე დახვნილია „მოსაკრებლის“ სახით, რომელიც კონკრეტული ჩინოვნიკების ჯიბეში მიდის.

იგივე შეიძლება ითქვას, სამხრეთ-სატრანსპორტო გადაზიდვის ნებართვისათვის მოსაკრებელზე.

თბილისის მინის ზედა სატრანსპორტო სისტემაში მრავალი მნიშვნელოვანი პრობლემა იყო, რაც გამოიხატება სატენდერო სისტემის არარსებობაში, კორუფციაში, არაუცვლელობაში. აღვნიშნავთ, რომ არსებული პრობლემები განხორციელებული იყო არ იმდენად ნების გაუმართაობით, არამედ უფრო მეტად სისტემის მოუწესრიგებლობით. პირველი რიგის ამოცანას წარმოადგენს:

სამშპსპრო(სატრანსპორტო) ზაფაზიშვილს
ნებართვისათვის მონაპროექტი

სამშპსპრო-სატრანსპორტო საშუალებების ტყეაობა	თვეში
7 კაცამდე	20 ლარი
8-დან 16 კაცის წაყვდა	25 ლარი
17 კაცის და მეტი	5 ლარი

❑ არსებული საკანონმდებლო ვაკუუმის აღმოფხვრა;

❑ ახალი სატრანსპორტო სექტორში შემუშავება, რომელიც უკეთ შეესაბამება თბილისში საზოგადოებრივი ტრანსპორტის სისტემის წინაშე მდგომ პრობლემებს;

❑ ტრანსპორტის რეგულირების სისტემის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა.

რაც შეეხება „ადგილობრივი მოსაკრებლების შესახებ“ კანონით ავტოსატრანსპორტო საშუალების პარკირებისათვის დადგენილი მოსაკრებლის განაკვეთის ზედა ზღვარი განსაზღვრულია საათში 20 თეთრის ოდენობით.

ნების თანახმად, დამტკიცებული მოსაკრებლის განაკვეთი შეადგენს საათში 20 თეთრს (1 ლარი - 59 წუთამდე დრო მრგვალდება მეტრობით და განიხილება, როგორც სრული საათი), როგორც ფიზიკური ისე იურიდიული პირებისათვის.

უმათერეს ხარვეზად მიგვაჩნია მოსაკრებლის განაკვეთის არადიფერენცირებულობა ამა თუ იმ პარკირების ზონის მიხედვით. ქალაქში ავტოსატრანსპორტო საშუალებათა ოპტიმალური გადაადგილებისათვის, ასევე ცენტრალურ მაგისტრალზე მოძრაობის განტვირთვისათვის აუცილებელია მოსაკრებლის განაკვეთის რანჟირება. ასეთი პრინციპი დანერგვია და ეფექტურიადაც მოქმედებს განვითარებული ქვეყნების უმეტეს ქალაქებში.

რეალობა გვიჩვენებს, რომ თბილისში არსებული ფასიანი ავტოსადგომებზე ავტოსატრანსპორტო საშუალებათა განთავსება, შესაბამისად მოსაკრებლის თანხების შეგროვება ქაოტურ და უკონტროლო სახითაა ატარდება. წესი პრაქტიკულად არ მუშაობს.

ჩვენი აზრით, მიზანშეწონილი იქნებოდა ქალაქში პარკირების ერთიანი პოლიტიკის შემუშავება, რაც გულისხმობს:

❑ პარკირებიდან ადგილობრივ ბიუჯეტში შემოსული მოსაკრებლის თანხის დაგეგმვა რეალური ეკონომიკური გაანგარიშების საფუძველზე;

❑ ფასიანი ავტოსადგომების რაოდენობის და განლაგების დაგეგმარება ქალაქის საგზაო ქსელის, აგრეთვე სატრანსპორტო საშუალებათა ნაკადების და ეფექტური მოხარულითა შეუფერხებელი გადაადგილებისათვის;

❑ პარკირების სისტემისათვის ადექვატური ინფრასტრუქტურის დანერგვა, მოსაკრებლის გადახდის პროცედურის გამარტივებისა და ეფექტური ფუნქციონირებისათვის, რაც ხელს შეუწყობს თანხების მობილიზაციას და კონტროლის სისტემის გაძლიერებას;

❑ ქალაქში მომარაგებული უკანონო ფასიანი ავტოსადგომების აღმოფხვრა.

ასევე ცუდი მდგომარეობაა მშენებლობის დანყებისათვის მოსაკრებელზე, თბილისში კერძო პირების მიერ განხორციელებული სამშენებლო სამონტაჟო საშუალებების უმეტეს შემთხვევაში ხორციელდება უნებართვოდ, ყოველგვარი პროექტის გარეშე. აღნიშნულ მშენებლობას ახორციელებენ ლიცენზიის არ მქონე სამშენებლო სუბიექტები, რადგან ასეთი სახის მომსახურება უფრო ათვისა და ამაჯავროვლად ისინი თავს არიდებენ ნებართვის აღებასთან დაკავშირებულ ბიუროკრატიულ პროცედურას.

აქედან გამომდინარე დასარგულირებელია კონტროლის მექანიზმები უნებართვო მშენებლობის აღმოფხვრასთან დაკავშირებით.

დღეისათვის არსებული და დანერგული მოსაკრებლების სისტემა მოკლებულია ეკონომიკური გაანგარიშების ლოგიკურ საფუძველს.

რაზეც მეტყველებს ადგილობრივი ბიუჯეტის სალიცენზიო მოსაკრებლების არასწორად დაგეგმილის 50%-ით შესრულება.

აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ქალაქში არ არსებობს მერიის მიერ გაცემული ნებართვების რეესტრი, რაც არის იმის გარანტი, რომ არ არსებობს რეალურად ინფორმაცია თუ ქალაქში

აუცილებელია ადგილობრივი ხელისუფლების დონეზე შეიმუშაოს სალიცენზიო რეესტრი, სალიცენზიო მოსაკრებლების ადგილობრივი მხარე 1999 წელს დაიწყო დიდი წარმატებით იყენებდა

რაშიდენ და რასაქმიანობაზე გაიცემა ნებართვები. ეს საკითხი ადგილობრივი ხელისუფლებას კანონით პირდაპირ არ აქვს განსაზღვრული, მაგრამ მათაც შეუძლიათ მიიღონ ამის შესახებ გადაწყვეტილება.

აუცილებელია ადგილობრივი ხელისუფლების დონეზე შეიქმნას სანებართვო და ადგილობრივი სალიცენზიო რეესტრის სისტემა. ზემოთ აღნიშნული მაგალითების საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ მოსაკრებლების ადმინისტრირების მხრივ 1999 წელს დიდი ხარვეზები იყო, ისევე როგორც წინა წლებში. „შეუიარაღებელი თვალითაც“ და „მარტივი მათემატიკური“ გათვლებითაც კი შეიძლება დავინახოთ თუ რაოდენ დიდი თანხა იმალება ამის უკან, ხოლო რეზერვებზე რომელზეც ასე ხშირად და საუბარს სწორედ ამ ხარვეზების აღმოფხვრით შეიძლება იყოს მობილიზებული.

ადგილობრივი ბიუჯეტების დაბალანსების ერთ-ერთ წყაროს წარმოადგენს ტრანსფერო ცენტრალური ბიუჯეტიდან. ტრანსფერი, როგორც წესი არის მიზნობრივი ხასიათის. ძირითადად იგი გამოიწვევს სოციალური სფეროს დაფინანსებაზე.

1998 წელს თბილისის ბიუჯეტს დაგეგმილი ჰქონდა 4454 ათასი ლარი, ხოლო რეალურად მიღებული იყო 10975 ათასი ლარი, ანუ დაგეგმილის მოცულობის 24%. 1999 წელს 600 ათასი ლარი, ხოლო მიღებული იყო მხოლოდ 450 ათასი ლარი, ანუ გეგმის 87%. 2000 წელს კი დაგეგმილი ტრანსფერის მოცულობა იყო 3500 ათასი ლარი.

2001 წლისათვის თბილისის ბიუჯეტში აღარ იყო გათვალისწინებული ტრანსფერი ცენტრალური ბიუჯეტიდან.

სრულიად განსხვავებულად შეიძლება მიუვადოთ 2000 წლის ქ. თბილისის საშემოსავლო ნაწილს. ამ წელიწადში მთლიანი შემოსავლების გეგმა შეადგინა 138516.5 ათასი ლარი, გეგმა შესრულდა 92.44%-ით ანუ სასულ შემოსავლების ჯამმა შეადგინა 128050.82 ათასი ლარი. სწორედ 2000 წლის ივლისში მოხდა ბიუჯეტის სექცეფი. ამ წელიწადში, კერძოდ აპრილის თვეში შეწყდა ქ. თბილისის ბიუჯეტში დამატებული ღირებულების გადასახადის 15%-ის დატოვება და ეს

უკანასკნელი ძველებზე 100%-ით გადაეცა ცენტრალურ ბიუჯეტს (იხ. ცხრილი 5).

2000 წლის I კვარტალში ქ. თბილისის ბიუჯეტში დამატებული ღირებულების გადასახადის 15% მაინც იქნა დატოვებული და მისმა ჯამმა 4172.56 ათასი ლარი შეადგინა, ანუ გეგმის 102.04%. ამ გადასახადის მთლიანად ცენტრალურ ბიუჯეტში დატოვებით ქ. თბილისის ბიუჯეტმა მნიშვნელოვანი სასარგებლო დაკარგა, თუ გაითვალისწინებთ წინა წლებში ამ გადასახადიდან მიღებულ თანხას (28592.4 ათასი ლარი)

ადგილი მისახვედრია თუ რა მნიშვნელობანი თანხები შეიძლება მიიღოს ქალაქის ბიუჯეტს.

ისევე როგორც წინა წლებში ასევე 2000 წელსაც ქ. თბილისი ბიუჯეტის დიდ ნაწილს შეადგენდა საშემოსავლო გადასახადი. ამ წელს ამ გადასახადის გეგმა იყო 45552.10 ათასი ლარი, ხოლო ფაქტი 46946.22 ათასი ლარი ანუ გეგმის 103.06%. წინა წლებთან გასხვავებით საშემოსავლო გადასახადი გეგმაზე გადაჭარბებით იქნა ამოღებული. მაგრამ თუ განვიხილავთ რეზერვებს, საჭირო იქნება გაითვალისწინოთ პრევენციული გადასახადი, რომლის მოქმედების ვადა საგადასახადო კოდექსში ცვალებების შეტანის შემდეგ გააგრძელდა განსაზღვრული დროით, ხოლო ამ გადასახადიდან შემოსავალი (ფაქტი) განსაზღვრულიც კი არ არის. აქედან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ რომ გადასახადის ამ სახეს სერიოზული რეზერვები აქვს და ალბათ საჭირო იქნება ამ რეზერვების მობილიზება რაც საერთო ჯამში ქ. თბილისის ბიუჯეტს მნიშვნელოვან შემოსავლებს მისცემს.

ქ. თბილისის ბიუჯეტის შემოსავლებში არანაკლებ მნიშვნელოვანია მოგების გადასახადი, თუმცა 1998-99 წლების მსგავსად ვერა და ვერ მოხერხდა ამ გადასახადის გეგმის სრულად შესრულება. 2000 წლის ბიუჯეტში მოგების გადასახადი დაგეგმილი იყო 26481.50 ათასი ლარი, ხოლო ფაქტიურმა მაჩვენებელმა შეადგინა 23243.14 ათასი ლარი ანუ დაგეგმილის 87.77%. ამ სახის გადასახადის შეუსრულებლობა გარკვეულწილად შეიძლება გამოწვეული იყოს სრული ინფორმაციის არ ქონით, ხოლო ის რეზერვები რომელიც ამ გადასახადში შეიძლება არსებობდეს ინფორმაციული სისტემის სრულყოფითა და ადმინისტრირების გაძლიერებით შეიძლება იქნეს მობილიზებული.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია მინის გადასახადი, რადგან სწორედ ეს გადასახადი რჩება ადგილობრივ ბიუჯეტში 100%-ით. მინის გადასახადი 2000 წელს დაგეგმილი იყო 26481.50 ათასი ლარით, თუმცა ამ გადასახადის ფაქტიურმა შესრულებამ 23243.14 ათასი ლარი შეადგინა, რაც დაგეგმილის თითქმის ნახევარი 51.62%-ია. მინის

გადასახადის შესრულების დაბალი მაჩვენებელი მხოლოდ ადმინისტრირებას შეიძლება მივაკუთვნოთ. ნაცვლად იმისა, რომ ეს გადასახადი პოტენციალამდე მიახლოვებულიყო 2000 წელს დაგეგმილის ნახევარით შესრულდა.

2000 წლის ბიუჯეტში ასევე ვერ იქნა სრულად მობილიზებული გადასახადი გაუნებრივი რესურსების ხარვეზებისათვის. ამ გადასახადის გეგმამ 2000 წელს შეადგინა 440.00 ათასი ლარი, ხოლო ფაქტიურმა შემოსავლებმა კი 292 ათასი ლარი ანუ გეგმის 66.36%. ამ გადასახადისგან განსხვავებით შედარებით უკეთ იქნა მობილიზებული გადასახადი მავნე ნივთიერებებით ვარემოს დაბინძურებისათვის. ამ უკანასკნელის ფაქტიურმა მაჩვენებელმა 5044.26 ათასი ლარი შეადგინა, ეს კი წინა წლის ფაქტიურ მაჩვენებელზე თითქმის 4000 ათასი ლარით ნაკლებია (1998 წლის ფაქტიური მაჩვენებელია 9044.26 ათასი ლარი). დღევანდელ სიტუაციას მივხვდებით, რომ ამ გადასახადის პოტენციალი დღედაღღ იზრდება ხოლო ფაქტიური შემოსავალი შემცირებული გეგმების მიუხედავად მაინც ვერ სრულდება.

2000 წლის ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილში სხვა გადასახადებზე არანაკლებ მნიშვნელოვანი შემოსავლები მოაქვს ქ. თბილისის ბიუჯეტისათვის ქონების გადასახადი. დაგეგმილი 16000.00 ათასი ლარიდან ფაქტიურმა ამოღებამ 15115.52 ათასი ლარი შეადგინა, ეს კი გეგმის 94.47%-ია. ძირითადად ამ გადასახადის ამოღება ხდება საწარმოთა ქონების გადასახადებიდან. თუ ვილაპარაკებთ ამ გადასახადის რეზერვებზე, საჭირო იქნება ყურადღება გადაამახვილოთ ფიზიკურ პირთა ქონების გადასახადზე, რომლიდანაც ფაქტიურად არანაირი შემოსავალი არ შედის ბიუჯეტში. თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ქონების გადასახადის ასეთი კონკრეტული სახის დაგეგვა, კონტროლირება, ამოღება შეუძლებელია დეკლარირების (ფიზიკური პირების ქონების მდგომარეობის განცხადების) სისტემის გარეშე. დეკლარირების სისტემაზე გადასვლა ნათესი გახდის ქონების გადასახადში მყოფ ყველა რეზერვს, რის შემდეგაც ამ გადასახადის მობილიზებაც არ იქნება ძნელი.

გაცილებით კარგად იქნა მობილიზებული 2000 წლის ბიუჯეტში გადასახადი ქონების გადაცემისათვის. ამ წელს ამ გადასახადის გეგმამ შეადგინა 1900 ათასი ლარი. 1998-99 წ. მსგავსად გადასახადი ქონების გადაცემისათვის შესრულებული იქნა გეგმაზე გადაჭარბებით, კერძოდ 2794.71 ათასი ლარი, რაც გეგმის 147.09%-ია. როგორც უკვე აღნიშნეთ ამ გადასახადის პოტენციალი უფრო და უფრო იზრდება და შესაბამისად ამ გადასახადიდან შემოსავლების მობილიზების ხარვეზი ქ. თბილისის ბიუჯეტში ფაქტიური შემოსავლებიც იზრდება.

2000 წლის ქ. თბილისის ბიუჯეტში იყო ადგილობრივი გადასახადები დაგეგმილი იყო 12650 ათასი ლარი, ფაქტიურმა შემოსავლებმა კი

შეადგინა 11381.63 ათასი ლარი ანუ გეგმა შესრულდა 89.97%-ით. 1998-99 წლებთან შედარებით ადგილობრივი გადასახადის როგორც გეგმა ასევე ფაქტიური შემოსავლები მატულობს. აქედან შეიძლება დავასკვნათ, რომ ამ სახის გადასახადებიდან შემოსული თანხები ყოველ წელიწადს მატულობს.

ადგილობრივი გადასახადებიდან მობილიზაციის თვალსაზრისით 2000 წელს შეიძლება გამოვყოთ გადასახადი ეკონომიკური საქმიანობისათვის, რომლის გეგმამ 2000 წელს შეადგინა 10000.00 ათასი ლარი. ფაქტიურმა შემოსავლებმა შეადგინა 8879.06 ათასი ლარი ანუ გეგმის 88.79%. თუ გავითვალისწინებთ ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებს, კერძოდ ეკონომიკური აღმავლობას ადვილია იმის დასკვნა რომ, ამ გადასახადის პოტენციალი უფრო და უფრო იზრდება, ეს ალბათ დასაბუთებულად 1998-99 წლების მაჩვენებლებსაც გაიხსენებთ, ამ წლებში, შესაბამისად, 5194.3 ათასი ლარი და 6468.9 ათასი ლარი იყო.

ადგილობრივი გადასახადებიდან საყურადღებოა სასტუმროს გადასახადი და რეკლამის გადასახადი, რადგან ამ გადასახადების გეგმიური მაჩვენებელი წინა წლებთან შედარებით გაცილებით დაბალია. მართალია 2000 წელს სასტუმროს გადასახადი გადაჭარბებით, კერძოდ 105.77%-ით შესრულდა, თუმცა ამ მაჩვენებლის მიღებას შეიძლება „ხელოვნური“ ვუნდოთ, რადგან ამ წლის გეგმა წინა წლების გეგმებთან შედარებით განახევრებული იყო და შესაბამისად ამ გადასახადის გეგმის ზევით შესრულებაც არ არის გასაკვირი. რაც შეეხება რეკლამის გადასახადს, რომლის გეგმა 2000 წელს 500.00 ათასი ლარი იყო, ხოლო ფაქტიური შემოსავლები 453.20 ათასი ლარი ანუ გეგმის 90.64%, იგი 1998-99 წლების ფაქტიურ მაჩვენებელთან შედარებით 77 ათასი ლარით და 298.60 ათასი ლარით ნაკლები იყო შესაბამისად.

ქ. თბილისის თვითმმართველობას საკმაო რაოდენობის მოსაკრებელი აქვს დანესხებული, რომელთა საერთო ჯამმა 2000 წელს გეგმით 5075.60 ათასი ლარი, ხოლო ფაქტიური შესრულებით 3319.32 ათასი ლარი შეადგინა, ეს კი გეგმის 65.40%-ია.

მოსაკრებლებიდან ყველაზე დიდი მნიშვნელობა აქვს ადგილობრივ სალიცენზიო მოსაკრებლებს, რომლის გეგმა 2000 წელს 4260.60 ათასი ლარი იყო. ხოლო ფაქტიურმა შესრულებამ ამ წელს შეადგინა 2747.11 ათასი ლარი, რაც გეგმის 64.48%-ია. ამ სახის დაბალმა მაჩვენებელმა საკმაოდ დიდი ოდენობის თანხები დააკლო ქალაქის ბიუჯეტს. ჩვენს აზრით, ამ სახის მოსაკრებლის მობილიზება ბიუჯეტში შესაძლებელია შესაბამისი სკანონმდებლო ბაზის შექმნით და აღრიცხვიანობის პრობლემების მოგვარებით.

რაც შეეხება სატენდერო მოსაკრებლებს, 2000 წელს ამ მოსაკრებლის გეგმა იყო 15.00 ათასი ლარი

გეგმა შესრულდა 95,67%-ით ანუ მოცულობა იქნა 14,35 ათასი ლარი. სატენდერო მოსაკრებელი, როგორც გეგმა ასევე ფაქტიური შემოსავალი, საკმაოდ დაბალი მაჩვენებელია ქ. თბილისისათვის. ძირითადად ეს აიხსნება იმით, რომ ცდილობენ ტენდერზე გვერდის ავლას, კერძოდ „თანხების დაყოფით“, რათა სახელწიფო შესყიდვების თანხობრივი მოცულობას ითვლინა მინიმალურ ზღვარს არ ასცდეს, რომელსაც ტენდერის ჩატარება მოეთხოვება. ხშირად კანონის უხეში დარღვევით ტარდება ტენდერები. სატენდერო მოსაკრებლის რეზერვებიც სწორედ აქ არის საძებნი. ალბათ საჭიროა შესაბამისი მექანიზმის შექმნა, რომელიც მკაცრად გააკონტროლებს ამ პროცესებს.

2000 წლის არასაგადასახადო შემოსავლებს, მათმა გეგმიურმა ჯამმა შეადგინა 1020,90 ათასი ლარი, ხოლო ფაქტიურმა მაჩვენებელი 906,339 ათასი ლარი, რაც გეგმის 88,81%-ია. ამ წელს სუბცილური შემოსავლებიდან რეზერვების სახით მნიშვნელოვანი სახსრები იქნა ამოღებული, დაგეგმილი 2757,00 ათასი ლარის ნაცვლად შემოვიდა 4089,83 ათასი ლარი, ანუ გეგმა შესრულდა 148,34%-ით. ამ სახის არასაგადასახადო შემოსავლებიდან შემოსულმა თანხამ მნიშვნელოვნად გადააჭარბა გეგმიურ მაჩვენებელს. ასევე არანაკლებ მნიშვნელოვანი თანხა იქნა შემოსული სახელმწიფო ქონების (გარადა მიწისა) გაყიდვიდან, პრივატიზებიდან. ამ სახის არასაგადასახადო შემოსავლებიდან შემოსულმა თანხამ 3935,14 ათასი ლარი შეადგინა, მართალია ფაქტიური მაჩვენებელი გეგმიური მაჩვენებლის ნახევარს ცოტათი აღემატება, თუმცა არა თქმაუნდა ის თანხა რაც ამ სახის არასაგადასახადო შემოსავლიდან იქნა მიღებული მნიშვნელოვანი შემოსავალია ქალაქის ბიუჯეტისათვის.

მოსაკრებლების მხრივ, წინა წლებთან შედარებით არც ეს წელი იყო გამონაკლისი, იგი „სატაბულური“ შემოსავლით ხასიათდებოდა, წინა 1999 წელთან შედარებით მობოლიზაციის თავსებადობით არაფერი არ შეცვლილა გარდა გეგმისა. დარღვევების თვალსაზრისით არც 2000 წელი არ იყო გამონაკლისი. მაგალითისათვის საინტერესო იქნება შემდეგი მონაცემები ქ. თბილისის საქალაქო ტრანსპორტის ორგანიზაციისა და მართვის სამსახურის მიერ მოწოდებული. 2000 წლის სექტემბერს - 27, ორტომბერს - 20, ნოემბერს - 17, დეკემბრის დასაწყისში - 8 კერძო ტაქსების ნებართვა იქნა გაცემული, თუ ქალაქში მოსიარულე კერძო ტაქსების რაოდენობას შევადარებთ იმ კერძო ტაქსებს რომლებსაც ნებართვა აქვს აღებული სრულიად განსხვავებულ ციფრებს მივიღებთ. სამგზავრო-სატრანსპორტო გადაზიდვის ნებართვისათვის მოსაკრებელი 7 კაცამდე სამგზავრო-სატრანსპორტო საშუალებების ტევადობაზე განსაზღვრულია 20 ლარის ოდენობით თვეში. ადვილი მისახვედრია თუ რა რაოდენობით თანხები იყრის თავს მარტო ამ კონკრეტულ მოსაკრებელში.

სულ საგადასახადო და არასაგადასახადო შემოსავალმა 2000 წელს გეგმით შეადგინა 135283,00 ათასი ლარი, ფაქტიურმა მაჩვენებელმა შეადგინა 124817,87 ათასი ლარი, ანუ გეგმა შესრულდა 92,26%-ით. წინა წლებთან შედარებით ეს მაჩვენებელი თანდათან მატულობს, რაც რეალურად გივირვენებს რომ ქ. თბილისის ეკონომიკური პოტენციალი დღითიდღე უზრდვებს იმდენიარეობს იმ რეზერვების ამოქმედება რომელსაც რეალური შემოსავალი შეუძლია მოუტანოს ქ. თბილისსა და ცენტრალურ ბიუჯეტებს. თუმცა შეუძლებელია ამის გაკეთება წინა წლებში დაგროვილი გამოცდილების გამოყენების ნაცვლად და შეიცვალეს გამოსწორებად, რასაც ხშირად ცუდ შედეგამდე მივყავართ. ეს კი, თავის მხრივ, იწვევს გეგმიური მაჩვენებლის შეუსრულებლობას და ა.შ. აუცილებელია დაიხედოს საკანონმდებლო მხარე, ასევე საჭიროა ინფორმაციული ბაზის სრულყოფა. ადმინისტრირების გაძლიერება მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება, როცა მიიღწევა რეალური საფუძველი როგორც ქალაქის, ასევე ქვეყნის ეკონომიკური აღმავლობისათვის.

თბილისის ბიუჯეტის შემოსავლები ხასიათდება ზრდის ტენდენციით. შემოსავლების ზრდაში დიდი წვლილი აქვს თითოეული გადასახადის საშემოსავლო ბაზის ზრდას. ამასთან სახელმწიფო შემოსავლებიდან ანარქიზები გრძელვადიანი ეკონომიკური ნორმატივების შესახებ საქართველოს კანონში ცვლილებებისა და დამატების შეტანის თაობაზე 2000 წლის 13 იელისის საქართველოს კანონი დადგინდა ქ. თბილისის ბიუჯეტში მოგებისა და საშემოსავლო გადასახადებიდან ანარქიზების ახალი გრძელვადიანი ნორმატივები (თითოეულ გადასახადზე 85%, ნაცვლად 60%-სა), რაც მხოლოდ 2000 წლის აგვისტოდან წლის ბოლომდე 8000 ათასი ლარის დამატებით შემოსავლას მისცდა ქალაქის ბიუჯეტს, ხოლო მომავალ წელს დაახლოებით 23-25 მლნ ლარს.

შემოსავლების ზრდას აგრეთვე ხელი შეუწყო მავნე ნივთიერებებით (ნავთობპროდუქტებით) გარემოს დაბინძურებისთვის გადასახადის რევიზის შეცვლა, რამაც თბილისის ბიუჯეტის წლიური შემოსავლები საშუალოდ 3-5 მლნ ლარით გაზარდა. გარდა ამისა ბოლო წლებში რეგულარული ხასიათი მიიღო ქვეყნის ქალაქებსა და რაიონებში განლაგებული დამოუკიდებლად ფუნქციონირებელი საარმოებისა და სამურწეო ორგანიზაციების გაერთიანებამ დედაქალაქში. რეგისტრირებული გაერთიანებების, ფირმებისა და სხვა იურიდიული ფირმების ფლიალები და სტრუქტურულ ქვედანაყოფები. შედეგად ფლიალებად ქცეული საწარმოებისა და ორგანიზაციების გადასახადების ეს ნაწილი მოექცა დედაქალაქის ბიუჯეტში.

მართალია ქ. თბილისის ბიუჯეტში შემოსავლები ზრდის ტენდენციით ხასიათდება, მაგრამ

გასათვალისწინებელია რეზერვები, რომელიც ქალაქს გააჩნია და ამ რეზერვების გამოყენება შესაძლებელია, თუ ქალაქის ხელმძღვანელობის, როგორც აღმასრულებელი, ასევე საკანონმდებლო, მიზანი იქნება არა მარტო „გეგმა“, არამედ პოტენციალიც.

ბიუჯეტში უნდა იქცეს სახელმწიფო იდეოლოგიის გამოხატველ და პრაქტიკაში განმარტოვებულ დოკუმენტად. აქედან გამომდინარე, არ შეიძლება განვიხილოთ იგი როგორც მხოლოდ ცხრილებს ნაკრებ, რომელიც ადგილობრივი (რეგიონალური) სახსრების ხარჯვის უზღვევას იძლევა და არ გვეუბნება თურა მიზანს ემსახურება და რა შედეგს ევლით ამ სახსრების ხარჯვისაგან. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ როდესაც ლაპარაკია გამჭვირვალობაზე, ეს არ უნდა აღიქმებოდეს როგორც მხოლოდ ფინანსური სახსრების მოძრაობის აღნიშვნა, აქ მიზნებისა და მისი მიღწევის საშუალებების გამჭვირვალობაზე უნდა იქნეს ნაგულისხმევი. გადასახადის გადახდელმა უნდა ნახოს, თუ სად მიდის და რა მიზანს ემსახურება მის მიერ გადახდილი გადასახადი. აქედან გამომდინარე, ბიუჯეტი არ არის მარტო ფინანსური გეგმა, ის არის პოლიტიკური დოკუმენტი, ე.ი. პოლიტიკურად ბიუჯეტი ასახავს გარკვეული სახის კონსენსუსს ადგილობრივ (რეგიონალურ) პრიორიტეტებთან მიმართებაში.

ნებისმიერი ბიუჯეტის რეალურობის ხარისხი კი სწორედ იმით განისაზღვრება თუ რამდენად არის გააანალიზებული მოცულებული პერიოდის მანძილზე ქვეყნის ეკონომიკაში მომხდარი ძვრები და რამდენად სწორი დასკვნები იქნება გაკეთებული იმ ეკონომიკური და პოლიტიკური ნაპირბოძებისა და პერიოდის ფაქტიური შედეგებიდან, რომელიც წინ უსწრებს პროექტირებად საბიუჯეტო წელიწადს.

ხარჯ.3000 ნაწილი

საქართველოს კანონით საბიუჯეტო სისტემა და საბიუჯეტო უფლებამოსილებათა შესახებ აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების და საქართველოს სხვა ტერიტორიული ერთეულების სახელმწიფო ხელისუფლებისა და მმართველობის ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოები დამოუკიდებლად წყვეტენ შესაბამისი ბიუჯეტის შემოსავლის გამოყენების მიმართულებებს, გარდა იმ მიზნობრივი ტრანსფერებისა და სესხებისა, რომლებიც გადაეცემა შესაბამის ბიუჯეტს სხვა დონის ბიუჯეტიდან; აგრეთვე მათ (ტერიტორიული ერთეულების სახელმწიფო ხელისუფლებისა და მმართველობის ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოების) ბიუჯეტში იქმნება

სარეზერვო, მიზნობრივი და სხვა ფონდები, რომელთა სიდიდეს განსაზღვრავს შესაბამისი სახელმწიფო ხელისუფლებისა და მმართველობის ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოები. ამავე კანონით საქართველოს ტერიტორიული ერთეულების მმართველობის ადგილობრივ ორგანოებს შეუძლიათ მათ განკარგულებას იმ არსებული თავისუფალი სახსრები მიმართონ სამურწეო საქმიანობაში, მისცენ სესხები საწარმოებსა და სხვა იურიდიულ პირებს. ხარჯების მიმართულებების გამოყენება აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების და საქართველოს სხვა ტერიტორიული ერთეულების სხვადასხვა დონის ბიუჯეტებს შორის დასაფინანსებელი ღონისძიებების მნიშვნელობის, ცალკეული საწარმოს, ორგანიზაციის, დაწესებულების დაქვემდებარების და ტერიტორიული განაღების გათვალისწინებით ხდება აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოების და საქართველოს სხვა ტერიტორიული ერთეულების მმართველობის ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოების და საქართველოს სხვა ტერიტორიული ერთეულების მმართველობის ადგილობრივი წარმომადგენლობითი ორგანოების მიერ დადგენილი წესით.

თბილისის ბიუჯეტში შემოსავლების აკუმულირების ზრდის შედეგად ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის მოცულობა 1996-99 წ.წ. ში პერმანენტულად იზრდებოდა და 68921,1 ათასი ლარამდე (1996 წ.) გაიზარდა 123768,9 ათას ლარამდე (იხ. დიაგრამა 16). თბილისის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი მოცულობით უმსხვილესია საქართველოს ადგილობრივ ბიუჯეტებს შორის. 1999 წელს ერთ სულ მოსახლეზე განეგარეშებოდა დედაქალაქის ბიუჯეტიდან გაწეული ხარჯები შეადგენდა 55,6 ლარს 1996 წელს, ხოლო უკვე 1999 წელს აღნიშნული მაჩვენებელი თითქმის გაუტოლდა 100 ლარს და შეადგინა 99,9 ლარი (იხ. დიაგრამა 17).

თბილისის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის შესრულების მაჩვენებელი 1996-98 წლებში 98,8%-დან (1996 წ.) 84,3%-მდე შემცირდა (იხ. დიაგრამა 18), შესაბამისად იზრდებოდა ხარჯვითი ნაწილის დაუფინანსებელი თანხების მოცულობა (იხ.

თბილისის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის შესრულების მაჩვენებელი 1996-98 წლებში	99,6%	98,8%	98,8%
თბილისის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის დაუფინანსებელი თანხების მოცულობა 1996-98 წლებში	1,2%	1,2%	1,2%

დიაგრამა 4). აღნიშნულ პერიოდში 819,5 ათასი ლარიდან (1996 წ.) 1998 წლის 20083,2 ათას ლარამდე გაიზარდა ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის დაუფინანსებელი ნაწილიც. შედარებით გაუმჯობესება ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის შესრულების მაჩვენებელში აღინიშნებოდა 1999 წელს, როდესაც მან 90,1% შეადგინა (იხ. დიაგრამა

3). 1999 წელს ხარჯვითი ნაწილის დაუფინანსებელი ნაწილის მოცულობაზე შემცირდა და 1357,1 ათასი ლარი შეადგინა.

ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილის შესურსლებლობა, რომელსაც შესაბამისად მოსდევს ხარჯვითი ნაწილის შესურსლებლობაც, ინვეს საბიუჯეტო დავალიანებების წარმოქმნას

აიულებანი სახელმწიფო ნაწილის შესურსლებლობა
აიულებანი სახელმწიფო ნაწილის შესურსლებლობა შეადგინა 39920.0 ათასი ლარი, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი - 2616,4 ათასი ლარი მოდის საბინაო კომუნალური მეურნეობის კაპიტალურ დაბანდებებზე (გეგმა 25059,5 ათასი ლარი, ფაქტი 22443,1 ათასი ლარი). გარდა კაპიტალური დაბანდებისა, საბინაო-კომუნალური მეურნეობაში სულ დაუფინანსებელი დარჩა 1375,6 ათასი ლარი, მათ შორის: სანარმო „თბილწყალკანალის“ სუბსიდია - 39,9 ათასი ლარი, კეთილმოწყობის სამმართველოს კეთილმოწყობის ღონისძიებები - 1157,7 ათასი ლარი, საბინაო მეურნეობის სამმართველოს საბინაო ფონდის კაპიტალური რემონტი - 14,9 ათასი ლარი, კომუნალური მომსახურებაზე განუყოფელი შეღავათები - 18,0 ათასი ლარი. ამ უკანასკნელი ხარჯების აუთვისებლობა ძირითადად ქალაქის საბინაო მეურნეობის სტრუქტურაში წლის განმავლობაში მიმდინარე ცვლილებების შედეგია, საერთოდ კი საქალაქო ბიუჯეტიდან საბინაო-კომუნალური მეურნეობის ხაზით საბიუჯეტო სახსრების სრული ოდენობით დაუფინანსებლობის მიზეზს საქალაქო ბიუჯეტის შემოსავლების გეგმის შესურსლებლობის გამო საბიუჯეტო ანგარიშზე თანხების უქონლობა წარმოადგენდა. განსაკუთრებით სიროულეში შექმნილი იყო ქალაქის კაპიტალური მშენებლობის სამუშაოების დაფინანსების საქეპი.

და დაცული მუხლების ხარჯების დაუფინანსებლობას, რომლებიც გადადის დავალიანების სახით მომდევნო წლის ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილში.

1998 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის კაპიტალის მიერ დამტკიცებული 1998 წლის ქალაქის ბიუჯეტის მიხედვით ხარჯების მოცულობა დაგეგმილი იყო 122790.0 ათასი ლარის ოდენობით. შეტანილი ცვლილებების შედეგად ხარჯების მოცულობა შემცირდა და დაზუსტებულმა გეგმამ შეადგინა 119411,7 ათასი ლარი, ხოლო ფაქტიურად განუქმლმა ხარჯებმა კი საშემოსავლო ნაწილის შესურსლებლობის გამო 107887,0 ათასი ლარი, ანუ დაგეგმილი მოცულობის 90,3%. შესურსლებლობა როგორც საქალაქო ბიუჯეტის (91,9%), ისე რაიონული ბიუჯეტების ხარჯების გეგმები (87,9%). საქალაქო ბიუჯეტის ხარჯების გეგმა - 76983,4 ათასი ლარი, ფაქტიურად შესურსლებულია

ქ. თბილისის 1998 წლის ბიუჯეტის მიხედვით
სარეზერვო შემოსულობა დაგეგმილი იყო 122790,0 ათასი ლარის ოდენობით. ფაქტიურად განუქმლმა ხარჯებმა კი 107887,0 ათასი ლარი ანუ დაგეგმილი შემოსულობის 90,3% შეადგინა.

71609,4 ათასი ლარით, რაიონული ბიუჯეტების გეგმა - 45254,7 ათასი ლარი, ფაქტიურად შესურსლებულია 39763,9 ათასი ლარი.

ქალაქის ბიუჯეტის ხარჯების საერთო სტრუქტურაში ძირითადი ზვედრითი წილი უკავია საქალაქო მეურნეობის (სამშენებლო, კომუნალური, კეთილმოწყობის სამუშაოების და სატრანსპორტო მეურნეობის) ღონისძიებების დაფინანსებას (53,7%). ეს ხარჯები 1998 წლის ბიუჯეტში დაზუსტებული გეგმით შეადგენდა 65036,2 ათას ლარს და ფაქტიურად ბიუჯეტიდან გახვეული ხარჯები 59906,4 ათასი ლარია, ანუ 92,1%. შესურსლებას დააკლდა 5129,8 ათასი ლარი.

აქედან საქალაქო ბიუჯეტიდან განუქმლმა ხარჯებმა შეადგინა 44512,3 ათასი ლარი (დაზუსტებული გეგმა 48504,3 ათასი ლარი) და რაიონული ბიუჯეტების ხარჯებმა - 15394,1 ათასი ლარი (დაზუსტებული გეგმა 165531,9 ათასი ლარი) (იხ. ცხრილი 1).

საქალაქო მეურნეობის დარგებში საქალაქო ბიუჯეტის შესურსლებლობამ შეადგინა 39920.0 ათასი ლარი, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი - 2616,4 ათასი ლარი მოდის საბინაო კომუნალური მეურნეობის კაპიტალურ დაბანდებებზე (გეგმა 25059,5 ათასი

ლარი, ფაქტი 22443,1 ათასი ლარი). გარდა კაპიტალური დაბანდებისა, საბინაო-კომუნალური მეურნეობაში სულ დაუფინანსებელი დარჩა 1375,6 ათასი ლარი, მათ შორის: სანარმო „თბილწყალკანალის“ სუბსიდია - 39,9 ათასი ლარი, კეთილმოწყობის სამმართველოს კეთილმოწყობის ღონისძიებები - 1157,7 ათასი ლარი, საბინაო მეურნეობის სამმართველოს საბინაო ფონდის კაპიტალური რემონტი - 14,9 ათასი ლარი, კომუნალური მომსახურებაზე განუყოფელი შეღავათები - 18,0 ათასი ლარი. ამ უკანასკნელი ხარჯების აუთვისებლობა ძირითადად ქალაქის საბინაო მეურნეობის სტრუქტურაში წლის განმავლობაში მიმდინარე ცვლილებების შედეგია, საერთოდ კი საქალაქო ბიუჯეტიდან საბინაო-კომუნალური მეურნეობის ხაზით საბიუჯეტო სახსრების სრული ოდენობით დაუფინანსებლობის მიზეზს საქალაქო ბიუჯეტის შემოსავლების გეგმის შესურსლებლობის გამო საბიუჯეტო ანგარიშზე თანხების უქონლობა წარმოადგენდა. განსაკუთრებით სიროულეში შექმნილი იყო ქალაქის კაპიტალური მშენებლობის სამუშაოების დაფინანსების საქეპი.

კაპიტალური დაბანდების ხაზით საქალაქო ბიუჯეტის დამტკიცებული გეგმა 25920.0 ათასი ლარის ოდენობით განისაზღვრა, დაზუსტებულმა გეგმამ შეადგინა 25059,5 ათასი ლარი. ფაქტიურად მშენებლობის ობიექტების დასაფინანსებლად მიმართულია 22443,1 ათასი ლარი, ბიუჯეტის გათვალისწინებულ თანხებთან შედარებით 2616,4 ათასი ლარით ნაკლები. მათ შორის ვერ იქნა გადაარიცხული თანხები მშენებლობის და კეთილმოწყობის დეპარტამენტის დაკვეთით შესურსლებულ სამუშაოებზე 1623,3 ათასი ლარი (გეგმა 14411 ათასი ლარი, ფაქტი 12787,7 ათასი ლარი), აქედან რუსთაველის პროსპექტის

ობიექტების მშენებლობას დააკლდა 94,2 ათასი ლარი (გეგმა 5476,0 ათასი ლარი, ფაქტი 5381,8 ათასი ლარი). სანარმო „თბილწყალკანალის“ დაკვეთით შესურსლებულ სამუშაოებს - 611,4 ათასი ლარი, კეთილმოწყობის სამმართველოს - 142,1 ათასი ლარი, სანარმო „თბილგაზს“ - 111 ათასი ლარი, კომპანია „თბილტრანსს“ - 0,7 ათასი ლარი, მეტროპოლიტენის სამმართველოს მეტრო-მშენებლობაზე - 99,4 ათასი ლარი, არქიტექტურისა და პერსპექტიული განვითარების საქმეთა დეპარტამენტს - 28,3 ათასი ლარი.

მოლიანად 1998 წელს ბიუჯეტიდან კაპიტალური მშენებლობის დაფინანსების გეგმის შესურსლებლობა ძირითადად აისხნებოდა ბიუჯეტის შემოსავლების გეგმის შესურსლებაში შექმნილი ფინანსური სიძველეებით.

მოლიანად 1998 წელს ბიუჯეტიდან კაპიტალური მშენებლობის დაფინანსების გეგმის შესურსლებლობა ძირითადად აისხნებოდა ბიუჯეტის შემოსავლების გეგმის შესურსლებაში შექმნილი ფინანსური სიძველეებით.

მიუხედავად მშენებლობაში შექმნილი ფინანსური სიძველებისა მაინც მოხერხდა მნიშვნელოვანი ობიექტების მშენებლობის დამთავრება და ექსპლუატაციაში გაშვება.

1998 წლის დამტკიცებული ბიუჯეტით ქალაქის კეთილმოწყობის ღონისძიებებზე გათვალისწინებული იყო 24865 ათასი ლარი, ხოლო რაიონული ბიუჯეტების წილად - 10700 ათასი ლარი. წლის განმავლობაში დაზუსტებულმა ბიუჯეტმა შეადგინა 24886,2 ათასი ლარი, რაც 21,2 ათასი ლარით მეტია დამტკიცებულ ბიუჯეტთან შედარებით, ხოლო ფაქტიურად შესურსლებამ შეადგინა 22986,6 ათასი ლარი, ანუ გეგმასთან შედარებით 1899,6 ათასი ლარით ნაკლები (იხ. ცხრილი 16).

საქალაქო ბიუჯეტით კეთილმოწყობის ღონისძიებებზე 1998 წელს ფაქტიურად განუქმლმა ხარჯებმა შეადგინა 13007,2 ათასი ლარი, რაც 1157,7 ათასი ლარით ნაკლებია დაზუსტებულ გეგმასთან შედარებით.

საქალაქო მეურნეობის ღონისძიებებზე 1998 წელს ფაქტიურად ათვისებული 13007,2 ათასი ლარის გზის მიმდინარე და კაპიტალურ შეკეთებაზე მიმართული იქნა 6390,5 ათასი ლარი, (გეგმა 6851,0 ათასი ლარი). გზის საფარის აღდგენით სამუშაოებზე შესურსლებულ 7009,4 ათასი ლარის მოცულობის სამუშაოები.

ქალაქის გარეგანათების ხაზით საანგარიშო პერიოდში დაფინანსდა 2511,6 ათასი ლარის სამუშაოები, ხოლო რაიონული ბიუჯეტების კეთილმოწყობის ფაქტიურმა ხარჯებმა შეადგინა სულ 9979,4 ათასი ლარი (გეგმა 10700,0 ათასი ლარი), ანუ გეგმასთან შედარებით 741,9 ათასი ლარით ნაკლები. მთლიან კეთილმოწყობის სახარჯებიდან დაგეგმულმა დასურსლებულმა მიმართულია გეგმით გათვალისწინებული დაფინანსების 48,5%, ანუ 4849,3 ათასი ლარი (გეგმა 4960,8 ათასი ლარი).

გზების მიმდინარე და კაპიტალურ შეკეთებაზე ათვისებულია 2621,5 ათასი ლარი (გეგმა 3017,3 ათასი ლარი). უნდა აღინიშნოს, რომ გეგმის შესურსლებლობის ძირითადი ნაწილი მოდის ისინის და საბურთალოს რაიონებზე, რომლებზეც გეგმის შესურსლებას დააკლეს შესაბამისად 112,9 ათასი ლარი და 187,8 ათასი ლარი. ასევე ვერ შესურსლებულა სამგორის, კრწანისის და გლდანის რაიონებში.

1998 წლის ბიუჯეტით რაიონების გამწვანების ხაზით ფაქტიურმა ხარჯებმა შეადგინა 1056,0 ათასი ლარი (გეგმა 1169,6 ათასი ლარი). გეგმა შესურსლებულია შემდეგი რაიონების მიერ: ისინის რაიონმა - 47,5 ათასი ლარით (გეგმა 138,3 ათასი ლარი, ფაქტი 90,8 ათასი ლარი); საბურთალოს რაიონმა - 11,5 ათასი ლარით (გეგმა 70,0 ათასი ლარი, ფაქტი 58,5 ათასი ლარი) და გლდანის რაიონმა - 18,5 ათასი ლარით (გეგმა 150,0 ათასი ლარი) და გლდანის რაიონმა - 18,5 ათასი ლარით (გეგმა 150,0 ათასი ლარი, ფაქტი 131,5 ათასი ლარი); ხოლო კეთილმოწყობის სხვადასხვა ღონისძიებებზე ათვისებული იქნა 1452,1 ათასი ლარი.

ქალაქის ბიუჯეტის დაზუსტებული გეგმით ავარიული საბინაო ფონდის კაპიტალური შეკეთების სამუშაოებზე გათვალისწინებული 7809,6 ათასი ლარის ნაკლებად ათვისებულია 7398,8 ათასი ლარი, ანუ 410,8 ათასი ლარით ნაკლები, რომელიც თითქმის მთლიანად რაიონული ბიუჯეტებზე მოდის, მათ შორის: კრწანისის რაიონზე - 69,3 ათასი ლარი (გეგმა 350,0 ათასი ლარი, ფაქტი 280,8 ათასი ლარი), ისინის რაიონზე - 150,5 ათასი ლარი (გეგმა 424,0 ათასი ლარი, ფაქტი 318,5 ათასი ლარი), სამგორის რაიონზე - 27,1 ათასი ლარი (გეგმა 77,4 ათასი ლარი, ფაქტი 74,3 ათასი ლარი) და გლდანის რაიონზე - 13,5 ათასი ლარი (გეგმა 113,7 ათასი ლარი, ფაქტი 100,2 ათასი ლარი). დიდუბის რაიონზე - 61,6 ათასი ლარი (გეგმა 600,0 ათასი ლარი, ფაქტი 538,4 ათასი ლარი), ვაკის რაიონზე - 69,8 ათასი ლარი (გეგმა 866,5 ათასი ლარი, ფაქტი 796,7 ათასი ლარი), საბურთალოს რაიონზე - 60,1 ათასი ლარი (გეგმა 400,0 ათასი ლარი, ფაქტი 339,9 ათასი ლარი).

1998 წლის დამტკიცებული ბიუჯეტით საქარმო „თბილწყალკანალს“ მოსახლეობაზე მიწოდებული წყლის ღირებულების დაბალი ტარიფის საკომპენსაციოდ განსაზღვრვა სუბსიდიის სახით 4000,0 ათასი ლარი, ხოლო კაპიტალური დაბანდების ხარჯები 4500,0 ათასი ლარი, რომელიც დაზუსტებული ბიუჯეტით შეიცვალა 5355,0 ათასი ლარით.

აღასნისნავია, რომ 1998 წლის ქ. თბილისის ბიუჯეტით სანარმოების ხარჯების ბიუჯეტიდან გამოყოფილი სუბსიდიის ძირითადი ნაწილი განკუთვნილი იყო „თბილწყალკანალის“ მიერ მოხმარებული ელექტროენერჯის ღირებულების სასაზღვროებლად, რომელიც ირიცხებოდა შპს „ჯინერის“ სასარგებლოდ (საფუძველი-სანარმო „თბილწყალკანალსა“ და შპს „ჯინერს“ შორის

დადებული ხელშეკრულება). ფაქტიური ათვისება „თბილწყალკანალის“ სუბსიდიიდან არის 3960,1

წელი	1998 წელი	1999 წელი	2000 წელი
ბიუჯეტის შემოსავალი
ბიუჯეტის ხარჯვა
ბიუჯეტის ბალანსი

ათასი ლარი, სხვაობა 39,9 ათასი ლარია, ფაქტიური ხარჯიდან 620,0 ათასი ლარი გადაირიცხა სააქციო საზოგადოება „საქართველოს ბანკში“, „ჟინერისა“ და „საქართველოს ბანკს“ შორის დადებული ფაქტიურების ხელშეკრულების საფუძველზე.

ქ. თბილისის 1998 წლის დამტკიცებული ბიუჯეტით სანარმო „თბილწყალკანალის“ კომპალტურ მომსახურებელ გავრცელებული შედეგების თანხები განისაზღვრა 500 ათასი ლარით, რომელიც მთლიანად დაფინანსდა.

სანარმო „თბომეურნეობის“ 1998 წლის დამტკიცებული ბიუჯეტით გეგმა 488 ლარს შეადგენდა, წლის ბოლოს გეგმა დაზუსტდა და იგი 318 ათასი ლარი გახდა. ფაქტიურმა შესრულებამ 278,6 ათასი ლარი შეადგინა, სხვაობა დაზუსტებულ გეგმასთან 39,4 ათასი ლარია. დაუფინანსებელი დარჩა ავარიული საკაპიტალიზაციო დემონტაჟისათვის საჭირო სამუშაოები, რაც გათვალისწინებული უნდა ყოფილიყო 1999 წლის ბიუჯეტში.

სს „თბილგაზს“ 1998 წელს ქ. თბილისში გაზსადენების მშენებლობისა და რეკონსტრუქციისათვის დამტკიცებული ბიუჯეტით გამოყოფილი 3ქონდა 570,0 ათასი ლარი, ხოლო დაზუსტებული ბიუჯეტში 565,5 ათასი ლარი გახდა, ფაქტიურმა შესრულებამ კი 454,5 ათასი ლარი შეადგინა. სხვაობა დაზუსტებულ გეგმასთან 111,0 ლარს შეადგენდა.

ქ. თბილისის ტერიტორიაზე კანონით გათვალისწინებული ცალკეული კატეგორიის მოქალაქეებზე „თბილგაზის“ მიერ ბუნებრივი გაზით შეღავათიანი მომსახურებისათვის განხორციელების კომპენსაცია დამტკიცებული ბიუჯეტით 60 ათასი ლარი იყო, გეგმა არ დაზუსტებულა, ხოლო ფაქტიურმა შესრულებამ 49,7 ათასი ლარი შეადგინა.

ზოგიერთი კატეგორიის მოქალაქეთა ტრანსპორტით უფასო მგზავრობისათვის შეღავათით დაწესებულია საქართველოს კანონმდებლობით, ამ დანიშნულებით „თბილტრანსს“ 1998 წელს უნდა ჩარიცხობოდა 726,4 ათასი ლარი, ფაქტიურად გადაერიცხა 699,3 ათასი ლარი, სხვაობა შეადგენს 27,1 ათას ლარს. გარდა ამისა ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის კაპიტლის 1998 წლის 25 ივნისის დადგენილების თანახმად „თბილტრანსის“ მიერ კერძო მფლობელობის სამგზავრო ავტორტრანსპორტის სამარშრუტო

ქსელში ჩართვისათვის განხორციელებული მომსახურებისათვის 1998 წლის 1 ივნისიდან 1999 წლის იანვრამდე გეგმიური თანხა 336 ათასი ლარი, ფაქტიურად გადაირიცხა 311,2 ათასი ლარი, ანუ 24,8 ათასი ლარით ნაკლები.

აღნიშნული გარემოება ბაღებს გარკვეული კითხვებს, რადგან სამარშრუტო ქსელში მეტწილად მაინც ჩართულია კერძო სექტორის სამარშრუტო ტაქსები და ენისინერტი მომსახურებისათვის, რომელიც გასწავლია „თბილტრანსმა“ მას შეეძლო დაენესებინა გარკვეული საზღაური და ამით დაეფარა საკუთარი ხარჯები „სამარშრუტო ქსელში“ ჩართვისათვის განხორციელებული მომსახურებისათვის.

ქ. თბილისის დამტკიცებული ბიუჯეტით „მეტროპოლიტენით“ უფასო მგზავრობის ხარჯები 37 ათასი ლარის ოდენობით გათვალისწინებული იყო ობოლ და მზრუნველობა მოკლებულ 422 ბავშვისათვის, ფაქტიურად ამ მიზნით მეტროპოლიტენის სამმართველოსათვის გადაირიცხა 34 ათასი ლარი.

მიწის მართვის დეპარტამენტს 1998 წლის დამტკიცებული ბიუჯეტით გამოყოფილი 3ქონდა 750,0 ათასი ლარი, ფაქტიურმა შესრულებამ კი 357,9 ათასი ლარი, სხვაობა - 392,1 ათასი ლარია. 1998 წელს ძირითადად დაუფინანსებელი დარჩა მიწის კადასტრის სამუშაოები.

დედაქალაქის სოციალურ-კულტურული ღონისძიებების დაფინანსების წილი 1998 წლის დამტკიცებულ ბიუჯეტში შეადგენდა 44,8 პროცენტს, დაზუსტებულ ბიუჯეტში - 43,8%-ს, ხოლო ფაქტიურ შესრულებაში - 37,1%-ს. ამ უკანასკნელის შემცირებაზე ძირითად იმორქმება ზემდგომი ბიუჯეტიდან საოჯახო დახმავებისათვის გათვალისწინებული 3204 ათასი ლარის ტრანსფერის მიუღებლობამ მთლიანად ბიუჯეტის 11498,1 ათასი ლარის შესრულებლობიდან გამომდინარე გათვალისწინებული - 1706,4 ათასი ლარი, უზრუნველყოფის - 3282,9 ათასი ლარი და კულტურისა და სპორტის ღონისძიებების - 144,2 ათასი ლარით დაუფინანსებლობამ.

ამ მხრივ, საეკლავო მდგომარეობა იყო თბილისის რაიონებში, რადგან სოციალურ-კულტურული ღონისძიებების ხარჯების გეგმები არ შესრულდა არც ერთ რაიონში. კერძოდ საბურთალოს რაიონში აღნიშნული ხარჯები დაფინანსდა 13,3%-ით, გლდანის რაიონში - 19,7%-ით, სამგორის რაიონში - 17,9%-ით, ისნის რაიონში - 25,0%-ით, ვაკის რაიონში - 34,5%-ით და ა.შ.

განათლების 1998 წლის დამტკიცებული ბიუჯეტი შეადგენდა 23639,4 ათას ლარს, ზემდგომი და ადგილობრივი ორგანოების მიერ

განხორციელებული ცვლილებების გათვალისწინებით გეგმა დაზუსტდა და განისაზღვრა 22975,5 ათასი ლარი; შესრულებამ შეადგინა 21269,1 ათასი ლარი, ანუ დაზუსტებულ გეგმასთან შედარებით 1706,4 ათასი ლარით ნაკლები (92,6%). მათ შორის რაიონულ ბიუჯეტში - 1593,4 ათასი ლარი.

საქალაქო ბიუჯეტით განთავალის დასაფინანსებლად დამტკიცებული გეგმა 2536,0 ათასი ლარი, დაზუსტების შემდეგ განისაზღვრა 2470,5 ათასი ლარით, ფაქტიურმა დაფინანსებამ შეადგინა 2370,8 ათასი ლარი, ანუ დაზუსტებულ გეგმასთან შედარებით 99,7 ათასი ლარით ნაკლები.

1998 წელს განათლების ხარჯები, გარდა დიდუბის რაიონისა და უფინანსებელი დარჩა ყველა რაიონს. შემოსავლების გეგმების შესრულებლობის გამო დიდი ოდენობით თანხები დააკლდათ კრწანის რაიონს - 222,3 ათასი ლარი, ისნის - 318,4 ათასი ლარი, სამგორის - 262,6 ათასი ლარი, გლდანის - 309,7 ათასი ლარი და საბურთალოს რაიონს - 349,6 ათასი ლარი.

დაუფინანსებლობას ადგილი ქონდა ხარჯების ყველა სახეში, მათ შორის: შრომის ანაზღაურებაში - 401,9 ათასი ლარი, დამქირაველიდან ანარიცხში - 128,6 ათასი ლარი, სხვა საქონელი და მომსახურებაში - 289,4 ათასი ლარი, კაპიტალური რეონტის ხარჯებში - 192,9 ათასი ლარი. ხელფასები დაუფინანსებელია ძირითადად იმ რაიონებში, სადაც შემოსავლების გეგმა არ შესრულდა.

ქალაქის კულტურის დარგის დასაფინანსებლად 1998 წლის ბიუჯეტით დამტკიცებული იყო 3423,0 ათასი ლარი, ხოლო დაზუსტებულმა გეგმამ შეადგინა 3728,4 ათასი ლარი, ანუ 305,3 ათასი ლარით მეტი. დაზუსტება გამოწვეული იყო რაიონული კულტურული ღონისძიებების და ფესტივალების ჩატარებით და პრეზიდენტის განკარგულების საფუძველზე გამოყოფილი დამატებითი დაფინანსებით. 1998 წელს კულტურის სფეროს ფაქტიური დაფინანსება შეადგენდა 3601,6 ათას ლარს, ანუ დაზუსტებულ გეგმასთან შედარებით 126,8 ათასი ლარით ნაკლები.

1998 წლის ბიუჯეტით უზრუნველყოფის დაცვის საქალაქო პროგრამები დამტკიცებული იყო 10000,0 ათასი ლარის ოდენობით. ბიუჯეტის შემოსავლების ცვლილებების აუცილებლობიდან გამომდინარე გეგმა დაზუსტდა და შეადგინა 9485,2 ათასი ლარი, ანუ დამტკიცებულთან შედარებით 1018,1 ათასი ლარით ნაკლები. პროგრამების ფაქტიურმა შესრულებამ შეადგინა 9485,2 ათასი ლარი, ანუ დაზუსტებულთან შედარებით 503,3 ათასი ლარით მეტი. ფაქტიურად შესრულებული პროგრამები დაფინანსებული იყო

7934,6 ათასი ლარით, ანუ დაზუსტებულ გეგმასთან შედარებით 1550,6 ათასი ლარით ნაკლები, რაც გამოსწავლი იყო ბიუჯეტის შემოსავლების შესრულებლობით. ფაქტიურად შესრულებული 17 მუნიციპალური პროგრამებიდან - 8 სრულად დაფინანსდა, დანარჩენი 11 პროგრამიდან 449,7 ათასი ლარი დააკლდა მოსახლეობის სტაციონარული დახმარების პროგრამებს, 838,3 ათასი

ლარი - მოსახლეობის ამბოროტული - სამედიცინო დახმარების პროგრამას, 103,4 ათასი ლარი - სამედიცინო დაწესებულებების რეაბილიტაციის პროგრამას.

სოციალური უზრუნველყოფის ღონისძიებების 1998 წლის დამტკიცებული გეგმა 124,3 ათასი ლარი, შესრულდა 121,7 ათასი ლარით, ანუ დაფინანსდა დაზუსტებულ გეგმასთან შედარებით 2,6 ათასი ლარით ნაკლები ოდენობით.

1998 წლის ბიუჯეტით სოციალურად დაუცველ მოქალაქეებზე ერთდროული დახმარებების გასანეგად გათვალისწინებული იყო 215,6 ათასი ლარი, რაც მოქალაქეების შემოსული განცხადებების საფუძველზე უკაცია ასეთი დახმარებები ფაქტიურად არის გაიცანასწავლი გამოსავალი არასრულწლოვანი სოციალური პოლიტიკის შედეგების დაძლევის მცდელობის განცხადებების შემოსავლის რეაბილიტაციის მიხედვით გაკცეული დახმარებები ვერანაირად ვერ შეცვალა სოციალურ ფონს დედაქალაქში.

1998 წელს მმართველობის ადგილობრივი ორგანოების ხარჯებმა დამტკიცებული ბიუჯეტით სულ ქ. თბილისში შეადგინა 2248,6 ათასი ლარი, მათ შორის საქალაქო ბიუჯეტით 1299,8 ათასი ლარი, რაიონული ბიუჯეტით 948,8 ათასი ლარი. წლის განმავლობაში აღნიშნული გეგმა დაზუსტდა 2710,7 ათას ლარად, მათ შორის საქალაქო - 1544,4 ათასი ლარით, რაიონული - 830,3 ათასი ლარით. ფაქტიურმა შესრულებამ შეადგინა სულ 2465,5 ათასი ლარი, მათ შორის საქალაქო - 1384,8 ათასი ლარი და რაიონული - 1080,7 ათასი ლარი, დაზუსტებულ გეგმასთან შედარებით 245,4 ათასი ლარით ნაკლები, მათ შორის საქალაქო ბიუჯეტის - 159,6 ათასი ლარი, რაიონული ბიუჯეტის - 85,6 ათასი ლარი.

ქალაქის სამართალდამცვეი ორგანოების ფაქტიურმა ხარჯებმა 1104,2 ათასი ლარი შეადგინა, ანუ დაზუსტებულ გეგმასთან შედარებით 93,8 ათასი ლარით ნაკლები. კერძოდ მმართველი ბიუროების შესანახი ხარჯების ოდენობამ წლის განმავლობაში შეადგინა 40,1 ათასი ლარი, მათ შორის საქალაქო ბიუჯეტით 17,3 ათასი ლარი, რაიონული ბიუჯეტით 22,8 ათასი ლარი, პოლიციის შესანახი ხარჯები, რომელიც რაიონულ ბიუჯეტზე მოდის, 557,4 ათასი ლარია, ანუ

გეგმისთან შედარებით 58,1 ათასი ლარით ნაკლები. შინაგან საქმეთა სამმართველოს ფაქტიურად განეულმა ხარჯებმა, კომუნალურმა ხარჯებმა შეადგინა 400 ათასი ლარი, დაზუსტებულ გეგმისთან შედარებით 11,1 ათასი ლარით ნაკლები.

ეკონომიკურ საქმიანობასთან დაკავშირებული სხვა მომსახურების ხარჯები დამტკიცებული ბიუჯეტით შეადგენდა 3919,2 ათას ლარს, დაზუსტებულმა გეგმამ კი შეადგინა 2429,7 ათასი ლარი, ხოლო ფაქტიურმა შესრულებამ 2259,7 ათასი ლარი, ანუ 170,0 ათასი ლარით ნაკლები. ამ მუხლის გეგმის დაზუსტება მოხდა იმის გამო, რომ თავდაპირველად ამ მუხლის გეგმით, 1700 ათასი ლარი გათვალისწინებული იყო მწვენიე პაზრის მშენებლობაზე, ამ მიზნით შედგენილი პროექტი

ნების დასაფარავად ჩამოწერილი თანხა 253,8 ათასი ლარი და მასზე დარიცხული საურავი 62,9 ათასი ლარი, სულ 316,7 ათასი ლარი, რომელიც აღდგენილი უნდა ყოფილიყო საქალაქო ბიუჯეტის შემოსავლებში.

ქ. თბილისის სამრეწველო პოტენციალის ამოქმედების მიზნით და „საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო ქონების პრივატიზების მიღებული სახსრების გამოყენების პროორიტეტულ მიმართულებათა განსაზღვრის შესახებ“ სახელმწიფო მეთაურის 1993 წლის №239 ბრძანებულებისა და ქ. თბილისის მერიის მიერ სახვადასხვა ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის მქონე 29 ორგანიზაციაზე გაიცი სახელმწიფო ქონების პრივატიზაციის შედეგად მიღებული სახსრების მარჯვ შევადგინა

1998 წლის ბიუჯეტის შემოსავლების გეგმაზე შეასრულდა 100% ანუ 9169,8 ათასი ლარი

კი არ განხორციელდა (რადგან იგი არ იქნა რატიფიცირებული პარლამენტის მიერ) და გეგმა მთლიანად გადანაწილდა სხვადასხვა ღონისძიებებზე.

1998 წლის ბიუჯეტის შემოსავლების გეგმის შესრულებლობის გამო და წლის ბოლოს მიღებული შემოსავლების საბიუჯეტო ანგარიშებზე დარჩენილი თანხების გათვალისწინებით ქალაქის მთელ რიგ ორგანიზაციებსა და დაწესებულებებს დარჩენილი მთლიანი ბიუჯეტით გათვალისწინებული სახსრები, რის გამოც ერთცხედრით შესრულებული და გაუნაღებელი სამუშაოები გაუნაღებელი განეული მომსახურების დავალიანებებმა შეადგინა 9169,8 ათასი ლარი, მათ შორის ჯანმრთელობის დაცვაზე 1550,6 ათასი ლარი, მშენებლობისა და კეთილმოწყობის დეპარტამენტზე 1480,2 ათასი ლარი, კეთილმოწყობის სამმართველოზე 1675,0 ათასი ლარი, რაიონულ გამგეობებზე 2800,0 ათასი ლარი და სხვა. რა თქმა უნდა აღნიშნული სამუშაოების დავალიანებების დასაფარავად შესაბამისი ხარჯების ტვირთი გადავიდა 1998 წლის ბიუჯეტის ხარჯით ნაწილზე.

ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის საგარანტიო წერილების საფუძველზე გაცემული სესხების დასაფარავად ბანკის მიერ ჩამოწერილი თანხებიდან ბიუჯეტის სახსრებით დაფარვას არ ექვემდებარებოდა თბილისის სამომხმარებლო ბაზრისა და ვაჭრობის დეპარტამენტის დავალიანებებიდან დაიფარა მერიის საგარანტიო წერილების საფუძველზე კომერციული ბანკებიდან მიღებული სესხები. თბილისის სამომხმარებლო ბაზრისა და ვაჭრობის დეპარტამენტის დავალიანებებიდან დაიფარა მერიის საგარანტიო წერილების საფუძველზე კომერციული ბანკებიდან მიღებული სესხები, რომლებიც მარტოებით სესხი და-ბრუნებულია 1289,9 ათასი ლარის ოდენობით. მათ შორის სარგებლის პროცენტის სახით 241,3 ათასი ლარი.

ქ. თბილისის ბიუჯეტიდან დაიფარა მერიის საგარანტიო წერილების საფუძველზე კომერციული ბანკებიდან მიღებული სესხები. თბილისის სამომხმარებლო ბაზრისა და ვაჭრობის დეპარტამენტზე სს საქართველოს ბანკიდან აღებული იყო 253,8 ათასი ლარის სესხი, რომელიც სარგებლის თანხასთან ერთად (რომელიც შეადგენდა 62,9 ათას ლარს) დაიფარა ბიუჯეტის სახსრებიდან ჯერ კიდევ 1997 წელს. 25 ათასი ლარის სესხი სს საქართველოს ბანკიდან აღებული ქონდა კინოსტუდია „აისს“, რომელიც ასევე დაიფარა ბიუჯეტიდან, ხოლო 41,7 ათასი ლარის ოდენობის სესხი თავის სარგებელთან ერთად დაიფარა ერთ-ერთი მოქალაქის ამავე ბანკიდან აღებული კრედიტის საგარანტიო წერილით.

1998 წელს ყველაზე დაბალი შესრულების მაჩვენებელი აღმოაჩინდა ისინი რაიონს - 76,5% (ანუ 1363,5 ათასი ლარი ნაკლები გეგმასთან შედარებით), გლდანის რაიონს - 78,9% (897 ათასი ლარით ნაკლები გეგმასთან შედარებით), საბურთალოს რაიონს - 72,4% (1082,9 ათასი ლარით ნაკლები), თუმცა დიდუბისა და მთაწმინდის რაიონებმა კი გადააჭარბეს გეგმას (შესაბამისად 102,5%-ით და 101%-ით).

ქ. თბილისის 1999 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი

როგორც უკვე აღვნიშნეთ 1999 წლის ქალაქ

თბილისის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის შესრულების მაჩვენებელი გაუმჯობესდა წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით და შეადგინა 90,1% (იხ. ცხრილი 1 და დიაგრამა 3). 1999

ათასი ლარი, რაც ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით 2,4 ლარს შეადგენდა. აქვე უნდა ითქვას, რომ ქალაქის ბიუჯეტის ხარჯების შესრულების პროცენტი 90,3-ს უდრიდა, ხოლო მუნიციპალური პრო-

Table with 4 columns: 1999 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი, 1998 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი, 1999 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი, 1998 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი. Values: 90.1%, 90.3%, 90.1%, 90.3%.

გრამებით გათვალისწინებული ღონისძიებების დაფინანსება 94,8%-ის ფარგლებში განხორციელდა.

წელს მთლიანად ხარჯვითი ნაწილი ვერ დაფინანსდა 13571,1 ათასი ლარით, ხოლო რაიონების ბიუჯეტების ხარჯვითი ნაწილის გეგმა შესრულდა 97,7%-ით (იხ. ცხრილი 18).

მოსახლეობის წინაშე აღებული ვალდებულებების რეალიზაციის ერთ-ერთ უმთავრეს იარაღს ადგილობრივი ბიუჯეტები და მასზე დამყარებული სავალდებულო მუნიციპალური პროგრამები წარმოადგენს, რომელთა მოცულობაც ბიუჯეტის კანონის გარდასრულებით განისაზღვრება და იგი მოსახლეობის

ქ. თბილისის საკრებულოს მიერ დამტკიცებული 1999 წლის ქალაქის ბიუჯეტის მიხედვით ხარჯების მოცულობა დაგეგმილი იყო 137340.0 ათასი ლარის ოდენობით. შეტანილი ცვლილებების შედეგად ხარჯების მოცულობა შემცირდა და დაზუსტებულმა გეგმამ შეადგინა 136717.6 ათასი ლარი.

Table with 4 columns: 1999 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი, 1998 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი, 1999 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი, 1998 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი. Values: 97.7%, 97.7%, 97.7%, 97.7%.

ფაქტიურად განეულმა ხარჯებმა კი 124079.8 ათასი ლარი, ანუ დაგეგმილი მოცულობის 90,3% (იხ. ცხრილი 16). შეუსრულებელია როგორც საქალაქო ბიუჯეტის (86%), ისე რაიონული ბიუჯეტების ხარჯების გეგმები (97,7%). საქალაქო ბიუჯეტის ხარჯების გეგმა (89931.4 ათასი ლარი) ფაქტიურად შესრულებულია 77300.5 ათასი ლარით (იხ. ცხრილი 1), რაიონული ბიუჯეტების გეგმა - 50305.8 ათასი ლარი, ფაქტიურად შესრულებულია 49159.9 ათასი ლარით (იხ. ცხრილი 18).

- უზრუნველყოფას მოიცავს:
- გადამუშავებული სამედიცინო მომსახურებით;
- ამბულატორიული მომსახურებით;
- საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ღონისძიებებით;
- გარემოს სანიტარიული ზედამხედველობით.

ქ. თბილისის ბიუჯეტის მთლიანი ხარჯები განათლების ხარჯები დაფინანსებულია 94,7%-ით, ჯანმრთელობის დაცვა - 77,2%-ით, კულტურა 94,4%-ით, სპორტის ღონისძიებები - 89%-ით, საბინაო-კომუნალური მეურნეობა 87%-ით, კეთილმოწყობის ღონისძიებები 96%-ით, მშენებლობის ხარჯები - 84,3%-ით.

მოსახლეობის სოციალური უზრუნველყოფის ხარჯები გეგმით გათვალისწინებული იყო 11625,7 ათასი ლარით, ხოლო ფაქტიურად დაფინანსდა 8667,4 ათასი ლარის მოცულობით, რაც გეგმის 74,6%-ია.

უნივერსიტეტის ხარჯები დაფინანსებულია 94,7%-ით, ჯანმრთელობის დაცვა - 77,2%-ით, კულტურა 94,4%-ით, სპორტის ღონისძიებები - 89%-ით, საბინაო-კომუნალური მეურნეობა 87%-ით, კეთილმოწყობის ღონისძიებები 96%-ით, მშენებლობის ხარჯები - 84,3%-ით.

სამართალდამცავი ორგანოების დასაფინანსებლად გეგმით გათვალისწინებული იყო 1298,8 ათასი ლარი. ეს მუხლი შესრულდა 81,8%-ით, რაც 236,1 ათასი ლარით ნაკლებია გეგმასთან შედარებით.

უნდა აღვნიშნოთ ჯანმრთელობის დაცვის მუნიციპალური პროგრამების შესრულება 1999 წელს. მთლიანად ჯანმრთელობის სფეროს დაფინანსება განხორციელდა 6509,3 ათასი ლარის მოცულობით. აქედან ჯანმრთელობის დაცვის მუნიციპალურ პროგრამებზე მოდიოდა 2934,4

1999 წელს 1998 წლის ანალოგიურად წარმატებით დაფინანსდა საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოების ხარჯები. 1999 წელს აღნიშნული მუხლი 107,7%-ით დაფინანსდა, ხოლო ფაქტიურად განეულმა ხარჯებმა 5764,4 ათასი ლარი შეადგინა. აღსანიშნავია, რომ 1998 წელს აღნიშნული მუხლი დაფინანსდა 121,5%-ით და ფაქტიურმა დაფინანსებამ 3485,7 ათასი ლარი შეადგინა.

Table with 4 columns: 1999 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი, 1998 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი, 1999 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი, 1998 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი. Values: 90.1%, 90.3%, 90.1%, 90.3%.

როგორც ვნახეთ, აღნიშნული ტენდენცია არ შეცვლილა 1999 წელსაც. მე-5, მე-6, მე-7 ცხრილებში მოცემულია ქ. თბილისის 1999 წლის ბიუჯეტის მარ-

თველობის და თვითმმართველობის ორგანოების, მერიის, გამგეობებისა და ქალაქის საკრებულოს ხარჯების გეგმების შესრულება.

როგორც ვხედავთ, ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილის შევებაში არსებული პრობლემების და ზოგიერთი დაცული მუხლების დაფინანსებაში წარმოქმნილი სიძნელეების ფონზე ქალაქის ბიუჯეტიდან ხორციელდება მმართველობის და თვითმმართველობის ორგანოების ხარჯების

ხარჯებმა შეადგინა 59888,6 ათასი ლარი (იხ. დიაგრამა 6). საბინაო-კომუნალური და კეთილმოწყობის ხარჯები 1998 წელს დაფინანსდა 93,8%-ით, ხოლო 1999 წელს კი ხსენებული მუხლის დაფინანსებაზე ასიგნებული იყო გეგმის 101,5% (იხ. დიაგრამა 7). სოციალურ-კულტურული ღონისძიებების დაფინანსება 1999 წელს გეგმის 81,9%-ის ფარგლებში განხორციელდა, რაც 46539,4 ათასი ლარის ტოლია. 1998 წელს აღნიშნულ ხარჯებზე მიიმართა 34508,2 ათასი

Table with 2 columns: Category (საბინაო-კომუნალური და კეთილმოწყობის ხარჯები, სოციალურ-კულტურული ღონისძიებების დაფინანსება, სხვა) and Value (1998 წელი, 1999 წელი).

ლარი, ანუ ეს მუხლი დაფინანსდა გეგმის 81,9%-ით. როგორც ვხედავთ, 1999 წელს მოხდა სოციალურ-კულტურული ხარჯების მუხლის დაფინანსების ზრდა, და არა ამ მუხლის დაფინანსების გეგმის შესრულების ზრდა (იხ. დიაგრამა 8).

დაფინანსების გეგმების გადაჭარბებით შესრულება.

1999 წელს განული ხარჯებიდან მთლიანი ხარჯების 50,4% (62505,8 ათასი ლარი) მიიმართა ეკონომიკის დაფინანსებაზე, საიდანაც უმეტესი წილი (მთლიანი ხარჯების 28,2%, ანუ 35000,5 ათასი ლარი) მიიმართა საბინაო-კომუნალური და კეთილმოწყობის ობიექტებზე (იხ. დიაგრამა 5).

სხვებზე დაფინანსების ზრდა, და არა ამ მუხლის დაფინანსების გეგმის შესრულების ზრდა (იხ. დიაგრამა 8).

სხვებზე დაფინანსების ზრდა, და არა ამ მუხლის დაფინანსების გეგმის შესრულების ზრდა (იხ. დიაგრამა 8).

აღსანიშნავია, რომ სოციალურ-კულტურული ღონისძიებების დაფინანსებაზე ლულ მიიმართა მთლიანი ხარჯების 37,5% (46539,3 ათასი ლარი). ამ ხარჯებიდან უმეტესი წილი ასიგნებული იყო განათლების სფეროზე (მთლიანი ხარჯების 20,2%, 25103,8 ათასი ლარი), ჯანმრთელობის დაცვაზე (მთლიანი ხარჯების 5,2% 25103,8 ათასი ლარი) და კულტურაზე (ხარჯების 3,9%, 4846,7 ათასი ლარი) (იხ. ცხრილი 16). მოსახლეობის სოციალურ უზრუნველყოფაზე 1999 წელს მიიმართა ხარჯების 7,0% (8667,4 ათასი ლარი).

სამართალდამცავი ორგანოების დაფინანსება 1999 წელს განხორციელდა უფრო ნაკლები მოცულობით, ვიდრე 1998 წელს. ასეთივე მდგომარეობა ამ მუხლის გეგმის შესრულებაშიც - 1999 წელს სამართალდამცავ ორგანოების დაფინანსების ბიუჯეტმა გამოყოფა გეგმით გათვალისწინებული დაფინანსების 86,5%, ხოლო 1998 წელს ამ მუხლის დაფინანსება მოხდა გეგმის 96,7%-ის ფარგლებში (იხ. დიაგრამა 11).

საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოების დაფინანსებაზე 1999 წლის

1998 წელს დედაქალაქის ბიუჯეტიდან საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოების დაფინანსება

Table with 2 columns: Category (საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოების დაფინანსება, სხვა) and Value (1998 წელი, 1999 წელი).

1998 წელს დედაქალაქის ბიუჯეტიდან საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოების დაფინანსება

ბიუჯეტიდან მიიმართა მთლიანი ხარჯების 4,6% (5764,5 ათასი ლარი).

აღმასრულებელი ორგანოების დაფინანსება

1998 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის შესრულებასთან შედარებით 1999 წელს ცალკეულ მუხლების დაფინანსებაში აღინიშნებოდა გაუმჯობესება. კერძოდ, ეკონომიკის დაფინანსება განხორციელდა გეგმის 97,7%-ის ფარგლებში, მაშინ როდესაც 1998 წელს იგივე მუხლი დაფინანსდა 91,8%-ით და ფაქტიურმა

აღმასრულებელი ორგანოების დაფინანსება

მყარი იყო (დიაგრამა 13). 1998 წელს ამ მუხლის ხარჯები 16,5%-ით აჭარბებდა დაგეგმილ ხარჯებს, ხოლო 1999 წელს კი - 70,5%-ით.

თბილისის მთავრობის დადგენილებით №07.01.75 „ქ. თბილისის 2000 წლის ბიუჯეტის პროექტის შესახებ“ ქალაქის სოციალურ-კულტურული ღონისძიებების დაფინანსებას გეგმით მოხმარდება 61250,6 ათასი ლარი, ანუ ბიუჯეტის მთლიანი ხარჯების 40,43% (იხ. ცხრილი 19). აქედან განათლების ღონისძიებებზე მიიმართება 30733,7 ათასი ლარი, ჯანმრთელობისა და სოციალური უზრუნველყოფის დაცვის პროგრამების დაფინანსებაზე - 10498,6 ათასი ლარი, სხვადასხვა სოციალური დაცვის ღონისძიებებზე - 7141,0 ათასი ლარი, სპორტის ღონისძიებებზე - 1648,0 ათასი ლარი. გარდა ამისა დაფინანსებულია მოსახლეობის სოციალური დაცვის მიზნით ჯანმრთელობის დაცვისა და სოციალური უზრუნველყოფის სამინისტროს მიერ უმწეო მოქალაქეებზე საოჯახო დახმარებების სახით გასაცემი 3200 ლარი, რაც საქართველოს ცენტრალურ ბიუჯეტშია გათვალისწინებული.

საბინაო-კომუნალური მეურნეობის, კეთილმოწყობისა და მშენებლობის ხაზით ბიუჯეტიდან უნდა დაფინანსდეს შესაბამისად 10290 ათასი ლარის, 28350,0 ათასი ლარის და 32720 ათასი ლარის საშუალოდ. ხოლო მთლიანად ეკონომიკის დაფინანსებაზე მიიმართა 54122,8 ათასი ლარი. მმართველობის და თვითმმართველობის შენახვის ხარჯებზე - 5500 ათასი ლარი, ხოლო მთლიანად ხარჯების მოცულობა გეგმით გათვალისწინებულია 99351,8 ათასი ლარით.

ერთერთი პროგრესული მომენტი, რომელიც ჩადებულია 2000 წლის ბიუჯეტის პროექტში არის ის, რომ აიკრძალა ქალაქის სამსახურების, ორგანიზაციებისა და რაიონული გამოყოფების მიერ ბიუჯეტით გამოყოფილი ასიგნებების გადაჭარბებით ხარჯების განევა დაფინანსების დადებითი ფინანსური წყაროების გამოყენების გარეშე და უნებართვოდ დამატებითი ხარჯების შესვლის შემთხვევაში კი განხილულ უნდა იქნეს განსაზღვრული ორგანიზაციის პროგნოზული ხელმძღვანელის პასუხისმგებლობის საკითხი. აღნიშნული დებულება გარკვეულწილად გააძლიერებს ფინანსური სახსრების ეკონომიური ხარჯვას და შექმნის სამაგალითო პრეცედენტს.

2000 წლის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს წინასწარი მონაცემებიდან გამომდინარე, 2000 წელს ქ. თბილისის ბიუჯეტიდან განული ხარჯების მოცულობა შეადგენდა 138433,5 ათას ლარს, რაც 4444 ათასი ლარით აღემატება 1999 წელს განული ხარჯების მოცულობას. აქედან მთლიანი ხარჯების 42,6% მიიმართა ეკონომიკის დაფინანსებაზე (54824,4 ათასი ლარი). ეს თანხა ნაკლებია 1999 წელს ეკონომიკის დაფინანსებაზე განულ სახსრებზე (იხ. ცხრილი 16).

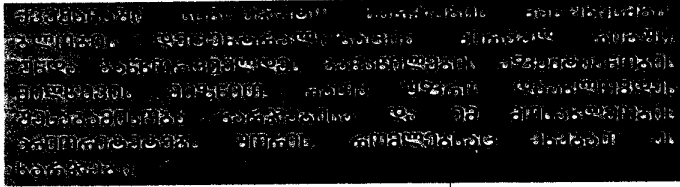
სოციალურ-კულტურული ღონისძიებების დაფინანსებაზე მიიმართა მთლიანი ხარჯების 44,4% (57047,1 ათასი ლარი). აქედან ყველაზე დიდი მოცულობის თანხები მიიმართა განათლებაზე - 27001,9 ათასი ლარი და ჯანმრთელობის დაცვის სფეროზე - 6717,8 ათასი ლარი. 2000 წელს მოსახლეობის სახელმწიფო სოციალურ დახმარებაზე მიიმართა 16279,8 ათასი ლარი, რაც მნიშვნელოვნად აღემატება 1999 წელს განულ დაფინანსებას, რომელიც შეადგენდა 8667,4 ათას ლარს. საგრძნობლად გაიზარდა კრედიტის დაფარვისა და ბანკის პროცენტის ხარჯები 2000 წელს. 1999 წელს აღნიშნულ ხარჯებზე მიიმართა 829,3 ათასი ლარი, ხოლო 2000 წელს 1546,7 ათასი ლარი.

თუ 1999 წელს ქ. თბილისის ბიუჯეტი, საგასავლო ნაწილი შესრულდა 90,3%-ით, 2000 წელს ეს მაჩვენებელი შედარებით მეტია და შეადგენს 92,7%-ს.

უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად უკანასკნელ წლებში ქ. თბილისის ბიუჯეტის შემოსავლებისა და ხარჯების დინამიური ზრდისა, იგი შედარებით მცირეა იმ ამოცანების (უწინარესად კაპიტალური მშენებლობისა და ზოგიერთი სოციალური ხასიათის საკითხების) გადასაწყვეტად, რაც ქალაქის მერიის წინაშე დგას. ამაზე მიუთითებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ მერიის დაკვეთით მოშუავე სამშენებლო ორგანიზაციები, რომლებიც სახელმწიფო მნიშვნელობის პროგრამებს ასრულებენ, დღევანდელი მდგომარეობით აღებული აქვთ 10 მლნ ლარზე საბანკო სესხები, რაც საბოლოო ანგარიშით ისევე მერიის დასაფარია. ამიტომ აუცილებელია ხარჯვითი ნაწილის ოპტიმიზაცია და სრულყოფა. ეს სხვა ფაქტორებთან ერთად მიღწეულ უნდა იქნეს ხარჯების ეკონომიით, რისი შესაძლებლობა ქ. თბილისის ბიუჯეტს გააჩნია. უწინარესად ეს შეეხება 1994-99 წლებში უმაღლესი საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოების მიერ მიღებული ნორმატიული აქტებით საბიუჯეტო დაწესებულებებში დასაქმებულთა საშტატო განაკვეთების შემცირების დავალდებოება სრულად შესრულებას. ამ გეგმების შესრულებლობის გამო დიდია ქალაქის მერიის ხარჯები ზედმეტი საშტატო განაკვეთების შენახვაზე „საქართველოს 2001 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული საბიუჯეტო დაწესებულებებში დასაქმებულთა საშტატო ორცოცხლობის შემცირება 10%-ით. მისი განხორციელება თბილისის ბიუჯეტის ხარჯვას შეამცირებს სულ მცირე 1 მლნ ლარით, რაც მთლიანად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს პროორიტიუტული და სოციალური ღონისძიებების დასაფინანსებლად. ასევე საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, ზოგადასაგანმანათლებლო სკოლების მესამე საფეხურზე X და XI კლასებზე სწავლების ხარჯების 35% ფინანსირდება ქალაქის

ბიუჯეტიდან, რაც იწვევს 2 მლნ ლარზე ზედმეტ ხარჯებს.

ქვეყანაში საბიუჯეტო ხარჯების პასუხის-

მგებლობის დეცენტრალიზაცია პირველ რიგში უნდა განხორციელდეს განაწილების ეფექტია-ნობის მიღწევის მიზნით, რათა უფრო დაახლოვ-დეს შესაბამისობა ხარჯების პრიორიტეტებს და იმ მოსახლეობის პრიორიტეტებს შორის, რომლებსაც ეხებოდა ეს ხარჯები. თუმცა ისიც ცნობილია, რომ ეს მიღწეული თეორიული ეფექტურობა პრაქტიკაში შეიძლება ნულამდე იქნას დაყვანილი, ადგილობრივი ადმინისტრირების სისუსტის გამო, რაც ძირითადად გამოწვეულია თანამედროვე და გამჭვირვალე საზოგადოებრივი ხარჯების მართვის სისტემის უქონლობით.

ქვეყნების გამოცდილებაზე დაყრდნობით შეიძლება ითქვას, რომ ხარჯებზე პასუხისმგებ-ლობის დეცენტრალიზაციას თან უნდა სდევდეს ადგილობრივი მთავრობისათვის შემოსავლების მნიშვნელოვანი საკუთარი წყაროების განაწი-ლებაც. საჭიროა წახალდეს ადგილობრივი მთავრობის ოფიციალური პირების ფისკალური პასუხისმგებლობა ამომრჩევლების წინაშე. ბიუჯეტის განხილვის და დამტკიცების პროცესი მაქსიმალურად უნდა იყოს გამჭვირვალე და კონტროლირებადი, რადგან ბიუჯეტი არის არა მარტო ეკონომიკური თუ სოციალური დატვირ-თვის დოკუმენტი, ამავე დროს იგი უმნიშვნე-ლოვანესი პოლიტიკური განაცხადია.

მსოფლიოში დღევანდელ ეტაპზე რამდენიმე

სახის საბიუჯეტო სისტემა არსებობს:

1. მუხლობრივი ბიუჯეტი;
2. ბიუჯეტი ფორმულების მიხედვით;
3. პროგრამული ბიუჯეტი;
4. საშემსრულებლო ბიუჯეტი.

მუხლობრივი ბიუჯეტი აქცენტს აკეთებს ჩასადებ რესურსებზე ორგანიზაციული ერთეუ-ლების მიხედვით და ხარჯების ობიექტების მიხედვით ამ ერთეულების ფარგლებში. მუხლო-ბრივი ბიუჯეტი არ გვარჩევს კავშირს ბიუჯეტსა

(დამტკიცებული ფონდები) და მისაღწევ მიზნებს (შესასრულებელი კონკრეტული ღონისძიებები, რომლებიც ბიუჯეტიდან ფინანსდება) შორის.

მუხლობრივი ბიუჯეტის აქცენტი ხარჯების კონ-ტროლზე მოდის და მისი თვალსაზრისი ის არის, რომ სწორი ხარჯები (რომელიც ბიუჯეტიდან დამტკიცებული) სწორ შედეგს უდრის. ბიუ-ჯეტის აღსრულების დროს ხარჯების

მეკაცრმა კონტროლმა შეიძლება გამოიწვიოს მმართველობით ფუნქციაში შეჭრა, რაც დეცენტრალიზაციის ხელისშემშლელ ფაქტორს წარმოადგენს. საქართველოში დღეს სწორედ მუხლობრივი ბიუჯეტები დგება.

ბიუჯეტი ფორმულის მიხედვით საბიუჯეტო განაცხადის მომზადებისა და აღნიშნული ბიუჯე-ტის გამოყენება ხშირად შეიძლება გამოიწვიოს საბიუჯეტო რესურსების მცდარი და არა-ეფექტური გამოყენება. ხშირად ფორმულის მიხედვით დგება მხოლოდ ბიუჯეტის ნაწილი.

პროგრამული ბიუჯეტის დროს რესურსების განაწილება ხდება კონკრეტული სტრატეგიული მიზნის მისაღწევად. ეფუძნება რა ეკონომიკისა და საბიუჯეტო სისტემის ანალიზს, ეს სისტემა ბიუჯეტის დაგეგმვის დროს ზრდის სამ ან მეტ წლამდე, რაც საშუალებას აძლევს გადა-წყვეტილების მიმღებს დაინახოს რესურსებთან დაკავშირებით მათ მიერ მიღებული გადა-წყვეტილების სამო-მავლო ეფექტი. პრო-გრამული დაგეგმვის საბიუჯეტო სისტემა პოლიტიკის განსა-ზღვრისას ფოკუსირე-ბულია ორგანიზაციის

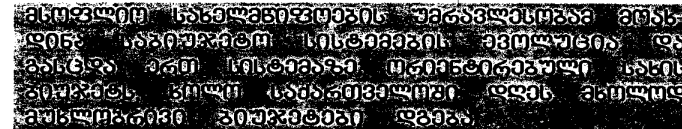
მიზნებსა და ამოცანებზე. იგი დახმარებას უწევს სახელმწიფო პოლიტიკას მიზნების მიღწევის ალტერნატიული გზების მოძიებაში. ეს არის მაკროეკონომიკური მიდგომა, რაც მიზნებს ალტერნატიული ვარიანტებსა და მიღწეულ შედეგებში არჩევანის გაკეთების საშუალებას იძლევა. ასეთი ბიუჯეტის უპირატესობა მდგომარეობს დაგეგმვაში.

საშემსრულებლო ბიუჯეტი კონცენტრირე-ბულია ჩასადები რესურსებისა და შედეგების

დაინახარჯების ურთიერთკავშირს, შესრულების მაჩვენებლებზე, ერთეულის დანახარჯებზე და ბიუჯეტის შესახებ სხვა არაფისკალურ, მაგრამ რაოდენობრივ მოსაზრებებზე. შესრულების ბიუჯეტი ითვალისწინებს რა (დანახარჯი შედე-გზე) და როგორ არის გაკეთებული (ეფექტიანობა). დაფინანსებასა და შედეგებს შორის არსებული კავშირის გამოყენებულ სხვადასხვა მონაცე-მებიდან შესაძლებელია გამოყვანილი იქნას მისაღწევი ან მისაღწევი შესრულების სტანდარ-ტები. მას შემდეგ, რაც დადგინდება საბაზისო ინფორმაცია შეიძლება

შესრულების სტანდარტების გამოყენება მომავალი საქართველოს შესავსებად, ან ბიუჯეტის სეკვესტრის შემთხვევაში სტანდარტები შეიძლება იძლეოდნენ ინფორ-მაციას იმის შესახებ თუ რა ვალენებს მოახდენს შეკვეცები გასანეე მომსახურებაზე. მაგრამ პრობლემა აქ მდგომარეობს იმაში, რომ განისაზღვროს რომელი ღონისძიება არსებითი შესრულების მაჩვენებლისათვის და რა არის შესაბამისი სტანდარტი. შესრულების საბიუჯეტო სისტემა ორიენტირებულია მართვან, რადგან მისი ძირითადი დანიშნულებაა დაეხმაროს

ხელმძღვანელ პირებს შეაფასონ მათი ოპერა-ტიული ერთეულების ეფექტიანობა.

მსოფლიო სახელმწიფოების უმრავლესობამ მოახდინა საბიუჯეტო სისტემების ევოლუცია და გასცდა ერთ სისტემაზე ორიენტირებული სახის ბიუჯეტს, ხოლო საქართველოში დღეს მხოლოდ მუხლობრივი ბიუჯეტები დგება. ქვეყნები განსხვავდებიან მათ მიერ არჩეული მიდგომით, რადგან ისინი განსხვავდებიან იმით, თუ რომელ ფუნქციაზე აკეთებენ აქცენტს: კონტროლზე, დაგეგმვაზე თუ მენეჯმენტზე. უფრო მეტიც, ეკონომიკური ანალიზისა და უკეთესი საინფორ-მაციო სისტემების შექმნისადმი ინტერესის გაზრდის გამო, რაც პოლიტიკის უკეთესი და უფრო ობიექტური ანალიზის საშუალებაა, ხდება დაგეგმვასა და მენეჯმენტზე ორიენტირებული საბიუჯეტო სისტემების შეარწყმა, მაგრამ აღნიშნული არ ნიშნავს კონტროლის სისტემის უგულვებელყოფას.

დროა, საქართველოში დაიწაროს პროგრა-მული ბიუჯეტების შედგენა და არა არსებობს დაწესებულებების და უწყებების დაფინანსების ბიუჯეტების შედგენა. სასურველი იქნებოდა, რომ

ეს პირველ რიგში განხორციელდებოდა ადგილობრივ ბიუჯეტებთან მიმართებაში. ბიუჯეტიდან უნდა ხდებოდეს არა ერთეულების დაფინანსება, არამედ მიზნების და პოლიტიკის დაფინანსება განვითარების მიმართულების სწორი არჩევის საფუძველზე.

მმართველობითი და თვითმმართველობის აპარატების შტატების შემცირებას შედეგად

მოყვებოდა ხარჯების ეფექტიანობის გაზრდა, მაგრამ საშტატო ერთეულების შემცირებას, რა თქმა უნდა, არ უნდა მოყვეს სახელმწიფო მართვის ფუნქციების შესრულების ეფექტიანობის შემცირება. ამის თავიდან ასაცილებლად სასურველია, რომ ჩატარდეს თანამშრომელთა ატესტაციები და საშტატო ერთეულების შევსება კონკურსის საფუძველზე ხდებოდეს.

ხარჯების ეფექტიანობის ამაღლებით და რაციონალური ხარჯვის საფუძველზე უნდა მოხდეს საბიუჯეტო სახსრების მართვული გადაწინაღობა. ბიუჯეტი უნდა დგებოდეს პრო-

გრამული ბიუჯეტის სახით, რათა საბიუ-ჯეტო სახსრები მიიმარ-თებოდეს კონკრეტული მიზნების და შედეგების დასაფინანსებლად, რაც აუცილებლად დედაქა-ლაციის ეკონომიკის და

სოციალური მოთხოვნილებების საფუძველზე გააზრების შედეგად უნდა მოხდეს.

იმისათვის, რომ გაუმჯობესდეს ტერი-ტორიული ერთეულების ბიუჯეტების ფინანსური მდგომარეობა, სასარგებლო იქნებოდა მიგვე-მართა ევროპის ქვეყნების მაგალითისათვის, სადაც ადგილობრივ ტერიტორიულ ერთეულებს, საშუალება აქვთ მიმართონ ფინანსურ ბაზარს. ზოგიერთ მათგანს არ სჭირდება სპეციალური ნებართვა, ზოგიერთ ქვეყანაში კი ფინანსთა სამინისტრო იძლევა ნებართვებს აღნიშნული ღონისძიების განხორციელებლად. უმეტეს მათგანში, არსებობს ზედამხედველობის ესათვის ფორმა, ძირითადად იმ მიზნით, რომ უზრუნ-ველყოფილი იქნეს სესხების მიმართვა ინვესტირებაზე, ან იმაზე, რომ კრედიტი აღებული იქნეს მხოლოდ განსაზღვრულ დაწესებულებებში.

ამის მაგალითისათვის მოვიყვანო ესპანეთს, სადაც 1988 წლის კანონი არეგულირებს ადგილობრივ ფინანსებს. როგორც წესი, სესხის მიღება და თანაშუქის ვალდებულებას სჭირდება ფინანსთა სამინისტროს კომპეტენტური ორგა-ნოების ნებართვა, იმ შემთხვევის გარდა, როცა

ავტონომიური ოლქების წესდება ითვალისწინებს სხვა პირობებს. ასეთ დროს, სესხის აღებაზე ნებართვას იძლევა ავტონომიური ოლქი. გამოწვევისა:

თუ კრედიტი მიმართულია იმ სამუშაოებისა და მომსახურების დასაფინანსებლად, რომლებიც შესულია პროვინციის ეკონომიკური განვითარების გეგმაში და ადგილობრივი ეკონომიკური საქმიანობის გეგმა დამტკიცებულია შესაბამისი წესით.

ნებართვა არ არის აუცილებელი იმ შემთხვევაში, თუ წლიური ფინანსური დანახარჯების ოპერაციების ჯამი, ხელშეკრულებები, რომლებიც დადეს ადგილობრივმა ტერიტორიულმა ერთეულმა და დაეგმილი ხარჯები არ აღემატება ადგილობრივი ერთეულების საკუთარი რესურსების 25%-ს. გრძელვადიანი სესხები არ შეიძლება მიმართული იყოს მიმდინარე ხარჯების დაფინანსებაზე. იგი უნდა მოხმარდეს ინვესტირებას.

სავალო დაკრედიტება, სავალო ვალდებულებების და ოპერაციები სხვა ფასიანი ქაღალდებით შესაძლებელია, თუ არის ნებართვა ეკონომიკისა და ფინანსთა სამინისტროსგან. ასეთი ემისია რეგულირდება კანონით ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ. ნებართვის გაცემა დამოკიდებულია ადგილობრივი ტერიტორიული ერთეულების ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, სესხის დაფარვის პერიოდზე, განხორციელებული ინვესტიციების რენტაბელობაზე და საკრედიტო ხელშეკრულების სხვა პირობებზე.

ჩვენს პირობებში, ამ მიმართულებით საჭიროა განსაკუთრებული სიფრთხილის გამოჩენა. ჯერ კიდევ დამოუკიდებელი საფინანსო სისტემის ჩამოყალიბების სტადიაზე ყოფილი ქვეყნისათვის მაქსიმალურად უნდა იყოს შეზღუდული ადგილობრივი ვალების აღების საკითხი და იგი

მკაცრად უნდა იყოს რეგლამენტირებული კანონმდებლობით. ასეთი კანონის მიღებამდე, უნდა აიკრძალოს ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ ყოველგვარი სესხის აღება კომერციული სტრუქტურებისაგან.

ამასთან, საქართველოში უნდა შეიქმნას ფინანსური გაჯანსაღების ფონდი, რომლის დანიშნულება იქნება - დაეხმაროს ქალაქებს ადრე აღებულ სახელმწიფო სესხებიდან წარმოშობილი ფინანსური ვალდებულებების გადახდაში, უფრო ზოგადად მათი ფინანსური მდგომარეობის გაუმჯობესებაში.

ფონდის დაფინანსება შესაძლებელი იქნებოდა ფასიანი ქაღალდების სახელმწიფო ემისიისა და კერძო დაფინანსების ხარჯზე.

სესხები ნებადართული უნდა იყოს მაშინ, როცა დაფინანსების ყველა სხვა საშუალება ამონუფრთხია, ან ეკონომიკურად გაუმართლებელია. სესხების მიღება უნდა იყოს მხოლოდ ადგილობრივი ტერიტორიული ერთეულების ფინანსური შესაძლებლობების ფარგლებში. ყველა სესხი, გარდა მოკლევადიანისა, უნდა დამტკიცდეს. ასეთ ნებართვას შეიძლება ახლდეს გარკვეული პირობები: სესხების ზედა ზღვარი, სესხის მიმღები ორგანოს ვალდებულება არ აილოს სესხის მოქმედების პერიოდში სხვა უფრო მძიმე პირობების მქონე სესხი. უნდა ხორციელდებოდეს სესხის გამოყენების მიზნობრიობის პერიოდული მონიტორინგის ჩატარება და სესხის მიღებისას დადებული სხვა პირობების შესრულებით შემოწმება.

ვაქტიურად ამ სამი საბიუჯეტო წლის განმავლობაში არ შეიმჩნევა რაიმე მნიშვნელოვანი ცვლილება ხარჯვითი ნაწილის სტრუქტურაში და არ ჩანს უფრო რაციონალური ხარჯვისკენ გადადგმული ნაბიჯები.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. ადგილობრივი თვითმმართველობის ეკონომიკური ფუნქციები. ნორმატიული აქტების კრებული. საქართველოს ალგაზრდაეკონომისტთა ასოციაცია, საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი. თბილისი 2000;
2. რა უნდა ვიცოდეთ საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ, საქართველოს პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისი. თბილისი 1999;
3. ქალაქ თბილისის მთავრობის დადგენილება № 11.01.138 (9 ივნისი 2000) ოქ. თბილისის 1999 წლის ბიუჯეტის შესრულების შედეგების შესახებ;
4. ქალაქ თბილისის მთავრობა. დადგენილება № 01.01.01 (25 მარტი 1999) ქ. თბილისის 1998 წლის ბიუჯეტის შესრულების შედეგების შესახებ;
5. ქალაქ თბილისის მერიის დადგენილება № 26.01.1311 ქ. თბილისის 1998 წლის ბიუჯეტი. თბილისის 1998 წლის იანვარი;
6. ქალაქ თბილისის 1999 წლის ბიუჯეტი - ქალაქ თბილისის საკრებულოს გადაწყვეტილება №18/1 (30 ივნისი 1999 წელი);
7. საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მასალები.

ძ. თბილისის 1998 და 1999 წლების ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილი

ცხრილი №1.

გადასახადის სახეები	1998				1999			
	გეგმა	ფაქტი	სხვაობა	%	გეგმა	ფაქტი	სხვაობა	%
დედ	17785,5	13894,2	-3891,3	78,1	16245	14698	-1547	90,5
აქტი	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0	*
საბაჟო გადასახადი	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0	*
მთავრის გადასახადი	19086,0	17270,2	-1815,8	90,5	20520	16012,7	-4507,3	78,0
საშემოსავლო გადასახადი	36091,8	27638,2	-8453,6	76,6	36324	32381,1	-3942,9	89,1
მისწვ გადასახადი	2590,0	2933,4	343,4	113,3	4545	5965,5	1420,5	131,3
ბუნებრივი რესურსებთ ხარვეზების გადასახადი	445,0	122,5	-322,5	27,5	160	287,3	127,3	179,6
გადასახადი მკენე ნიჭიერებების გარემოს დახმარებისათვის	2480,6	3918,5	1437,9	158,0	13500	9526	-3974	70,6
ქონების გადასახადი	10860,6	8937,9	-1922,7	82,3	10065	14169,8	4104,8	140,8
გადასახადი ქონების გადაცემისათვის	319,9	842,8	522,9	263,5	900	1240,9	340,9	137,9
ადგილობრივი გადასახადები	7112,5	6737,9	-374,6	94,7	10130,0	9728,4	-401,6	96,0
სამწარმოო საქმიანობის გადასახადი	5222,3	5194,3	-28,0	99,5	6200,0	6468,9	268,9	104,3
საბაჟო ბიზნესის გადასახადი	1005,6	808,8	-196,8	80,4	2800,0	2273,5	-526,5	81,2
სასტუმროს გადასახადი	204,6	204,6	0,0	100,0	230,0	234,2	4,2	101,8
რეკლამის გადასახადი	680,0	530,2	-149,8	78,0	900,0	751,8	-148,2	83,5
სულ მისაკრებლები და არსაგადასახადო შემოსავლები	3823,0	3908,5	85,5	102,2	5520,6	4789,5	-731,1	86,8
შემოსავალი სახელმწიფო ქონების პრივატიზაციიდან	10140,8	17554,5	7413,7	173,1	12370	8275	-4095	66,9
სოციალური (ბიუჯეტგარეშე) სახსრები	1961,0	2923,3	962,3	149,1	2625,4	4573,7	1948,3	174,2
საგზაო ფონდის შემოსავლები	1600,0	1271,8	-328,2	79,5				
ტრანსფერები	4454,0	1095,0	-3359,0	24,6	500	490	-10	98,0
შემოსავლების ჯამი ტრანსფერებისა და ურთიერთანგარიშსწორების ჩათვლით	119411,6	109692,5	-9719,1	91,9	135043	123777,5	-11265,8	91,7

ბიუჯეტის საბაჟო მარეგულირების დახმარება

ცხრილი №2.

	1998 წ. დასახულებული გეგმა	ქალაქის ცვლილების შემდომ დახუხულებული გეგმა	ადგილობრივი ცვლილების შემდომ დახუხულებული გეგმა	შესრულება
სულ შემოსავლები	122790,0	121064,1	119411,6	109692,5
სულ ხარჯები	122790,0	122148,6	1194711,7	107916,1

	დამტკიცებული უფლებამოსილება	შესრულება	სხვაობა	%
მოსაკრებელი ავტოსატრანსპორტო საშუალებათა პარკირებისთვის არქიტექტორული ობიექტების სტრუქტურულ ფუნქციური წყობის და იერსახის შეცვლის ნებართვის მოსაკრებელი,	500,0	461,6	-38,4	92,3
მოსაკრებელი მშენებლობის დაწყებისათვის	20,0	3,1	-16,9	15,5
მოსაკრებელი საზოგადოებრივი ადგილებით სარგებლობის შესრულებისათვის	50,0	56,7	6,7	113,4
გარე რეკლამის გაერცელების ნებართვისათვის მოსაკრებელი	500,0	86,2	-413,8	17,2
სამკაზრო-სატრანსპორტო გადაზიდვის ნებართვისათვის მოსაკრებელი	400,0	342,0	-58,0	85,5
ვაჭრობის ნებართვისათვის მოსაკრებელი	1885,0	810,7	-1074,3	43,0
სატენდერო მოსაკრებელი	50,0	1,0	-49,0	2,0
სახელმწიფო ქონების პრივატიზაციის სახსრებიდან გაკეტილი სესხის დაბრუნება	490,0	181,4	-308,6	37,0
სახელმწიფო მიწაზე კერძო საკუთრების უფლების მინიჭებისათვის	950,0	661,7	-288,3	69,7
სხვა არასაბაღასხადო შემოსავლები	625,6	1704,4	1078,8	272,4
სულ არასაბაღასხადო შემოსავლები	5520,6	4368,8	-1151,8	79,1

სახელმწიფო შემოსავლების ბაზიზისა ცენტრალურ და ქ. თბილისის ბიუჯეტის შორის 2000 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით (ურთიერთნათესავები)

გადასახადი	ნათელილი სულ	ქობილისის ბიუჯეტს		ცენტრალურ ბიუჯეტს	
		%	თანხა	%	თანხა
დღგ	16045422	15	2406813	85	13638609
მოგება	1761092	60	1056655	40	704437
საშემოსავლი	13323156	60	7993894	40	5329262
სულ	31129670		11457362		19672308
დღგ	3947276	15	592091	85	3355185
მოგება	467078	60	280247	40	186831
საშემოსავლი	1266822	60	760093	40	506729
სულ	5681176		1632431		4048745

ხარჯები	1998			1999		
	აგმა	ფაქტი	შესრულების %	აგმა	ფაქტი	შესრულების %
ეკონომიკის, დაფინანსება სულ	65222,7	59888,6	91,8	63987,1	62505,8	97,7
სამინია-კომუნალური და კეთილმოწყობის ობიექტები	38220,2	56045,9	146,6	34469,1	35000,5	101,5
მოსახლეობის სასმელი წყლით მომარაგება	*	0,0*	*	165,6*	*	*
გარემოს გაწუჭვიანების შესრულების ღირსებები ამ საქმიანობაზე კონტროლის ჩათვლით	*	0,0*	*	0,0*	*	*
ვეტერინარული მომსახურება	220,0	170,3	77,4	220,0	165,6	75,3
საქმიანობა სოფლის მეურნეობაში, რომელიც არ განეკუთვნება სხვა კატეგორიებს	*	0,0*	*	0,0*	*	*
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	862,5	3672,4	425,8*	0,0*	0,0*	*
საგზაო მეურნეობა	*	0,0*	*	0,0*	0,0*	*
კაპიტალური დაბანდება მთ შორის	25920,0	22443,1	86,6	29298,0	27339,7	93,3
სოც.კულტურული ღირსებების დაფინანსება სულ	42099,8	34508,2	82,0	56834,2	46539,3	81,9
განათლება	24589,6	21237,0	86,4	28403,1	25103,8	88,4
კულტურა	2472,8	3561,1	143,6	4792,0	4846,7	101,1
სპორტი	478,0	436,8	91,4	1513,4	1412,1	93,3
ჯანმრთელობის დაცვა	10295,0	8312,6	80,7	10500,0	6509,3	62,0
აქლან განდევნის სახელმწიფო პროგრამები (მუნიციპალური პროგრამები)	10000,0	8047,4	80,5	3095,4	2934,4	94,8
მოსახლეობის სოციალური უზრუნველყოფა	4264,4	970,7	22,8	11625,7	8667,4	74,6
მ.შ. ოჯახური დახმარებები	*	282,0*	*	988,6*	*	*
არქივი	29,0	25,2	87,0	30,0	21,2	70,6
სამხედრო კომსარატი და სამოქალაქო თავდაცვის ხარჯები	292,0	245,6	84,1	357,0	308,9	86,5
სამართალდამცვეი ორგანოები	1130,8	1094,1	96,8	1298,8	1062,7	81,8
მუნიციპალური პოლიცია და სახანძრო დაცვა	1073,3	1055,3	98,3	1222,5	1014,5	83,0
მშენებლის ბიუჯეტი	*	38,8*	*	48,3*	*	*
საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოები	2868,8	3485,7	121,5	5352,5	5764,5	107,7
საკრებულო	*	*	*	502,0	522,5	104,1
აღმასრულებელი ორგანოები	*	*	*	4850,5	5223,0	107,7
საკციალური (მოუღებტვარეუ) სახსრების ხარჯები	3496,0	4074,7	116,6	2625,4	4475,8	170,5
სხვა ხარჯები სულ	7650,9	4384,6	57,3	4855,0	3090,7	63,7
მიწის გამოყენებისა და მიწის კლასტრის ხარჯები	750,0	357,9	47,7	400,0	210,0	52,5
მიწის გადასახადის ამკრეფ ინსპექტორთა შენახვის ხარჯები	*	0,0*	*	218,6	891,6	407,9
კრედიტის დაფარვა და ბანკის პროცენტები	200,0	232,6	116,3	715,0	829,3	116,0
ახალგაზრდულ საქმეთა დეპარტამენტი	80,0	54,4	68,0	90,0	80,3	89,2
სარეზერვო ფონდი	*	2040,7*	*	2000,0	697,4	34,9
ხარჯების ჯამი	122790,0	107706,8	87,7	137340,0	123989,5	90,3
საბიუჯეტო სესხის დაბრუნება	*	0,0*	*	*	*	*
სულ ხარჯები	122790,0	107706,8	87,7	137340,0	123989,5	90,3

წარმო: ფინანსთა სამინისტრო

* მონაცემს ვერ იქნა მიძიებულია

ხარჯების დასახელება	1999				
	წლიური დამტკიცებული	სულ დასუსტებული მძგმა	შესრულება	სხვაონა	%
საერთო დანიშნულებების სახელმწიფო მომსახურება	1674,7	1870,2	1868,9	-1,3	99,9
სამიქალაქო თავდაცვისა და წვედამდგობა საეკონომიკური განვითარების დონისთვის	112,0	112,5	109,1	-3,4	97,0
სახოჯადობები წესრიგის ხარისხიდან გამომდინარეობს მათ შორის:	594,7	604,6	553,9	-50,7	91,6
მუნიციპალური პოლიცია	467,1	472,3	439,9	-32,4	93,1
ხანძარსა და სხვა საფრთხისგან დაცვისთვის	92,0	97,5	85,9	-11,6	88,1
მშენებლის ბიუჯეტი	35,6	34,8	28,1	-6,7	80,7
სოციალური-კულტურული დანიშნულებები	26611,8	26424,3	25178,8	-1245,5	95,3
განათლება	24117,0	23863,5	22652,8	-1210,7	94,9
ჯანმრთელობის დაცვა მათ შორის:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
მუნიციპალური პროგრამების დაფინანსება	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
სოციალური და კულტურული და დაფინანსებული პროგრამების ხარჯვითი ნაწილი	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
კულტურა	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
სოციალური დანიშნულებები	92,0	87,7	64,9	-22,8	74,0
სოციალური დანიშნულებები	2402,8	2473,1	2461,1	-12,0	99,5
თვალის დახმარებები	1300,0	1308,0	1333,1	25,1	101,9
საბავშვო-კომუნალური მუშაობები	5770,0	6211,8	5779,2	-432,6	93,0
კეთილშობილების დანიშნულებები	11360,8	13030,0	13152,1	122,1	100,9
არქიტექტურა და მშენებლობა	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
მშენებლის ხარჯვითი ნაწილი	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
სხვა კომუნალური საქმიანობების და დაფინანსებული ხარჯვითი ნაწილი	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ხარჯები, რომლებიც არ განეკუთვნება პირთა განყოფილებებს (სხვადასხვა)	309,4	560,3	672,8	112,5	120,1
საჯარო ფონდის ხარჯვითი ნაწილი	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
სულ ხარჯვითი ნაწილი	47793,0	50305,8	49159,9	-1145,9	97,7
რაიონებზე ვად. თანხვები					
ერთიერ. ვად. თანხვები	0,0				
რაიონებზე დროებით სესხის					
საჯარო ვადობრივი თანხვები	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
სულ ხარჯვითი ნაწილი	47793,0	50305,8	49159,9	-1145,9	97,7
შემდეგ დანიშნულებების	0,0	0,0	90,7		

წყარო: თბილისის მერია

ხარჯების დასახელება	1998			1999		
	მშპ	ფაქტი	% მოლოან	მშპ	ფაქტი	შესრ.
მშპ	13929,9	15030,7	107,9	18285,7	17686,1	
ახირის ანაზღაურება	4165,7	4474,1	107,4	5493,1	5288,5	
ბიუჯეტის დამატებითი დანიშნულებები	166,5	82,2	49,4	72	68,6	
ოუისის ხარჯვითი ნაწილი	4897,7	4753,3	97,1	1968,9	2724,4	
კომუნალური მომსახურება	2403,3	1519,7	63,2	3795,7	2606,4	
კომუნალური მომსახურება	52	40,1	77,1	2367,6	2066,7	
მუნიციპალური პროგრამების დაფინანსება	129	232,3	180,1	102,5	690	
განათლების და კულტურის				85,6	78	
განათლების და კულტურის				319,4	267,8	
სოციალური დანიშნულებების დაფინანსება	10525	8660,4	82,3	14231,5	8971,5	
სოციალური დანიშნულებების დაფინანსება	15059,7	10174,2	67,6	8051	7661,6	
სხვა ხარჯვითი ნაწილი				31225,7	31767,5	
სხვა ხარჯვითი ნაწილი				3665	2335	
სოციალური დანიშნულებების დაფინანსება	38401,2	34395,6	89,6	47676,3	42380,4	
სულ ხარჯვითი ნაწილი	122790	107916,3	87,9	137340	123989,5	

თბილისის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის განაწილება კომუნალური მომსახურების მიხედვით

ცხრილი №7.

წყარო: თბილისის მერია
* მოიცავს მხოლოდ თბილისის მუნიციპალიტეტის მონაცემებს

ძ. თბილისის ბიუჯეტის ხარჯებით
ნაწილის სტრუქტურა

ცხრილი №9.

ხარჯები	1998		1999	
	ფაქტი	% მილიან ხარჯებთან მიმართებაში	ფაქტი	% მილიან ხარჯებთან მიმართებაში
ეკონომიკის დაფინანსება სულ	59888,6	55,6	62505,8	50,4
მ.შ. საბინაო-კომუნალური და კეთილმოწყობის ობიექტები	56045,9	52,0	35000,5	28,2
მოსახლეობის სასმელი წყლით მომარაგება	0,0	0,0	165,6	0,1
გარემოს გაფუჭიანების შეზღუდვის ღონისძიებები ამ საქმიანობაზე კონტროლის ჩათვლით	0,0	0,0	0,0	0,0
ვეტერინარული მომსახურება	170,3	0,2	0,0	0,0
საქმიანობა სოფლის მეურნეობაში, რომელიც არ განეკუთვნება სხვა კატეგორიებს	0,0	0,0	0,0	0,0
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	3672,4	3,4	0,0	0,0
საგზაო მეურნეობა	0,0	0,0	0,0	0,0
კაპიტალური დაბანდება მათ შორის	22443,1	20,8	27339,7	22,0
სოც.კულტურული ღონისძიების დაფინანსება სულ	34508,2	32,0	46539,3	37,5
განათლება	21237,0	19,7	25103,8	20,2
კულტურა	3551,1	3,3	4846,7	3,9
სპორტი	436,8	0,4	1412,1	1,1
ჯანმრთელობის დაცვა	8312,6	7,7	6509,3	5,2
აქედან ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამები (მუნიციპალური პროგრამები)	8047,4	7,5	2934,4	2,4
მოსახლეობის სოციალური უზრუნველყოფა	970,7	0,9	8667,4	7,0
მ.შ. ოჯახური დახმარებები	282,0	0,3	988,6	0,8
არქივი	25,2	0,0	21,2	0,0
სამხედრო კომისარიატი და სამოქალაქო თავდაცვის ხარჯები	245,5	0,2	308,9	0,2
სამართალდამცავი ორგანოები	1094,1	1,0	1062,7	0,9
მუნიციპალური პოლიცია და სახანძრო დაცვა	1055,3	1,0	1014,5	0,8
მშპის ბიუროები	38,8	0,0	48,3	0,0
საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ორგანოები	3485,7	3,2	5764,5	4,6
საკრებულო	*	*	522,5	0,4
ადმინისტრაციული ორგანოები	*	*	5223,0	4,2
საეკონომიკური (ბიუჯეტგარეშე) სახსრების ხარჯები	4074,7	3,8	4475,8	3,6
სხვა ხარჯები სულ	4384,6	4,1	3090,7	2,5
მიწათმოქმედებისა და მიწის კადასტრის ხარჯები	357,9	0,3	210,0	0,2
მიწის გადასახადის ამკრეფ ინსპექტორთა შენახვის ხარჯები	0,0	0,0	891,6	0,7
კრედიტის დაფარვა და ბანკის პროცენტები	232,6	0,2	829,3	0,7
ახალგაზრდულ საქმეთა დეპარტამენტი	54,4	0,1	80,3	0,1
სარეზერვო ფონდი	2040,7	1,9	697,4	0,6
ხარჯების ჯამი	107706,8	100,0	123989,5	100,0
საბიუჯეტო სესხის დაბრუნება	0,0	0,0	*	*
სულ ხარჯები	107706,8	100,0	123989,5	100,0

წყარო: ფინანსთა სამინისტრო

ძ. თბილისის ბიუჯეტის მმართველობის
და მმართველობის ხარჯები 1999 წელი /ათასი ლარი/

ცხრილი №10.

ეკონომიკური კლასიფიკატორები	ბეგმა	ფაქტი	შესრულების %
შრომის ანაზღაურება	2141,8	1956,7	91,4
ანარიცხები და მიქირაფებლიდან მივლინებები	664	5914,8	890,8
ოფისის ხარჯები	483,7	679,9	140,6
კომუნალური მომსახურება	272,6	354,5	130,0
კვების ხარჯები	*	*	*
მედიკამენტების შექენა	*	*	*
რბილი ინვენტარი	*	*	*
ტრანსპორტის და ტექნიკის ექსპლუატაცია			
მოვლა შენახვის ხარჯები	228,9	2020,1	882,5
საეკონომიკური პროგრამების მომსახურება	314	286,4	91,2
სხვა ხარჯები	182,5	577,3	316,3
სუბსიდიები	*	*	*
სტიმენდიები და საეკონომიკური დახმარება	*	*	*
კაპიტალური დანახარჯები	1005	1047,7	104,2
სულ ხარჯები	5352,5	5745,1	107,3

სამართალდამცავი ორგანოები /ათასი ლარი/

ცხრილი №11.

ეკონომიკური კლასიფიკატორები	1999		
	ბეგმა	ფაქტი	შესრულების %
შრომის ანაზღაურება	88,6	70,9	80,0
ანარიცხები და მიქირაფებლიდან მივლინებები	27,5	20,9	76,0
ოფისის ხარჯები	25	14,9	59,6
კომუნალური მომსახურება	4,5	10,2	226,7
კვების ხარჯები	*	*	*
მედიკამენტების შექენა	*	*	*
რბილი ინვენტარი	*	*	*
ტრანსპორტის და ტექნიკის ექსპლუატაცია			
მოვლა შენახვის ხარჯები	14,4	31,8	220,8
საეკონომიკური პროგრამების მომსახურება	146	266,6	182,6
სხვა ხარჯები	*	*	*
სუბსიდიები	*	*	*
სტიმენდიები და საეკონომიკური დახმარება	*	*	*
კაპიტალური დანახარჯები	176	94,8	53,9
სულ ხარჯები	502	522,5	104,1

წყარო: ფინანსთა სამინისტრო

* მონაცემი ვერ იქნა მოძიებული

მერიის და გამგეობის ხარჯები /ათასი ლარი/

ცხრილი №12.

ეკონომიკური კლასიფიკატორები	1999		
	გეგმა	ფაქტი	შესრულების %
შრომის ანაზღაურება	2053,3	1885,8	91,8
ანარიცხები დამქირებულებიდან	636,5	570,6	89,6
მივლინებები	35	34,2	97,7
ოფისის ხარჯები	463,7	667,8	144,0
კომუნალური მომსახურება	268,1	344,3	128,4
კვების ხარჯები	*	*	*
მედიკამენტების შეძენა	*	*	*
რბილი ინვენტარი	*	*	*
ტრანსპორტის და ტექნიკის ექსპლუატაცია			
მოვლა შენახვის ხარჯები	214,5	170,2	79,3
სპეციალური პროგრამების მომსახურება	314	286,4	91,2
სხვა ხარჯები	36,5	31,1	85,2
სუბსიდიები	*	*	*
სტიპენდიები და სპეციალური დახმარება	*	*	*
კაპიტალური დანახარჯები	829	952,9	114,9
სულ ხარჯები	4850,5	5222,6	107,7

დ. თბილისის ბიუჯეტის ხარჯები სპეციალური სახსრებიდან /ათასი ლარი/

ცხრილი №13.

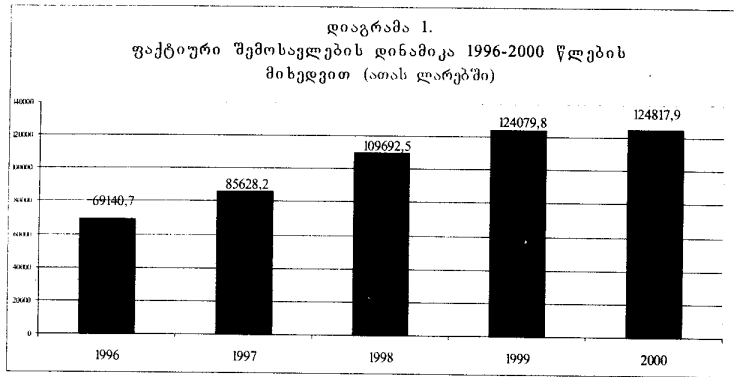
ეკონომიკური კლასიფიკატორები	1999		
	გეგმა	ფაქტი	შესრულების %
შრომის ანაზღაურება	1586,2	1694,8	106,8
ანარიცხები დამქირებულებიდან	461,7	506,6	109,7
მივლინებები	*	6244	*
ოფისის ხარჯები	193,9	235,4	121,4
კომუნალური მომსახურება	25,6	28,4	110,9
კვების ხარჯები	43,4	268,2	618,0
მედიკამენტების შეძენა	*	*	*
რბილი ინვენტარი	*	*	*
ტრანსპორტის და ტექნიკის ექსპლუატაცია			
მოვლა შენახვის ხარჯები	*	12597	*
სპეციალური პროგრამების მომსახურება	*	*	*
სხვა ხარჯები	314,6	1706,9	542,6
სუბსიდიები	*	*	*
სტიპენდიები და სპეციალური დახმარება	*	*	*
კაპიტალური დანახარჯები	16,8	*	*
სულ ხარჯები	2625,4	4476,1	170,5

წყარო: ფინანსთა სამინისტრო
* მონაცემი ვერ იქნა მიძიებული

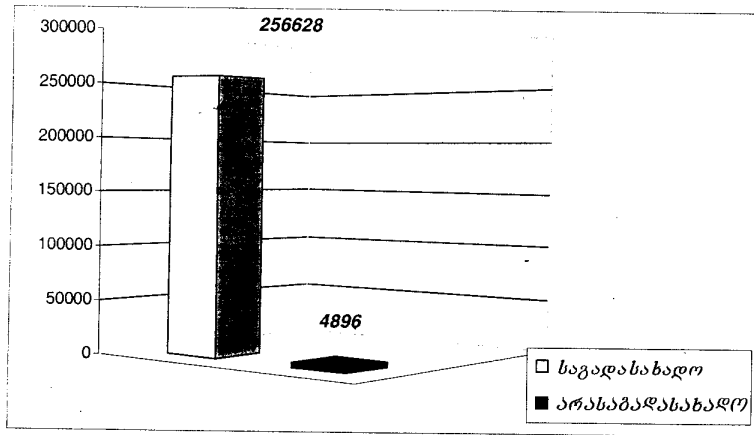
თბილისის 2000 წლის საქალაქო ბიუჯეტის ხარჯებით ნაწილის შემსრულებლა /ათას ლარებში/

ცხრილი №14.

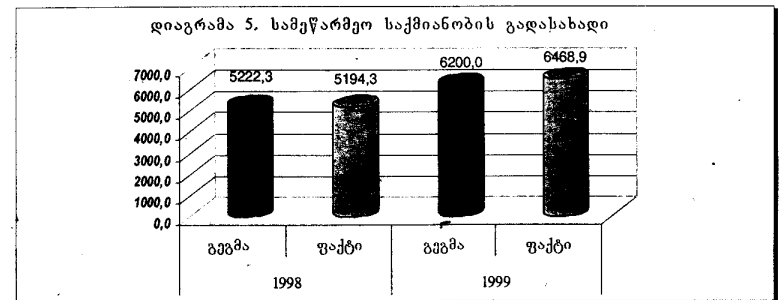
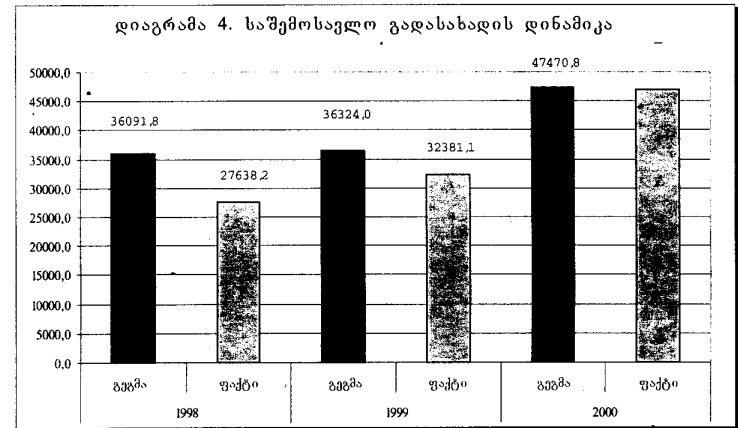
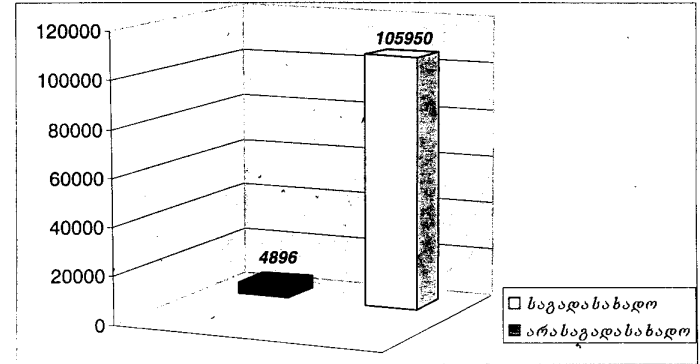
ხარჯების დასახელება	ხარჯების ოდენობა	პროცენტულად მთლიან ხარჯებთან
საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	5500,0	5,5
სამოქალაქო თავდაცვისა და წყვეამდელთა სავალდებულო გაწვევის ღონისძიებები	248,0	0,2
სახოვადომბრივი წესრიგის სამართალდამცავი ორგანოები მათ შორის:	621,3	0,6
სოციალურ-კულტურული ღონისძიებები	32623,5	32,8
განათლება	3402,9	3,4
ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა მათ შორის:ჯანდაცვის	10498,6	10,6
ჯანდაცვის საქალაქო პროგრამების დაფინანსება	9998,6	10,1
სოციალური დაცვის ღონისძიებები	500,0	0,5
კულტურა	7141,0	7,2
სპორტი	1545,0	1,6
სოციალური დაცვის ღონისძიებები	10036,0	10,1
ეკონომიკის დაფინანსება	54122,8	54,5
საბინაო-კომუნალური მეურნეობა	4530,0	4,6
კეთილმოწყობის ღონისძიებები	14760,0	14,9
არქიტექტურა და მშენებლობა	32720,0	32,9
ვეტერინარული მომსახურება	180,0	0,2
ეკონომიკური საქმიანობასთან დაკავშირებული სხვა ხარჯები	1932,8	1,9
არქივი	37,0	0,0
ხარჯები, რომლებიც არ განეკუთვნება ძირითად განყოფილებებს (სხვადასხვა)	852,2	0,9
საგზაო ფონდის ხარჯები	1500,0	1,5
სულ ხარჯები	99351,8	100,0
ხარჯების შემოსავლებზე გადანაწილება	8294,0	8,3

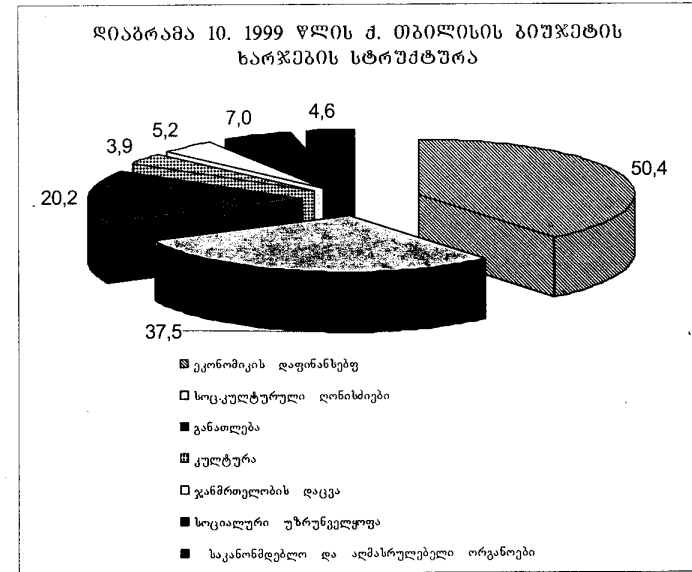
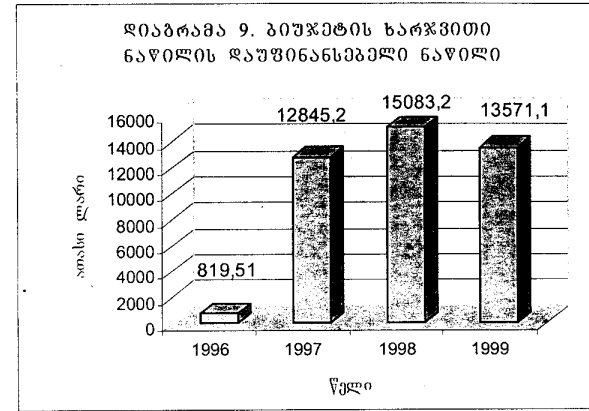
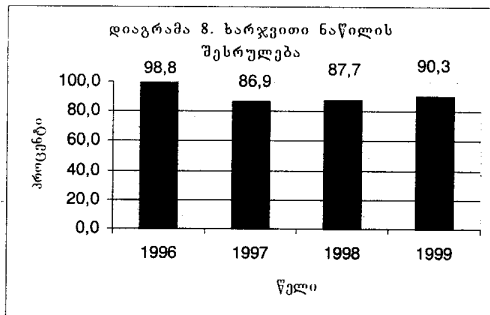
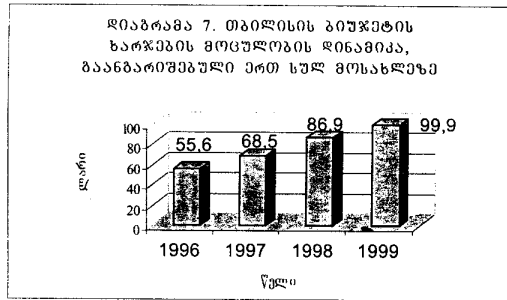
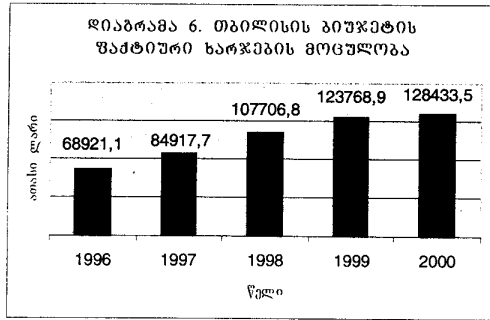

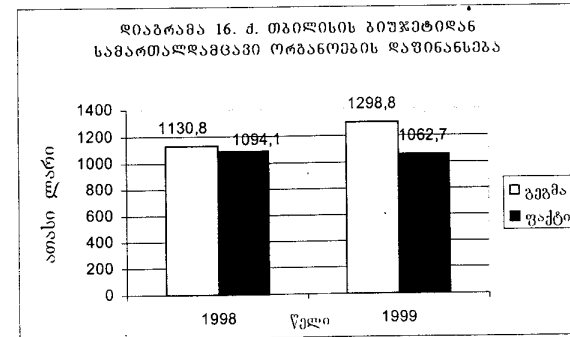
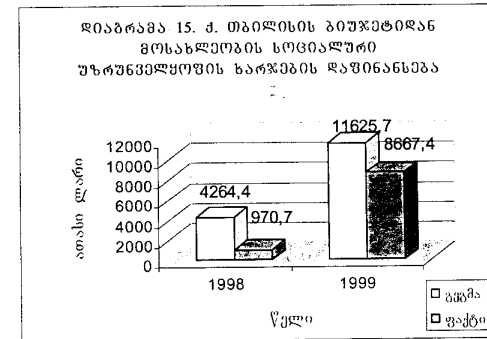
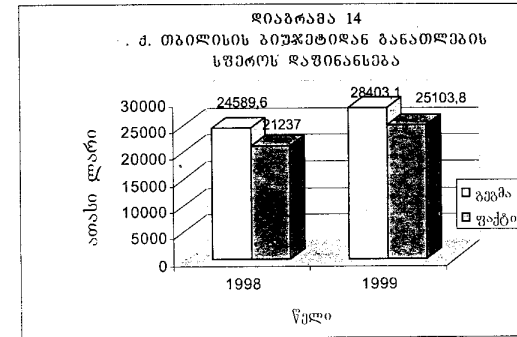
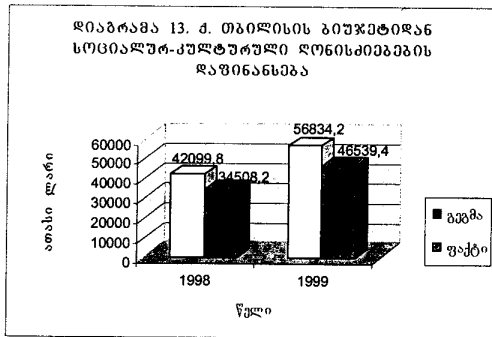
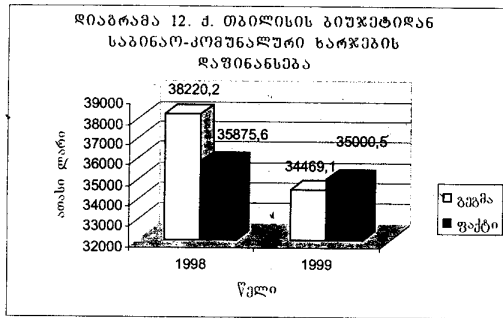
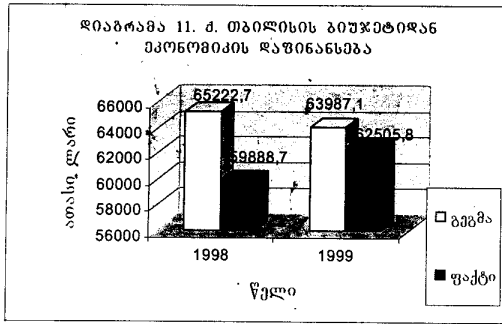
დიაგრამა 2. ქ. თბილისის ტერიტორიაზე დაგეგმილი სახელმწიფო შემოსავლების მოლიანი მოცულობა 1998 წელს დამტკიცებული გეგმის მიხედვით

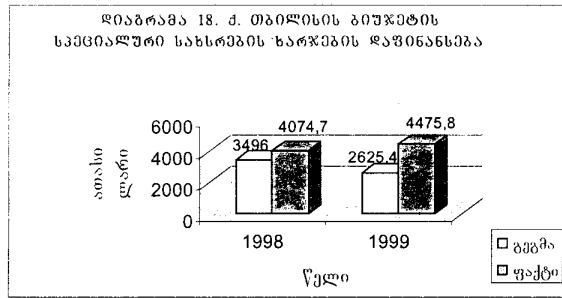
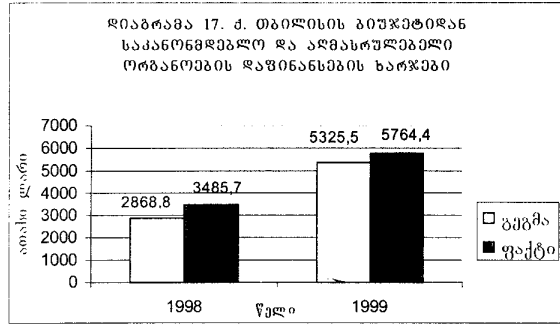

დიაგრამა 3. ქ. თბილისის 1998 წლის ბიუჯეტის შემოსავლები 1998 წელს დამტკიცებული გეგმის მიხედვით

თინათინ მძინარი შვილი

საქართველოში ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მკვლევარი სტრუქტურის ჩამოყალიბება დაიწყო "ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ" საქართველოს კანონის ამოქმედების დღიდან (1999 წლის 5 თებერვლიდან), რომლის მიხედვითაც საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ინფრასტრუქტურას წარმოადგენენ ბაზრის რეგულირებადი მონაწილეები: საფონდო ბირჟა, ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტარი, ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორები, საბროკერო კომპანიები და ბროკერები.

საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარების მიზნულიან ეტაპს წარმოადგენდა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ცენტრალური ფიგურის - საფონდო ბირჟის ჩამოყალიბება. "საქართველოს საფონდო ბირჟა" დაფუძნდა 1999 წლის იანვარში. იგი გამარჯვებული გამოვლინდა USAID-ის დაფინანსებით და "Barents Group"-ის მხარდაჭერით განხორციელებული პროექტის - "კაპიტალის ბაზრის განვითარება" - ფარგლებში მოწყობილ საფონდო ბირჟის კანდიდატთა ტენდერში. USAID-ის და მისი კონტრაქტორი "Barents Group"-ის დახმარებით მოხდა საფონდო ბირჟის საჯარო სისტემის პროგრამული და ტექნიკური უზრუნველყოფა. "საქართველოს საფონდო ბირჟის" ლიცენზია გაიცა ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისიის მიერ 2000 წლის 14 იანვარს, რომლის თანახმად "საქართველოს საფონდო ბირჟას" ენიჭება საქართველოში ფასიანი ქაღალდებით მეთორავი საჯარო ვაჭრობის ორგანიზების უფლება.

"საქართველოს საფონდო ბირჟის" საქმიანობის ძირითად მიზანს წარმოადგენს საქართველოში ფასიანი ქაღალდების გამჭვირვალე და ლიკვიდური ორგანიზებული ბაზრის ჩამოყალიბება, ანუ ისეთი გარემოს შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს ყველა ინვესტორისადმი სამართლიან მოპყრობას, მათი უფლებებისა და ინტერესების დაცვას, აქციების სამართლიანი ფასის დადგენას, რათა მათ უსაფრთხოდ დააბანდონ თავიანთი სახსრები.

ლიცენზირებული საფონდო ბირჟა "ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ" კანონის მიხედვით აღიარებულია თვითრეგულირებადი ორგანიზაცია. ეს იმას ნიშნავს, რომ ბირჟას შემუშავებული აქვს თავისი წესები და შინაგანწესი, რომლითაც არეგულირებს ბირჟის წევრ-აქციონერთა საქმიანობას. თვითრეგულირებადი ორგა-

ნიზაციის წესები მტკიცდება კომისიის მიერ და არ შეიძლება შეიცვალოს და გაუქმდეს კომისიის წინასწარი ნებართვის გარეშე. თვითრეგულირებადი ორგანიზაცია ნებისმიერი ახალი წესის, ან არსებული წესის ცვლილების პრიექტს აცნობს კომისიას.

საფონდო ბირჟა არის საშუაშელო არაკომერციული ორგანიზაცია. სხვა სააქციო საზოგადოებებისაგან განსხვავებით საფონდო ბირჟის აქციის ფლობა არ იძლევა დივიდენდის მიღების უფლებას, სამაგიეროდ ბირჟის აქციის ფლობა იძლევა ბირჟის საჯარო სისტემაში ჩართვის და საბირჟო ვაჭრობაში მონაწილეობის უფლებას.

საფონდო ბირჟა უზრუნველყოფს ბირჟაზე საჯაროდ დაშვებული ფასიანი ქაღალდებისათვის თანაბარ პირობებს. ემიტენტი ვალდებულია მიანოდოს ბირჟას ყველა ის ინფორმაცია, რომელიც მას მოეთხოვება "ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ" კანონით. ბირჟაზე საჯაროდ დაშვებული ფასიანი ქაღალდების დამუშავების პირობები უნდა იყოს მოწესრიგებული ანუ რეესტრის წარმოება ხდებოდეს ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორის მიერ. ლისტინგში ფასიანი ქაღალდების დამუშავების პირობები უფრო მეტ მოთხოვნებს ითვალისწინებს, კერძოდ ემიტენტის საკუთარი კაპიტალი უნდა იყოს არა ნაკლებ 100 ათასი აშშ დოლარის ექვივალენტი ეროვნულ ვალუტაში, აგრეთვე ზარალის გარეშე მუშაობის საგრძობლობა ბოლო სამი წლიდან ორი წელი, ემიტენტის გამოშვებული აქციების რაოდენობა არა ნაკლებ 50 ათასი, ემიტენტის მიერ ბუღალტრული აღრიცხვის წარმოება უნდა ხდებოდეს საერთაშორისო ბუღალტრული სტანდარტების მოთხოვნათა შესაბამისად.

საფონდო ბირჟის მესაკუთრე-წევრები შეიძლება გახდნენ მხოლოდ ლიცენზირებული საბროკერო კომპანიები, რომელთა ლიცენზირება ხდება საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისიის მიერ "ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ" კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად.

ლიცენზია გაიცემა ქვემოთ ჩამოთვლილიდან ერთ ან რამოდენიმე საქმიანობაზე:

- ა) ინვესტიციებისათვის პირდაპირი კონსულტაციების განწევა ინვესტიციებთან დაკავშირებით;
- ბ) ემიტენტებისათვის კონსულტაციის განწევა ფასიანი ქაღალდების გამოშვებისა და ინვესტიციების მოზიდვის თაობაზე;

1 ტექსტში განხილულია საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზრის რეგულირებადი მონაწილეებისგან მიღებული მოხვედრები

გ) ემიგრანტის ფასიანი ქაღალდების განთავსების მომზადება და განხორციელება არაგარანტირებულ საფუძველზე;

დ) მიიღოს და გადასცეს კლიენტის დავალებები ფასიან ქაღალდებთან დეკვირებით, კლიენტების სახსრებით ფასიანი ქაღალდებით გარიგების განხორციელება მათივე ინტერესებისათვის;

ე) კლიენტების საინვესტიციო პორტფელების და ფასიანი ქაღალდებით ოპერაციებისათვის გამოყოფილი სახსრების მართვა;

ვ) კლიენტების საინვესტიციო სახსრების ან/და ფასიანი ქაღალდების შენახვა და აღრიცხვა, აგრეთვე ფასიანი ქაღალდების ნომინალური მფლობელის მომსახურება;

ზ) საერთაშორისო სახსრებით ფასიანი ქაღალდებით გარიგება თავისივე ინტერესებისათვის;

თ) ემიგრანტის ფასიანი ქაღალდების განთავსების მომზადება და განხორციელება გარანტირებულ საფუძველზე;

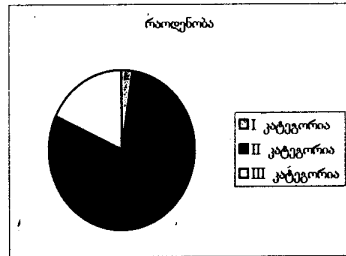
ი) ასესხოს კლიენტებს და ისესხოს მათგან ფასიანი ქაღალდები, აგრეთვე გამოიყენოს საერთაშორისო კლიენტებისათვის ფასიანი ქაღალდების შესაძენად, მიიღოს მონაწილეობა კომისიის წესებით განსაზღვრულ "მოკლე გაყიდვებში".

ლიცენზია შეიძლება იყოს გენერალური, რომლის მიხედვითაც საბროკერო კომპანიას უფლება აქვს ჩაეხება ყველა ნებადართულ საქმიანობაში, ან სპეციალური, რომელიც საბროკერო კომპანიებს აძლევს მხოლოდ ზოგიერთი საქმიანობის განხორციელების უფლებას. საერთაშორისო კაპიტალის ოდენობის მიხედვით საბროკერო კომპანიები იყოფა სამ კატეგორიად. პირველი, შესაბამისი ლიცენზიის ქონის შემთხვევაში იძლევა პირველი ორი პუნქტით გათვალისწინებული საქმიანობის განხორციელების უფლებას; მეორე – შესაბამისი ლიცენზიის ქონის შემთხვევაში, პირველი ექვსი პუნქტით გათვალისწინებული საქმიანობის განხორციელების უფლებას; მესამე – შესაბამისი ლიცენზიის ქონის შემთხვევაში, უფლებას აძლევს საბროკერო კომპანიას განახორციელოს საბროკერო კომპანიის საქმიანობა სრული ანექტრით (იხ. გრაფიკი №1).

საბროკერო კომპანიები საქმიანობის რაოდენობის რაოდენობის მიხედვით 2000 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით

ბრეზილი №1

საქმიანობის კატეგორია	რაოდენობა
I კატეგორია	1
II კატეგორია	31
III კატეგორია	7
სულ	39

2001 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით სახსრება 39 საბროკერო კომპანია (მათ შორის 2 ქ. ბათუმში). მათ შორის ერთ კომპანიას აქვს მხოლოდ საკონსულტაციო საქმიანობის განხორციელების უფლება, 31 კომპანია მიეკუთვნება მეორე კატეგორიას, ანუ 1-6 საქმიანობის განხორციელების უფლების მქონე კომპანიებს და 7 კომპანიას მინიჭებული აქვს ზემოთ ჩამოთვლილი ყველა საქმიანობის განხორციელების უფლება. 39 საბროკერო კომპანიიდან - 38 "საქართველოს საფინანსო ბირჟის" მესაუთერ-წევრია, 1 - პირობითი მესაუთერ-წევრი. 20 საბროკერო კომპანიის, ბირჟის მიერ დამტკიცებული წესების მიხედვით, მინიჭებული აქვს უფლება ივაჭროს სავაჭრო დარბაზში.

ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე მონაწილეობის მისაღებად კომერციულ ბანკებს შეუძლიათ დააფუძნონ შვილობილი საბროკერო კომპანიები შეუზღუდავი წილით. დღევანდელი მდგომარეობით საქართველოში კომერციული ბანკების მიერ 100%-იანი წილით დაფუძნებულია 7 შვილობილი საბროკერო კომპანია, ხოლო 20%-იანი წილით - 1.

საბროკერო კომპანიების რეგულირების მიზნით, კომისიის მიერ მიღებულია წესები: "საბროკერო კომპანიების საწყისი საერთაშორისო კაპიტალის მიმართ მოთხოვნების შესახებ", "საბროკერო კომპანიებისათვის კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნათა შესახებ", "საბროკერო კომპანიების ანგარიშებისა და პერიოდული ფინანსური ანგარიშგებების შესახებ", "საბროკერო კომპანიების ჩანაწერებისა და ბუღალტრული დავთრების შესახებ", "საბროკერო კომპანიების საწყისი საერთაშორისო კაპიტალის მიმართ მოთხოვნების შესახებ" წესის მიხედვით საბროკერო კომპანიის საწყისი საერთაშორისო კაპიტალი უნდა იყოს არანაკლები ცხრილ №1-ში მოყვანილ ოდენობაზე საქმიანობის კატეგორიის შესაბამისად.

"საბროკერო კომპანიებისათვის კაპიტალის ადეკვატურობის მოთხოვნათა შესახებ" კომისიის წესი უზრუნველყოფს, რომ ლიცენზირებულ საბროკერო კომპანიას გააჩნდეს ადეკვატური კაპიტალი კლიენტებისა და კონტრაქტების დასაცავად იმ ზარალისაგან, რომელიც შეიძლება განიცადოს კომპანიამ სავაჭრო წიგნში აღრიცხული ფასიანი ქაღალდების ფასების ცვალებადობის

საბროკერო კომპანიების საწყისი საერთაშორისო კაპიტალის მონიტორინგი

(გრამილი) №1

საქმიანობის კატეგორია	2000 წ. I იანვარი	2001 წ. I იანვარი	2002 წ. I იანვარი
I	4 000 ლარი	5 600 ლარი	7 800 ლარი
II	10 000 ლარი	14 000 ლარი	19 600 ლარი
III	18 600 ლარი	26 000 ლარი	36 400 ლარი

საბაზრო რისკების, კონტრაქტების მიერ გარიგებათა პირობების დროულად შესრულებადობის, სავალუტო კურსის მერყეობით გამოწვეული სავალუტო რისკების, აგრეთვე სავაჭრო წიგნში ცალმხრივი ზეგავლენისა და დიდი დაქვემდებარებისა და სხვა რისკების გამო. ეს წესი, აგრეთვე, განსაზღვრავს კომპანიის საქმიანობასთან დაკავშირებული რისკების მონიტორინგისა და ზედამხედველობის ფარგლებსა და შიდა კონტროლის სისტემებს. კომპანიის მოქმედება ისეთი შიდა კონტროლის სისტემებისა და ადმინისტრაციული და ბუღალტრული აღრიცხვის პროცედურების ქონა, რომლებიც ამ წესთან მათი შესაბამისობის ნებისმიერ დროს შემოწმებისა და ჩანერის საშუალებას იძლევა.

კომისიის წესი "საბროკერო კომპანიების ანგარიშებისა და პერიოდული ფინანსური ანგარიშგებების შესახებ" განსაზღვრავს საბროკერო კომპანიის მიერ ფინანსური ანგარიშგებების მომზადების, პერიოდულობის, აუდიტის და მათი კლიენტებისა და ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისიისადმი წარდგინების წესებს, რომლის მიხედვითაც საბროკერო კომპანიამ ყოველწლიურად, კალენდარული წლის საფუძველზე, კომისიაში უნდა წარადგინოს აუდიტებული წლიური ფინანსური ანგარიშგებები და ამასთან ერთად კაპიტალის ადეკვატურობის გამოთვლის ანგარიშგებაც. გარდა ამისა, ყველა საქმიანობის განხორციელების ლიცენზიის მქონე საბროკერო კომპანიამ კომისიას უნდა წარუდგინოს ყოველთვიური ანგარიშგება, ხოლო ერთი ან რამდენიმე საქმიანობის განხორციელების ლიცენზიის მქონე კომპანიამ - ყოველკვარტალური ანგარიშგება.

"საბროკერო კომპანიების ჩანაწერებისა და ბუღალტრული დავთრების შესახებ" კომისიის წესი კი განსაზღვრავს ჩანაწერების და ბუღალტრული დავთრების წარმოების იმ პრინციპებსა და შენახვის ვადებს, რომლითაც უნდა იხელმძღვანელოს ლიცენზირებულმა საბროკერო კომპანიამ.

ვინაიდან ფასიანი ქაღალდების ბაზარი საქართველოში თავისი განვითარების საწყის ეტაპზეა, ჯერჯერობით ჩვენი საბროკერო კომპანიების სტრუქტურა მარტივია. შესაბამისად მცირე მათში მომუშავე ბროკერების რაოდენობაც, საქართველოს საფინანსო ბაზარზე ბროკერი გამოდის დაქირავებული საბროკერო კომპანიის სახელით. 2000 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით ბროკერის

ლიცენზია აქვს 114 ფიზიკურ პირს.

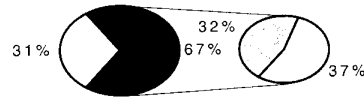
საბროკერო საქმიანობისათვის ფიზიკურ პირზე კომისიის მიერ გაიცემა გენერალური და სპეციალური ლიცენზიები. გენერალურია ლიცენზია, რომელიც მისი დამქირავებელი საბროკერო კომპანიის სახელით მოქმედებს კანდიდატს ფასიანი ქაღალდების ყიდვა-გაყიდვის, ფასიანი ქაღალდებით ვაჭრობაზე კონსულტაციებისა და საინვესტიციო პორტფელის მართვის უფლებებს მიანიჭებს. სპეციალურია ლიცენზია, რომელიც კანდიდატს მიანიჭებს მხოლოდ ერთი ან რამდენიმე აგაგარი საქმიანობის განხორციელების უფლებას, რაც დამოკიდებულია კანდიდატის მონაცემებსა და კვალიფიკაციაზე. დღემდე ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისიის მიერ გაცემული 114-ე ბროკერის ლიცენზია გენერალურია.

ბროკერის ლიცენზიის მისაღებად კანდიდატი აპირებს კომისიის მიერ ორგანიზებულ სავალიფიკაციო გამოცდას. საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისიის შექმნის დღიდან ბროკერის ლიცენზიის მიღების მუხრველთათვის ჩატარდა 7 სავალიფიკაციო გამოცდა, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 57 ფიზიკურმა პირმა, მათგან გამოცდა ჩააბარა და ლიცენზია მიიღო 39-მა.

114 ბროკერიდან საბროკერო კომპანიებში დასაქმებულია 79 ბროკერი, აქედან საფინანსო ბირჟის მიერ აკრედიტებულია 43 ბროკერი (იხ. გრაფიკი №2).

ბროკერები დასაქმების მიხედვით

გრამილი №2

☐	დასაქმებული
☒	დასაქმებული
☐	აპაქრედიტებული
☐	ბროკერის მიერ აკრედიტებული

ბროკერთა ინდივიდუალური საქმიანობის დონის ამაღლების მიზნით ძალაშია შემოსული და სასარგებლო იყო "Barents Group"-ის მიერ ორგანიზებული სასწავლო კურსები და სემინარები, რომელიც მოიცავდა 6 ნაწილს:

- > ბუღალტრული აღრიცხვის საფუძველები;
- > საერთაშორისო ბუღალტრული აღრიცხვის სტანდარტები;

- > ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ კანონისა და "შენიშნული შესახებ" კანონში ცვლილებების მიმოხილვა;
- > კაპიტალის ბაზრის ინდუსტრიის მიმოხილვა;
- > საინვესტიციო ინდუსტრიის საქმიანობა;
- > კორპორატიული მართვის პრინციპებისა და აქციონერთა უფლებების მიმოხილვა.

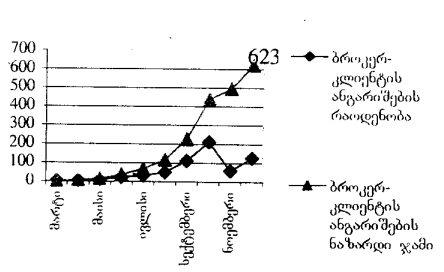
ყოველი კურსის ბოლოს, ორგანიზატორების მიერ, მსმენელთა უზრუნველყოფით გამოცდა ტესტური მეთოდით. თითოეულ ტესტში დადებით პასუხებზე გარკვეული პროცენტების დაგროვების შემთხვევაში, მსმენელს გადაეცათ საერთო სერთიფიკატი.

79 დასაქმებული ბროკერიდან ზემოთ ჩამოთვლილი კურსები 31 დეკემბრის მდგომარეობით გაიარა და

დასრულების სერთიფიკატი მიიღო 48 ბროკერმა. საეჭრო სესის დამთავრების შემდეგ ელექტრონული საეჭრო სისტემის მეშვეობით, ვაჭრობის მონაწილეებს მიერ დამატებული გარიგებების შესახებ, რომელიც საფუძვლად ედება შემდგომ ცენტრალურ კლირინგსა და ანგარიშსწორებას. "საქართველოს საფონდო ბირჟის" მიერ დაფუძნებულია "საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტორი", რომელიც ხელს უწყობს ბირჟაზე დადებული გარიგებების სწრაფ და საიმედო კლირინგსა და ანგარიშსწორებას. ბირჟის საეჭრო სისტემასა და ცენტრალური დეპოზიტორის კლირინგის და ანგარიშსწორების სისტემებს შორის ელექტრონული კავშირი საშუალებას იძლევა ვაჭრობა განხორციელდეს სისტემით T+1, ეს ნიშნავს იმას, რომ ანგარიშსწორება მოხდება ბირჟაზე გარიგების დადების მეორე დღესვე.

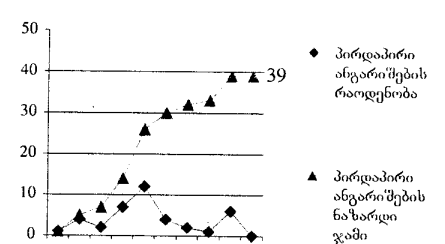
"საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტორი" დაფუძნდა 1999 წლის ნოემბერში. 2000 წლის 1 მარტს ფასიანი ქაღალდების ეროვნულმა კომისიამ გასცა ლიცენზია ცენტრალური დეპოზიტორის საქმიანობაზე და აღიარა ის თვითრეგულირებად ორგანიზაციად. ცენტრალური დეპოზიტორი, "ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ" საქართველოს კანონის თანახმად არის პირი, რომელიც ნომინალური მფლობელის დავალებით უზრუნველყოფს ფასიანი ქაღალდების ცენტრალურ კლირინგსა და ანგარიშსწორებას ან ეწევა კომისიის ნუსხებით განსაზღვრულ სხვა მომსახურებას. ცენტრალური დეპოზიტორის მოვალეობებია გახსნას, ამოქმედოს და რაოდენობის მონაწილეთა ფასიანი ქაღალდების ანგარიშები,

ზსაიანი ძაღალდების ცენტრალურ დეპოზიტორში ბახსნილი ანგარიშები

ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტორის წევრთა რიცხვი შეადგენს 38 საბროკერო კომპანიას. "საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტორის" ოპერაციებისა და პროცედურების შესახებ წესების მიხედვით მისი წევრი საბროკერო კომპანიები დეპოზიტარში ხსნიან ფასიანი ქაღალდების შემდეგი სახის ანგარიშებს: წევრის საკუთარი ფასიანი ქაღალდების ანგარიში, სადაც ანგარიშის მფლობელი არის ცენტრალური დეპოზიტორის წევრი-საბროკერო კომპანია და სადაც აღირიცხება მის საკუთრებაში არსებული ფასიანი ქაღალდები და წევრის კლიენტის ფასიანი ქაღალდების ანგარიში, რომლის ანგარიშის მფლობელია წევრი-საბროკერო კომპანია და რომელზეც აღირიცხება მის ნომინალურ მფლობელობაში მყოფი ფასიანი ქაღალდები. გარდა ამისა ფასიანი ქაღალდის მფლობელს ცენტრალურ დეპოზიტარში შეუძლია გახსნას პირდაპირი ანგარიში (კლიენტის ანგარიში), მაგრამ ამ ანგარიშიდან ფასიანი ქაღალდის ბირჟაზე საეჭროდ გატანა უნდა მოხდეს მაინც საბროკერო კომპანიის მეშვეობით. ცენტრალური დეპოზიტარში შეიძლება გაიხსნას: ფასიანი ქაღალდების შენახვის ანგარიში, რომელზეც აღირიცხება თავისუფალი საკუთრების პოზიციები, ბლოკირების ანგარიში, რომელზეც აღირიცხება ვალდებულებებით დატვირთული საკუთრების პოზიციები და საეჭრო ანგარიში, სადაც აღირიცხება ბირჟაზე ვაჭრობისათვის განკუთვნილი საკუთრების პოზიციები. 2000 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით ბროკერ-კლიენტის ანგარიშების რაოდენობამ შეადგინა - 623, ხოლო კლიენტების პირდაპირი ანგარიშების რაოდენობამ - 39 (იხ. გრაფიკი №3)

ბრავიკი №3

მისი წესების შესაბამისად. უზრუნველყოს აღირიცხვის სისტემის მთლიანობა და უსაფრთხოება. მისცეს მონაწილეს ამონაწერი ფასიანი ქაღალდების ანგარიშების მდგომარეობის შესახებ, უზრუნველყოს სხვა მომსახურება მონაწილეთა ფასიანი ქაღალდების ანგარიშების მომსახურების მხრით. დეპოზიტორის წევრები (მონაწილეები) შეიძლება გახდნენ ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შემდეგი მონაწილეები: საბროკერო კომპანიები, ბანკები, სადამსჯელო კომპანიები, ემიტენტები, საინვესტიციო კომპანიები და საფონდო ბირჟები, რომლებიც დააკმაყოფილებენ წევრებისათვის განსაზღვრულ კრიტერიუმებს. 2000 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით საქართველოს ფასიანი

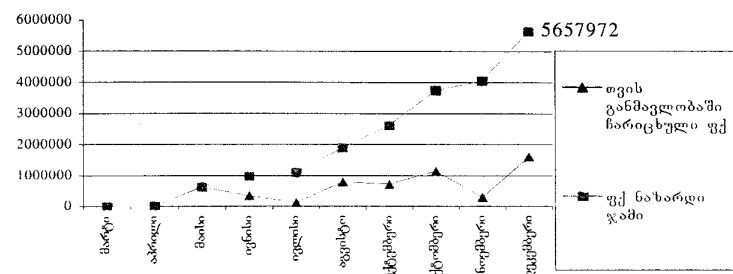
ფულადი ანგარიშსწორების სისტემა ცენტრალური დეპოზიტორის ნუსხებით შემდგენიარად არის განსაზღვრული: ცენტრალური დეპოზიტორის, ისევე როგორც მის წევრ საბროკერო კომპანიებს, აქვთ გახსნილი ანგარიშები 4 საანგარიშსწორებო ბანკში. ამასთან, საბროკერო კომპანიებს კლიენტის სახსრების საკუთარი სახსრებისაგან გამოიჯვანის მზნით გახსნილი აქვთ განკუთვნილი ანგარიშები. ეს თავის მხრივ საფონდო ბირჟაზე სწრაფი და საიმედო გარიგებების ერთურთ გარანტიად გვევლინება. ცენტრალური დეპოზიტორის საანგარიშსწორებო მომსახურება ეყარება ფასიანი ქაღალდის გამყიდველი ანგარიშის მფლობელის მიერ ფასიანი ქაღალდების წინასწარი მინოდების და ფასიანი ქაღალდის მყიდველი ანგარიშის

მფლობელის მიერ ფულის წინასწარი გადახდის პრინციპს. წლის განმავლობაში ცენტრალური დეპოზიტორის ანგარიშებზე დეპონირებული ფულადი სახსრების რაოდენობამ შეადგინა 8 679 347 ლარი, ხოლო ცენტრალურ დეპოზიტორში დეპონირებული იყო 5 67 972 აქტია (გრაფიკი №4 და №5).

2000 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით ბირჟაზე საეჭროდ დაშვებულია 269 ემიტენტის ფასიანი ქაღალდი, დადებულ იქნა სულ 601 გარიგება, 5 892 25 ლარის ღირებულების 4 354 640 ფასიანი ქაღალდები. აქედან ყველაზე მეტი გარიგება დაფუძნებულია ოქტომბერში - 205, ხოლო ვაჭრობის მოცულობამ პიკს მიაღწია

ზსაიანი ძაღალდების ცენტრალურ დეპოზიტორში დეპონირებული ზსაიანი ძაღალდები

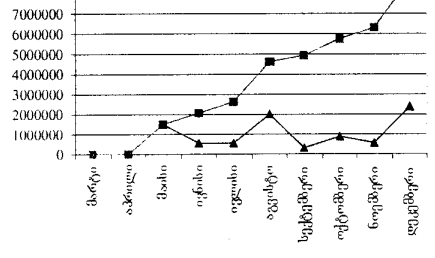
ბრავიკი №4

ზსაიანი ძაღალდების ცენტრალურ დეპოზიტორის ანგარიშზე დეპონირებული ზსაი

დეკემბრის თვეში და შეადგინა 2 291 737 ლარი 1 626 781 ფასიანი ქაღალდები. აქედან გამოდინარე, ბრავიკი №5 წყნს ხელთ არსებული მონაცემებით კიდევ ერთხელ ვრწმუნდებით, რომ დღევანდელი ფასიანი ქაღალდების ბაზარი საქართველოში სასიათდება არაორგანიზებული ბაზრიდან ორგანიზებული ბაზარზე გადასაცემების ტენდენციით. აქარად იზრდება საფონდო ბირჟაზე დადებული გარიგებების რაოდენობა და მოცულობაზე მოდიოდა შესაბამისად მხოლოდ 0,4% და 7%, შემდგომი ოთხი თვის განმავლობაში ამ ციფრებმა

ზსაიანი ძაღალდების ცენტრალურ დეპოზიტორში დეპონირებული ზსაიანი ძაღალდების რაოდენობა

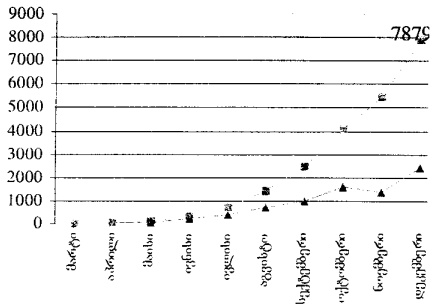

საქართველოს საფონდო ბირჟაზე დადებული გარიგებების და წევრი-საბროკერო კომპანიების დავალდების შესრულების მზნით ფასიანი ქაღალდების ცენტრალური დეპოზიტორის მიერ 2000 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით განხორციელებულია 7 879 ოპერაცია (გრაფიკი №6). საფონდო ბირჟის მესაკუთრე-წევრის მიერ ელექტრონული საეჭრო სისტემის მეშვეობით გარიგების დადებისას, სისტემა ავტომატურად ადგენს ანგარიშს გარიგების შესახებ, რომელიც ბირჟის მიერ აღირიცხება მარეგულირებელი მზნებისათვის და ვრცელდება საეჭროდ იმ საინფორმაციო არხებით, რომლითაც ბირჟა კომერციულ საფუძვლზე უზრუნველყოფს საფონდო ბაზრის მონაცემთა გაზარცელებულ სააგენტოებს.

40% და 35% შეადგინა. თუ განვიხილავთ დადებული გარიგებების საერთო მოცულობაში ღირებულებას (გრაფიკი №7) და აქტივთა რაოდენობას (გრაფიკი №8) კონკრეტული ემიტენტის ფასიანი ქაღალდების მიხედვით, ენახათ, რომ ღირებულებები არიან "გაერთიანებული ქართული ბანკი" და "საქართველოს ბანკი", ხოლო დადებული გარიგებების რაოდენობის (გრაფიკი №9) მიხედვით ღირებულებები "ინდუსტრია ინვესტი" და "საქლაქმშენობრივი კომპანიებიდან გარიგების რაოდენობის მხრივ საფონდონე "თბილისი ბროკერი", "ინდუსტრია-ინვესტი" და "ქაბარჯანა", რომელთა მიერ ბირჟაზე დადებული გარიგებების რაოდენობა შეადგენს შესაბამისად: 293, 156 და 121 (იხ.

ფასიანი ქაღალდების ცენტრალურ რეგისტრაციის
ბანკორეგისტრაციის რეგისტრაცია

ბრუნვა №6

▲ ფვის განხორციელებული ოპერაციები
■ განხორციელებული ოპერაციების ფაქტური ნაზრადი

რეგისტრაციის ფასიანი ქაღალდების რეგისტრაციის "ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ" საქართველოს კანონის თანახმად არის პირი, რომელიც ანარმობებს სააქციო საზოგადოებების ფასიანი ქაღალდების რეგისტრაციას და ასრულებს მასთან დაკავშირებულ სხვა მომსახურებას სააქციო საზოგადოებისთვის და მისი აქციონერებისთვის. 2000 წლისათვის ბოლოსათვის საქართველოში 8 ლიცენზირებული ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორია, აქედან 6 მდებარეობს თბილისში, ხოლო 2 ბათუმში. ფასიანი ქაღალდების ეროვნული კომისია ორგანიზაციის უწევს რეგისტრის მწარმოებელ ფიზიკურ პირთა სავალიფიკაციო გამოცდას. ფიზიკური პირები,

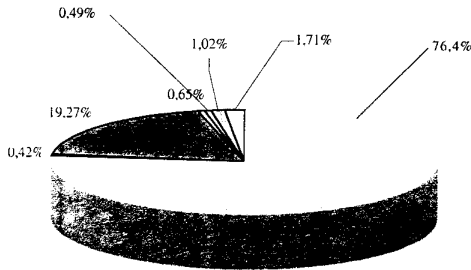
რომლებიც წარმატებით ჩააბარებენ გამოცდას ხდებიან ფასიანი ქაღალდების რეგისტრის მწარმოებლის სავალიფიკაციო ატესტატის მფლობელები, რომლებსაც ენიჭებათ უფლება ანარმოონ ფასიანი ქაღალდების რეგისტრი ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორთან ან უშუალოდ ემიტენტთან. სულ ჩატარებულია 29 ასეთი გამოცდა, გამოცდაში მონაწილეობა მიიღო სულ 141 ფიზიკურმა პირმა, გაცემულია სულ 109 ატესტატი (მათ შორის 2000 წელს - 14).

გრაფიკი №11).

ხოლო გარიგების მოცულობის (ფასიანი ქაღალდების რაოდენობა და ღირებულება) შრიც გამოირჩევა "ქართული საფონდო კომპანია" და "თიბისი ბროკერი", მათ მიერ ბირჟაზე დადებულმა გარიგებების ღირებულებამ შეადგინა შესაბამისად 4 502 782 და 1 235 653 ლარი, 2 731 409 და 1 033 791 ფასიანი ქაღალდზე, რაც საერთო ფაქტში შეადგენს ბირჟაზე დადებულ გარიგებების საერთო ღირებულების 95,5% (იხ. გრაფიკი №11 და №12).

ბარიზმების ბარიზმების მოცულობა ფასიანი ქაღალდების რეგისტრაციის მიხედვით

ბრუნვა №7

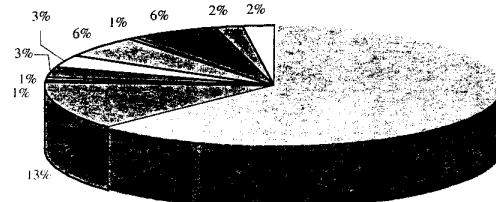
- გ.კ.ბ. (76.4%)
- უნივერსალი "თბილისი" (0.42%)
- საქართველოს ბანკი (19.3%)
- საქქალაქმშენპროექტი (0.65%)
- ელექტროტექნიკური ქარხანა (0.49%)
- თექმქაური 1.02%
- დანიარჩენი (1.71%)

აქციონერთა დიდი რიცხვის მქონე სააქციო საზოგადოებებისთვის (ანუ სააქციო საზოგადოებები, რომელთა აქციონერთა რაოდენობა აღემატება 100-ს) და იმ სააქციო საზოგადოებებისთვის, რომელთა აქციები დაშვებულია საეჭროდ საფონდო ბირჟაზე, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია თითოეული მფლობელის საკუთრებაში არსებული ფასიანი ქაღალდების და მათი გადაცემების ზუსტი ასახვა. სწორედ ამ მიზნით შეიქმნა საქართველოში ფასიანი ქაღალდების ბაზრის რეგულირებადი მონაწილის ისეთი ინსტიტუტი, როგორცაა - ფასიანი ქაღალდების

არსებული მდგომარეობით სულ 647 ემიტენტის რეგისტრის ანარმობებს ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორები, მათ შორის - 379 ანარმომცემელი კომპანია. იგი შემდგენიარად ნაწილდება რეგისტრატორებს შორის: რეგისტრატორი "კომპანია-ცენტრი" ანარმობებს 175 ემიტენტის რეგისტრს, მათ შორის - 105 ანარმომცემელი სანარმოა, "კავკასრეგისტრი" - 80 ემიტენტის რეგისტრს, მათ შორის 55 ანარმომცემელი სანარმოა, "რეგისტრ-ცენტრი" - 58, მათ შორის 38 ანარმომცემელი, "რეგისტრი" - 75, მათ შორის 63

ბარიზმების ბარიზმების მოცულობა ფასიანი ქაღალდების რეგისტრაციის მიხედვით

ბრუნვა №8

- გ.კ.ბ. (62%)
- საქართველოს ბანკი (13%)
- უნივერსალი "თბილისი" (1%)
- თიბისი (1%)
- სანარმოი (3%)
- მარკაპოვი (3%)
- ქუთაისის ავტომარხანა (6%)
- დანიარჩენი (1%)
- ქალაქმშენპროექტი ქარხანა (6%)
- მარკაპოვი (2%)
- დანიარჩენი (2%)

ანგარიშვალდებული სანარმოა, "ქართული სარეგისტრატორი კომპანია" - 84, მათ შორის 28 ანარმომცემელი სანარმოა, "ICT-დელაუნტი" - 52, მათ შორის 33 ანარმომცემელი, "ეროვნული რეგისტრი" - 117, მათ შორის 55 ანარმომცემელი, "აქსონტო-სერვისი" - 6 ემიტენტის რეგისტრს, მათ შორის 2 ანარმომცემელი სანარმოა (გრაფიკი №13).

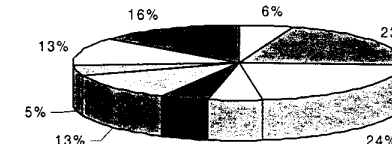
თუ გადავხედავთ "საქართველოს საფონდო ბირჟის" ვებგვერდის ნოთურ შედეგებს, ბირჟაზე დადებული გარიგებების დიდი ნაწილი მოდის "რეგისტრზე" (29,8%), "კომპანია-ცენტრსა" (29,6%) და "რეგისტრ-ცენტრზე" (25,3%) (იხ. გრაფიკი №14).

ხოლო ბირჟაზე დადებული გარიგების საერთო მოცულობის მიხედვით ფასიანი ქაღალდების რაოდენობის და "ღირებულების ყველაზე დიდი ნაწილი მოდის "ლირებულების დიდი ნაწილი მოდის რაოდენობის 66,4% და გარიგების ღირებულების 77%" და "რეგისტრზე" (ფასიანი ქაღალდების რაოდენობის 15% და გარიგების

ღირებულების 21%) (იხ. გრაფიკი №15 და №16). ამავედ, ყოველივე შემთხვეულიდან გამომდინარე, საქართველოში არა მარტო ჩამოყალიბდა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ინფრასტრუქტურა, რაც ნიშნავს იმას, რომ მისი შემადგენელი ინსტიტუტებიდან 2000 წლის ბოლოსათვის სახეზეა საფონდო ბირჟა, ცენტრალური დეპოზიტორი, 8 ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორი, 39 საბროკერი კომპანია და 14 ფიზიკური პირი ბროკერი, არამედ გარკვეული ნაბიჯებიც გადაიდგა მისი განვითარების თვალსაზრისითაც, რაზეც მეტყველებს "საქართველოს საფონდო ბირჟაზე" ვებგვერდის მოცულობის ზრდა, რომელმაც წლის განმავლობაში 5 მილიონ ლარს გადააჭარბა. ამან გარკვეული ზეგავლენა იქონია ეგრედ ნოდებულ "ნაცრისფერ ბაზარზე", ანუ თუ 2000 წლის პირველ ნახევარში "ნაცრისფერ ბაზარს" მოცული ჰქონდა დაახლოებით გარიგებების 99,6% და ფასიანი ქაღალდების - 93%, ივლის-ოქტომბერში ეს ციფრები შემცირდა და შეადგინა შესაბამისად 60% და 65%.

ბარიზმების რაოდენობა

ბრუნვა №9

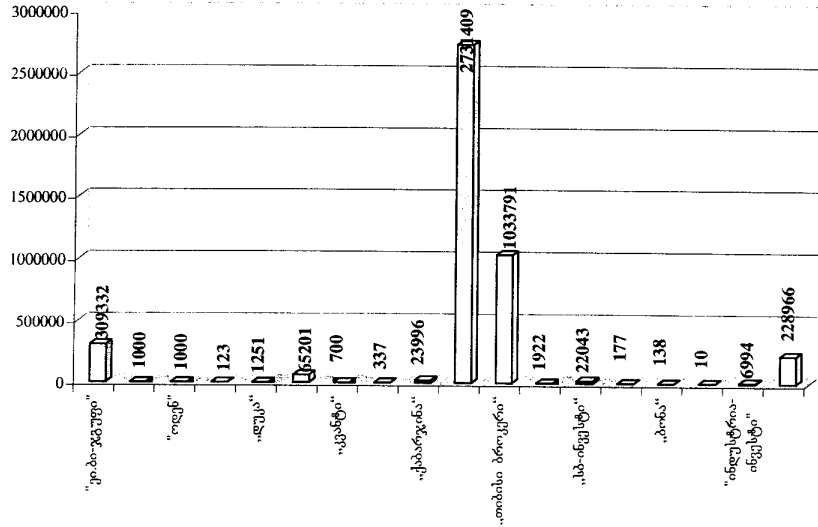

- გ.კ.ბ. (6%)
- საქქალაქმშენპროექტი (23%)
- ინდუსტრია-ინვესტი (24%)
- თექმქაური (6%)
- თიბისი (5%)
- საქართველოს ბანკი (13%)
- უნივერსალი "თბილისი" (5%)
- ტრასმუნი (13%)
- დანიარჩენი (16%)

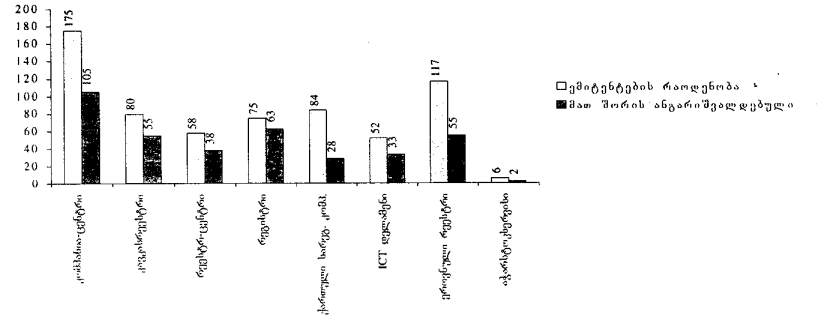
“საქართველოს საზოგადოებრივი ბიზნესი” ფაქტობრივი ბარიერების მოცულობა ფასიანი ძალადობის რაოდენობის მიხედვით საბრუნავო კომპანიების ზოგადი

ბრუნავი №11

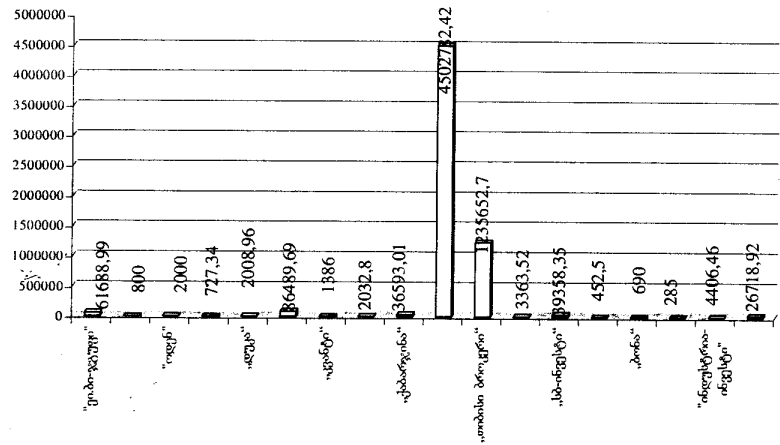
მხიბვლების რაოდენობა, რომელთა რეგისტრაცია უზრუნველყოფს ფასიანი ძალადობის რეგისტრაციას

ბრუნავი №13

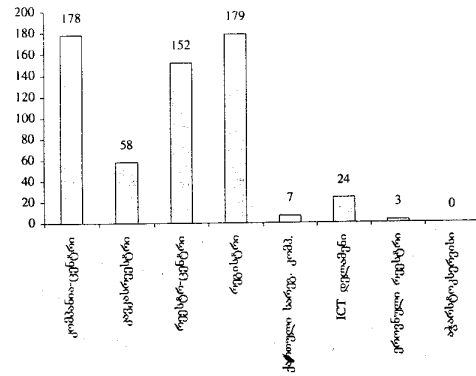
“საქართველოს საზოგადოებრივი ბიზნესი” ფაქტობრივი ბარიერების მოცულობა ფასიანი ძალადობის ღირებულების მიხედვით საბრუნავო კომპანიების ზოგადი

ბრუნავი №12

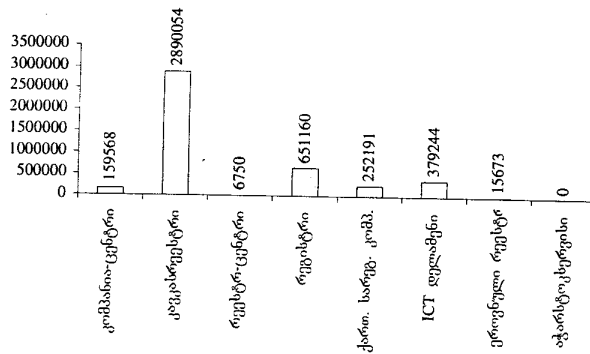
“საქართველოს საზოგადოებრივი ბიზნესი” ფაქტობრივი ბარიერების რაოდენობა ფასიანი ძალადობის რეგისტრაციის ზოგადი

ბრუნავი №14

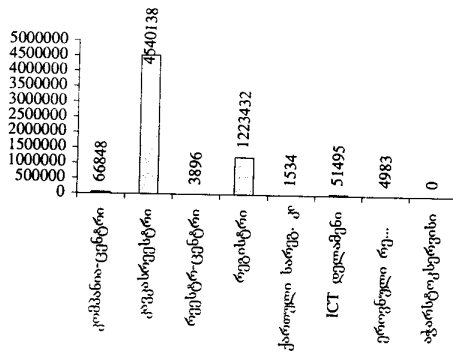
“საქართველოს საზოგადოებრივი ბიზნესი” დაგეგმიური ბარიტომების მონაცემების წარმართვის რაოდენობის მონაცემებით წარმართვის რაოდენობის რეგისტრაციის ზრდი

ბრჯიკი №15

“საქართველოს საზოგადოებრივი ბიზნესი” დაგეგმიური ბარიტომების მონაცემების წარმართვის რაოდენობის მონაცემებით წარმართვის რაოდენობის რეგისტრაციის ზრდი

ბრჯიკი №16

საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი

არასამთავრობო ორგანიზაცია — საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი დაფუძნდა 1995 წლის ივლისში. მისი წევრები ცდილობენ შეიტანონ მნიშვნელოვანი წვლილი ჩვენს ქვეყანაში არსებული რთული ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური პრობლემების გადაჭრის ოპტიმალური გზების შემუშავებაში.

უნდა აღინიშნოს, რომ ცენტრთან შექმნილია ექსპერტთა ქსელი. ექსპერტთა და ცენტრის თანამშრომელთა ერთობლივი ძალისხმევით განისაზღვრება პრობლემა, რომლის ანალიზის შედეგად მზადდება შესაბამისი მოხსენება ან დოკუმენტი. მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლებისა და ინფორმირების მიზნით დამუშავებული ინფორმაცია რეგულარულად გამოიცემა ბიულეტენების, ბროშურების, საინფორმაციო ფურცლებისა და ლიფლეტების სახით, რომელთა უმეტესი ნაწილი უფასოდ მიეწოდება სხვადასხვა სამთავრობო და სამეცნიერო უწყებებს, პოლიტიკურ და არასამთავრობო ორგანიზაციებს, კერძო სტრუქტურებს, მასმედიისა და მსხვილი კორპორაციების წარმომადგენლებს. ინფორმაციის ურთიერთგაცვლის მიზნით თემატურ საჯარო განხილვებსა და სემინარებზე ვინვეთ ზემოთ ჩამოთვლილი ორგანიზაციების წარმომადგენლებს. ამგვარად, ცენტრი აქტიურად ცდილობს, გარკვეული გავლენა იქონიოს ჩვენს ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებზე.

საგულისხმოა, რომ ცენტრის ძირითადი საქმიანობა მიმართულია სამოქალაქო საზოგადოების განვითარების ხელშეწყობისაკენ, რაც სამოქალაქო ინიციატივების მხარდაჭერაში გამოიხატება. ამ მხრივ, ჩვენი საქმიანობა ვრცელდება ქ. თბილისსა, ოზურგეთისა და ლაგოდეხის რაიონებში. სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი ცდილობს სათემო ორგანიზაციების პოპულარიზაციას და აღნიშნული მოძრაობის განვითარების ხელშეწყობას.

ცენტრის პრიორიტეტული მიმართულებები:

- საზოგადოება და დემოკრატია
- გარემოს დაცვა და მდგრადი განვითარება
- საკარგო პოლიტიკა და ეროვნული უსაფრთხოება
- ეკონომიკა, ფინანსები და სოციალური პოლიტიკა

განხორციელებული და მიმდინარე პროექტები

- ☒ კანონპროექტი საქართველოს გარემოსდაცვითი ნებართვების შესახებ; კანონი მიღებულია პარლამენტის მიერ.
- ☒ კანონპროექტი საქართველოს პოლიტიკური ორგანიზაციების შესახებ; კანონი მიღებულია პარლამენტის მიერ.
- ☒ საქართველოს ტერიტორიული მოწყობის შესახებ კონცეფციის შემუშავება;
- ☒ ეკონომიკური რეფორმები საქართველოში;
- ☒ ადგილობრივი თვითმმართველობის განვითარება;
- ☒ თვითმმართველობა საზოგადოების სამსახურში;
- ☒ შავი ზღვის არასამთავრობო გარემოსდაცვითი ორგანიზაციების ქსელის საერთაშორისო კონფერენციის მომზადება, ქსელის საქმიანობის პოპულარიზაცია;
- ☒ ცენტრის ინსტიტუციონალური განვითარება.

ცენტრის ღონისძიებები

1. ფრიდრიხ ებერტის ფონდი, გერმანია
2. ნიდერლანდების ორგანიზაცია საერთაშორისო თანამშრომლობისა და განვითარებისათვის, ჰოლანდია.
3. ფონდი „ღია საზოგადოება საქართველო“.

ცენტრის მხარდაჭერები

* ცენტრის ინდივიდუალური „მხარდაჭერი“ მიიღებს ცენტრის ყველა გამოცემას, ცენტრის პროექტების შესახებ დაწერილებით ინფორმაციას და ყოველწლიურ (მათ შორის ფინანსურ) ანგარიშს. უფლება ექნება უფასოდ დაესწროს ცენტრის ყველა სემინარსა და საჯარო ღონისძიებას, ისარგებლოს ცენტრის ბიბლიოთეკით და ექსპერტთა ქსელით.

* ცენტრის პარტნიორები, სპონსორები და მხარდაჭერები მიიღებენ ცენტრის ყველა გამოცემას, ცენტრის პროექტების შესახებ დაწერილებით ინფორმაციას და ყოველწლიურ (მათ შორის ფინანსურ) ანგარიშს. კომპანიის/ორგანიზაციის ხელმძღვანელს ან მის წარმომადგენელს უფლება ექნება უფასოდ დაესწროს ცენტრის ყველა სემინარსა და საჯარო ღონისძიებას, კომპანიის/ორგანიზაციის ნებისმიერ წევრს ექნება შესაძლებლობა ისარგებლოს ცენტრის ბიბლიოთეკით და ექსპერტთა ქსელით. გარდა ამისა:

* ცენტრის გამოცემებში მითითებული იქნება კომპანიის სახელწოდება, როგორც ცენტრის „პარტნიორისა“, კომპანიის შესახებ ინფორმაციას დაეთმობა ერთი გვერდი ბიულეტენში და მცირე მონაკვეთი ლიფლეტში. ღონისძიების მოსაწვევებში მოხსენიებული იქნება, როგორც ცენტრის „პარტნიორი“.

* ცენტრის გამოცემებში მითითებული იქნება კომპანიის სახელწოდება, როგორც ცენტრის სპონსორისა, ღონისძიების მოსაწვევებში მოხსენიებული იქნება, როგორც ცენტრის სპონსორი.

* ცალკეული ღონისძიებების სპონსორი კომპანია ღონისძიების მოსაწვევებში მოხსენიებული იქნება, როგორც ღონისძიების „სპონსორი“ და მისი დღგო წარმოდგენილი იქნება ღონისძიებებზე ცენტრის ლოგოსთან ერთად.

საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრის მხარდაჭერები:

❖ კომპანია ზენიტ გამა ქონსალტინგი (Zenith Gamma Consulting)

მხარდაჭერით დაინტერესებულ პირებს გთხოვთ შეავსოთ თანდართული გამოკითხვის ბარათი და მოგვაფოტოთ ორგანიზაციის მისამართზე.

ცენტრის საქმიანობით დაინტერესებულ პირებს დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად შეუძლიათ, დაგვიკავშირდნენ.
ქ.თბილისი 380094, გამსახურდიას ქ. №33, ბინა 22.
ტელ/ფაქსი: (995 32) 964124, 250711
ელექტრონული ფოსტა: csrdg@caucasus.net
<http://www.csrdg.caucasus.net>

ინდივიდუალური მხარდაჭერის გამოკითხვის ბარათი

მე მსურს გავხდე ცენტრის მხარდაჭერი და მზად ვარ გავიღო 100 ლარი, გთხოვთ, დამიკავშირდეთ.

გთხოვთ, გამომიგზავნოთ უფრო დეტალური ინფორმაცია და ცენტრის უახლესი გამოცემები საბოლოო გადაწყვეტილების მისაღებად.

მე არ ვარ დაინტერესებული ცენტრის მხარდაჭერით, გთხოვთ, ნუღარ დამიკავშირდებით.

სემი კოორდინატებია:

სახელი, გვარი, _____

სამუშაო ადგილი _____

თანამდებობა _____

მისამართი _____

ტელეფონი _____ ფაქსი _____

კოლექტიური მხარდაჭერის გამოკითხვის გარათი

- ჩვენს კომპანიას სურს გახდეს ცენტრის პარტნიორი და მზად არის გაიღოს 5000 ლარი, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ.
- ჩვენს კომპანიას სურს გახდეს ცენტრის სპონსორი და მზად არის გაიღოს 2000 ლარი, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ.
- ჩვენს კომპანიას სურს გახდეს ცენტრის მხარდაჭერი და მზად არის გაიღოს 280 ლარი, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ.
- ჩვენს კომპანიას სურს სპონსორობა გაუწიოს ცენტრის სხვადასხვა საჯარო ღონისძიებას, სემინარს ან კონფერენციას, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ.
- გთხოვთ გამოგვიგზავნოთ უფრო დეტალური ინფორმაცია და ცენტრის უახლესი გამოცემები საბოლოო გადაწყვეტილების მისაღებად.
- ჩვენი კომპანია არ არის დაინტერესებული ცენტრის მხარდაჭერით, გთხოვთ, ნუღარ დაგვიკავშირდებით.

ჩვენი კომპანიის კოორდინატებია:

კომპანიის დასახელება _____

მისამართი _____

ტელეფონი _____ ფაქსი _____

საკონტაქტო პირი _____

(სახელი, გვარი, თანამდებობა)

დაიბეჭდა შ.პ.ს. „ქრედიტკაბი“
მ. თბილისი, კრწანისის ქუჩა №3